

Andrej Hnát

**KRÁTKY
RUSÍNSKY SLOVNÍK**

Trebišov 2003

ÚVODOM

Rusínsky jazyk (rusínčina) je na našom území pôvodným materinským i dorozumievacím jazykom obyvateľov časti severovýchodného Slovenska terajšieho Prešovského kraja. Najvýraznejšie je rusínska menšina zastúpená v okresoch Medzilaborce, Snina, Svidník, Stropkov, Bardejov, Prešov a Stará Lubovňa. Enklávy pôvodného rusínskeho obyvateľstva sa nachádzajú i v iných okresoch Slovenska.

Rusínske obyvateľstvo má podľa BEŇKA (Hnát, 1999) historický pôvod vo viacerých prítahovaleckých vlnách. Od druhej polovice 13. a v 14. storočí išlo o väčšie množstvo rusínskeho roľníckeho obyvateľstva – ubehlíkov z Vladimírsko-Volynského, ale najmä Haličského kniežatstva a Poľska. Ďalšia, nepomerne silnejšia vlna valašského obyvateľstva pozostávajúca predovšetkým z rusínskeho (Halič, Vladimírsko-Volynsko), ale aj poľského a v menšej miere vlastného valašského (Valašsko, Sedmohradsko, Moldavsko) obyvateľstva, prichádza na územie terajšieho Slovenska v druhej polovici 15. do konca 16. storočia. Táto druhá kolonizačná vlna rusínskeho valašského obyvateľstva sa usadzovala predovšetkým v severnej časti vtedajšej Zemplínskej a Šarišskej stolice.

Rusíni predstavujú súčasť východoslovanských obyvateľov deliacich sa na niekoľko podskupín s vlastným dialektom, folklórom a tradíciami. Sami sa označovali za Rusínov (Rusnákov), pričom časť z nich sa považovala za súčasť ukrajinského, časť za súčasť ruského etnika a časť za samostatnú etnickú skupinu, ktorá však nikdy nemala svoj vlastný štát ani politickú nezávislosť. Pri sčítaní ľudu v roku 1991 bol podiel Rusínov a Ukrajincov v piatich okresoch s ich najväčším zastúpením (Svidník, Humenné, Bardejov, Stará Lubovňa, Prešov) 30 478, čo predstavuje 0,57 % obyvateľstva Slovenska. V roku 2001 sa pri sčítaní obyvateľov, bytov a domov k rusínskej a ukrajinskej národnosti prihlásilo 0,6 % obyvateľov Slovenska (0,4 % k rusínskej, 0,2 % k ukrajinskej).

© ING. ANDREJ HNÁT
© NÁVRH OBÁLKY: MATÚŠ HNÁT

ISBN 80-969003-8-2

Treba poznamenať, že aj napriek používanému označeniu Ukrajinci, Ukrajinci-Rusíni či Rusíni-Ukrajinci – v prípade pôvodného obyvateľstva ide o Rusínov. Počet obyvateľov ukrajinskej národnosti, ako presídlencov z Ukrajiny v dôsledku migrácie v najnovšom historickom období, je v skutočnosti veľmi malý. Preto pod vyššie uvedenými označeniami sa de facto nachádzajú prevážne Rusíni.

V predkladanom Krátkom rusínskom slovníku sme sa snažili zachytiť typickú časť slovnej zásoby Rusínov z obdobia 20. storočia. V slovníku sa preto takmer neobjavujú slová, ktoré sa od slovenských analógov líšia len nevýrazne. Informátormi boli obyvatelia obce Radvaň nad Laborcom – Mária Hricáková (*1906 - † 1994) a Michal Babin (* 1930). Využitá je pochopiteľne i autora vlastná etnická skúsenosť.

Obec Radvaň nad Laborcom bola podľa dostupných historických prameňov od prvopočiatkov svojho vzniku rusínskou obcou. Už okolo roku 1350 majitelia panstva pri sútoku Belianky a Laborca v Malej Radvani (nazývanej aj Malá Belá) – jednej z historických predchodkýň terajšej obce – usadili roľníkov z Haliča, nábožensky patriacich k východnému rítu (pravoslávii), ktorí si tu pred rokom 1379 postavili kaplnku. Pred rokom 1549 sa tu uvádza gréckokatolícka fara. V roku 1806 sa Nižná Radvaň a Vyšná Radvaň (časti terajšej obce Radvaň nad Laborcom) uvádzajú ako čisto gréckokatolícke s bohoslužobným jazykom rusínskym. V roku 1910 absolútne prevažovali Rusíni, ktorí v oboch častiach terajšej obce zo sčítaných 742 osôb tvorili 529, t. j. 71, 3 %. Aj v súčasnosti je dorozumievacím jazykom v obci rusínčina, i keď v dôsledku asimilačných a ďalších vplyvov sa najmä časťou mladšej generácie, zväčša prišielcov zo slovenských regiónov, používa slovenčina. Prevládajúcim náboženstvom v obci je gréckokatolícke, čo tiež svedčí o zjavnej afinite k rusínskemu etniku.

Rusínsky jazyk (rusínčina) prezentovaný v slovníku je jedným z variantov kodifikovaného rusínskeho jazyka, je jeho nárečím (dialektom). V iných oblastiach Slovenska, kde sa používa rusínsky jazyk sa prejavujú väčšie či menšie odlišnosti od podoby uvádzanej v slovníku. Táto rôznorodosť

a bohatstvo je lingvisticky pochopiteľné. Veď i slovenský jazyk sa napájal i napája z bohatstva žriediel mnohých slovenských nárečí. I v rusínčine je okrem typickej slovnej zásoby množstvo výpočítiek z iných jazykov, napr. z nemčiny (ancug, dach, kuker), z maďarčiny (kerť, kišasonka, fijam) a ďalších rečí. Veľká časť slovnej zásoby rusínčiny v oblasti bývalej Zemplínskej stolice sa od súčasného zemplínskeho nárečia odlišuje len charakteristickou rusínskou výslovnosťou. Napriek tomu ide o systemovo budovaný jazykový prejav našich predkov, ktorý sa ako živý organizmus neustále vyvíjal a čase v dôsledku okolitých jazykových vplyvov. Preto sa napríklad v súčasnej hovorovej rusínčine časť starých či starších výrazov postupne nahrádza novými (dach, ver'ch – str'icha, zug – vlak, konduktor – sprievodca, tej – čaj, kiflek – rohlek, rožoka pod.), ktoré sú často len zvukovými mutáciami slovenskej lexiky alebo ich úplnými analógmi, ktoré by sa v písanom prejave líšili iba azbukou. V odbornej terminológii by tento vplyv bol ešte výraznejší.

Slovník je písaný latinikou hoci kodifikovaný rusínsky jazyk používa azbuku. Latinika má umožniť ľahší prístup k štúdiu rusínskeho jazyka aj pre slovenskú čitateľskú obec, ktorá je s týmto etnikom úzko spätá najmä v hraničných oblastiach na styku oboch etník. Predkladaná práca chce takto slúžiť všetkým záujemcom o poznanie rusínskeho jazyka a prostredníctvom neho i o reflexiu životných prejavov rusínskeho obyvateľstva – remesiel, zvykov, ľudovej kultúry či iných reálií.

Autor

Podoba heslového slova a jeho charakteristika

- Heslové slovo uvádzané v záhlaví heslovej state slovníka je uvedené v slovenskej transkripcii (prepise). Ako heslové slová sa uvádzajú iba jednoslovné lexikálne jednotky, a to vždy vo svojom základnom gramatickom tvare. Výnimku tvoria len niektoré slová, ktoré sa uvádzajú v inom tvare, keďže práve tento je nositeľom osobitného významu. Heslá sú zaradené podľa slovenskej abecedy. Niekedy sa ako spoluheslo uvádzajú aj varianty slová. Napr. **bidak** i **bidňak** m. Spoluheslá abecedne vzdialené od prvého člena radu sa uvádzajú ako odkazové heslá na príslušnom mieste abecedy (vytlačené polotučne), napr.: **ajncvaj** p. **ancvaj**.
- Všetky samostatné heslá majú v slovníku uvedenú slovnodruhovú charakteristiku (napr. **ancug** m., **bekati** nedok., **cyt** cit. a pod.).
Slovné druhy sa označujú takto:
  - podstatné mená slovenskými skratkami rodov (m., ž., s.)
  - slovesá skratkami vidu (dok. – dokonavé slovesá, nedok. – nedokonavé slovesá)
  - prídavné mená skratkou príd., príslovky prísl., častice čast., citoslovčia cit., zámená zám., číslovky čisl., predložky predl., spojky spoj.
  - pomnožné podstatné mená sa označujú skratkou pomn., ktorá sa umiestňuje za rodovú skratku (v prípade ak rod možno identifikovať), napr. **nožyčky** ž. pomn.
  - častejší výskyt slova v množnom čísle sa označuje údajom obyč. mn. č., napr. **baťovka** ž. obyč. mn. č.
  - podstatné mená s hromadným významom sa označujú skratkou hromad., ktorá sa umiestňuje za rodovú skratku, napr. **cvitoveňa** s. hromad.
- Pri štylistickom hodnotení slov sa používajú najmä tieto kvalifikátory:
  - kvalifikátorom *expr.* sa označujú expresívne výrazy, napr. **brydnečisko** s. zvel. *expr.*
  - kvalifikátorom *hypok.* sa označujú hypokoristiká (domácky dôverné výrazy), napr. **apčo** m. *hypok.*

- kvalifikátorom *pejor.* sa uvádzajú pejoratívne, zhoršujúce výrazy, ktoré vyjadrujú ku skutočnosti záporný a odsudzujúci postoj, napr. **lompa** ž. - *pejor.* ľahká žena, pobeľhica
Menej často sa používajú kvalifikátory *vulg.* a *žart.*
  - kvalifikátorom *vulg.* sa uvádzajú vulgárne výrazy, teda slová vyjadrujúce citový postoj ku skutočnosti spoločensky neprímeraným spôsobom, napr. **chamajda** ž. - *vulg.* ženský pohlavný orgán, vagína (i v nadávkach)
  - kvalifikátorom *žart.* sa označujú slová vyjadrujúce žartovný prístup k niečomu, napr. **chrušč** m. *žart.* – slabý, krehký, neduživý človek.
Ďalšiu skupinu kvalifikátorov tvoria kvalifikátory, zaraďujúce slová podľa okruhu ich remeselného použitia. Najčastejšie sa používa skratka *remes.* ak sa niektorý výraz používa v remeselníctve (bez bližšej špecifikácie remesla). Niekedy sa uvádza skratka príslušného remesla (uvedené v zozname použitých skratiek a značiek).
Názvy rastlín a živočíchov sa uvádzajú skratkami *bot.* a *zool.* s doplnením latinského ekvivalentu, napr. **lelija** ž. - *bot.* ľalia (*Lilium*).
Podľa časového hľadiska sú slová označené ako zastarané či zastarávajúce (skratka *zastar.*), napr. **alarm** m. - poplach a nové (skratka *nov.*), napr. **kavej** m. -1. káva s mliekom, biela káva 2. *nov.* čierna káva.
- ### Výklad významov hesiel
- Predkladaný slovník je budovaný ako výkladový slovník. Významy hesiel sa definujú (vykladajú) v súčasnej spisovnej slovenčine. Od podrobnejšieho výkladu sa upúšťa iba pri tých heslách, ktoré sú blízke ich slovenskej podobe. Vtedy je heslo vysvetlené len stručným prekladovým slovenským analógom.
  - Krátky slovník rusínčiny je čiastočne dokladovým slovníkom. Heslové slová sa dokladajú (vo väčšine prípadov) širším kontextom alebo typickým spojením. Dokladovosť spojenia je viazaná na obec Radvaň nad Laborcom, resp. na blízke okolie. Od dokladovosti sa upúšťa pri slovách blízkych ich slovenským analógom.

Transkripcia do slovenčiny

Pritranskripcii rusínčiny do slovenčiny sa uplatňuje princíp prepisu podľa zvukovej podoby.

Hlásku „y“ znejúcu ako ruské „jery“ (*л*) prepisujeme ako „y“ napr. *cmavyj* (tmavý), *selnyj* (silný).

Dva stupne otvorenosti „e“ v texte neoznačujeme. Jeden z nich zodpovedá výslovnosťou slovenskému „e“, napr. *selo* (dedina). Druhý sa vo výslovnosti pohybuje medzi slovenským „i“ a „e“, napr. *sediti* (sedieť). Dva výrazy sa niekedy odlišujú iba rôznou výslovnosťou tejto hlásky, napr. *klekati* nedok. – volať (výslovnosť medzi „i“ a „e“) a *klekati* nedok. – klačať (výslovnosť ako slovenské „e“).

Zmäkčovanie spoluhlások d, t, n, l dôsledne označujeme v texte, napr. *dido* (dedo), *diti* (deti), *challiti* (chradnúť). Zmäkčenie niektorých spoluhlások označujeme apostrofom (´) za písmenom, napr. *z´as* (zasa), *is´* (si), *dur´iti*, *c´ivka*. Mäkké „s“, po ktorom nasleduje „a“ v zvratnom zámene „sa“ obyčajne označujeme v texte ako „sja“, napr. *pesati sj*a (volať sa).

Grafické prostriedky (typy písma, značky) použité v slovníku

Typy písma

Polotučným petitom sú vysádzané heslové slová (i odkazové heslá), číslice označujúce významy i prihniedzované slová.

Výklad významu je vysádzaný normálnym petitom.

Kurzívou sú vysádzané všetky doklady, t. j. použitie heslových slov v kontexte alebo typických spojeniach a latinské ekvivalenty botanických a zoológických názvov.

Nonpareillom sú vysádzané všetky kvalifikátory (gramatické, slovnodruhové, špecifické a i.)

Značky

- : dvojbodka uvádzajúca dokladovú časť heslovej state (použitie hesla v kontexte)
- ; bodkočiarka využívaná na oddeľovanie dokladových spojení

, čiarka využívaná na oddeľovanie rovnoznačných dokladových spojení a variantov

- znak na uvádzanie výkladu hesla, slovných spojení a frazeológie
- ◆ znak, za ktorým sa uvádzajú menné lexikálne ustálené spojenia i lexikalizované spojenia so slovesom
- znak, za ktorým nasleduje frazeológia

Ukážkové heslá (príklady)

jarec´ m. – 1. bot. jačmeň (*Hordeum*) 2. hnisavý zápal na očnom viečku
jarčik m. zдроб. expr. *jarčisko* s. zvel. expr. *jarc´ovyj* i *jarčanyj* prid. k 1 *jarčanka* ž. – jačmenná slama

heslová podoba slova (záhlavie)

jarec´

slovnodruhová a gramatická

charakteristika

m. = podstatné meno mužského rodu

1. význam

1. jačmeň (*Hordeum*)

štylistický kvalifikátor

bot. – botanický

2. význam

2. hnisavý zápal na očnom viečku

štylistický kvalifikátor

v tomto význame je lexéma *jarec´* neutrálna bezpríznaťová

prihniedzované slová

jarčik m. zдроб. expr. (podstatné meno mužského rodu – expresívna zдробnenina k 1. a 2. významu; ak by bola zдробnenina iba k 1. alebo 2. významu, potom by sa uviedlo m. zдроб. k 1 alebo m. zдроб. k 2)

jarčisko m. zvel. expr. (podstatné meno mužského rodu – expresívna zveličenina k 1. a 2. významu)

jarc´ovyj i *jarčanyj* prid. k 1. (prídavné meno k 1. významu)

jarčanka ž. (podstatné meno ženského rodu – odvodenina od lexémy *jarec´*; za pomlčkou je výklad – jačmenná slama)

c'erkov' z. – 1. gréckokatolícky alebo pravoslávny kostol • *chyža ne cer'kov', fudi ne anhely* – všade sú nezhody 2. cirkev (inštitúcia) **cerkovc'ja z.** **cer'kovka z.** **cer'kvička z.** z. drob. expr. k 1. **cerkvesko z.** i s. zvel. expr. k 1. **cer'kovnek m.** – stály návštevník cirkvi **cer'kovnyj prid.**

heslová podoba slova **cer'kov**
(záhlavie)

slovnodruhovú a gramatickú

charakteristiku

1. význam

• znak, za ktorým nasleduje frazeológia

2. význam

príhniezdované slová

z. = podstatné meno ženského rodu

1. gréckokatolícky alebo pravoslávny kostol

• *chyža ne cer'kov', fudi ne anhely* – všade sú nezhody (aj v dome bývajú nezhody)

2. cirkev (inštitúcia) (nemá uvedený štylistický kvalifikátor)

cer'kovc'ja z. **cer'kovka z.** **cer'kvička z.** z. drob. expr. k 1 (podstatné mená ženského rodu sú expresívnymi zdrobneninami k 1. významu, sú príhniezdované a nevykladajú sa)

cerkvesko z. i s. zvel. expr. k 1 (podstatné meno ženského i stredného rodu je expresívnou zveličeninou lexémy **cer'kov** v 1. význame)

cer'kovnek m. (podstatné meno mužského rodu; výklad – stály návštevník cirkvi)

cer'kovnyj prid. (prídavné meno k obojmu významu; ak by bolo len k jednému z nich, potom by bolo uvedené prid. k 1. alebo prid. k 2.)

Hniezdovanie a odkazovanie

V slovníku sa z dôvodov úspory miesta používa hniezdovanie, t. j. isté typy odvodených slov sa uvádzajú v jednej (spoločnej) heslovej stati. Príhniezdované slová sú vysádzané podobne ako heslové slovo polotučným typom písma. Základná schéma hniezdovania je takáto:

- 1) Pri podstatnom mene – a) zdrobnené podstatné mená (i viac výrazov), napr. **babča, babočka, baboňka, babuľka**
b) zveličené podstatné mená (i viac výrazov), napr. **babesko, babuľa**
c) prechýlené ženské podoby, napr. **apatykar' - apatykar'ka**
d) vzťahové prídavné mená, napr. **ancugovyj**
- 2) Pri prídavnom mene (uvádzanom ako heslové slovo) sa hniezdujú príslovky, napr. **brydkyj prid. – brydko prisl.**
- 3) Pri slovesách – sa k dokonavým slovesám hniezdujú nedokonavé, a k nedokovaným dokonavé, aspoň v jednom tvare, napr. **nabrñiti dok. – brñiti nedok., falastovati nedok. – zfalastovati dok.** aj keď príhniezdovaný výraz je niekedy abecedne vzdialený a nie vždy je heslo spracované na príslušnom mieste abecedy. Niekedy sa k slovesám podobne príhniezdávajú aj iné slovné druhy – podstatné meno, prídavné meno, bez ohľadu na to, či sú heslo spracované na príslušnom mieste abecedy.

Po slovnodruhovom určení príhniezdovaného slova sa uvádza číslo významu, na ktoré sa odvozenina vzťahuje. Číslo významu pri viacerých zdrobneninách a zveličeninách sa uvádza len raz po ich výpočte. Ak číslo nie je uvedené odvozenina sa vzťahuje na všetky významy.

Homonymá sú uvádzané v osobitných heslách pod sebou. Ak sú uvádzané v jednom hesle, potom sú odlišené poradím (I., II. alebo 1., 2. atď.) a kvalifikátorom.

Použité skratky a značky

a l.	- a iné
al.	- alebo
anat.	- anatomický termín
ap., a pod.	- a podobne
atď.	- a tak ďalej
bibl.	- biblický výraz; biblicky
bot.	- botanický termín
bud. č.	- budúci čas
cirk.	- cirkevný výraz
cit.	- citoslovce
č.	- číslo
časť.	- časť
čisl.	- číslovka
det.	- výraz používaný dospelými pri kontakte s deťmi
dok.	- sloveso dokonavého vidu
expr.	- expresívny výraz
fam.	- familiárny výraz
hovor.	- hovorový výraz
hromad.	- hromadné podstatné meno
hypok.	- hypokoristikum (domácky dôverný výraz)
inf.	- infinitív
iron.	- ironický výraz
jedn. č.	- jednotné číslo
kart.	- kartársky výraz
kul.	- kulinárny výraz
m.	- podstatné meno mužského rodu
men. prísl.	- menný prísudok
min. č.	- minulý čas
mn. č.	- množné číslo
napr.	- napríklad
nedok.	- sloveso nedokonavého vidu
neskl.	- nesklonné slovo
neurč.	- neurčitý
nov.	- slovo novšieho pôvodu

obyč.	- obyčajne
op.	- opozitum (slovo opačného významu)
p.	- pozri
pejor.	- pejoratívny, zhoršujúci význam
podst.	- podstatné meno
pomn.	- pomnožné podstatné meno
predl.	- predložka
pren.	- prenesene
príd.	- prídavné meno
prísl.	- príslovka
prísl. výraz	- príslovkový výraz
prít. č.	- prítomný čas
remes.	- remeselnícky výraz (bez bližšej špecifikácie druhu remesla)
s.	- podstatné meno stredného rodu
slang.	- slangový výraz
spod.	- spodstatnené prídavné meno
spoj.	- spojka, spojenie
st.	- stupeň
t. j.	- to jest
tkač.	- tkáčsky výraz
vulg.	- vulgárny výraz
zám.	- zámeno
zastar.	- zastaraný výraz
zdrob.	- zdobenina
zjem.	- zjemnený výraz
zool.	- zoológický termín
zried.	- zriedkavý výraz
zvel.	- zveličené slovo
ž.	- podstatné meno ženského rodu
žart.	- žartovný výraz
◆	- znak, za ktorým nasledujú lexikalizované spojenia
●	- znak, za ktorým nasleduje frazeológia

LITERATÚRA

- BUNGANIČ, P.: *Slovensko-ukrajinský slovník*. Bratislava: SPN, 1985. 688 s.
- HNÁT, A.: *Laborecko (Dejiny-príroda-hospodárstvo-kultúra-osobnosti)*. Trebišov, 1999. 244 s. ISBN 80-968270-2-2.
- HNÁT, A. a kol.: *Radvaň nad Laborcom (1379-1999). Pamätnica obce. Radvaň nad Laborcom: Obecný úrad, 2000. 241 s. ISBN 80-9683-70-1-X.*
- HOCHÉL, B.: *Slovník slovenského slangu*. Bratislava: HEVI, 1992, 185 s. ISBN 80-85518-05-8.
- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. -MANÍKOVÁ, Z.: *Slovník cudzích slov. 2. vyd. Bratislava: SPN, 1983. 944 s.*
- KERTÉS, V.: *Zemplínsky slovník. 2. vyd. Michalovce: Media Group, 2000. 160 s. ISBN 80-88835-25-9.*
- KRAJEZNAVČIČ slovník Rusíniv-Ukrajinciv (Prjašivčina). Prešov: Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky, 1999. 300 s. ISBN 80-85137-15-1.
- KRÁLIK, J.: *Medovňik-fubovňik*. Bratislava: Veda - Vydavateľstvo SAV, 1994. 159 s. ISBN 80-224-0494-2
- PISÁRČIKOVÁ, M. a kol.: *Synonymický slovník slovenčiny*. Bratislava: Veda-Vydavateľstvo SAV, 1995, 998 s. ISBN 80-224-0427-6
- POPEL, I.: *Ukrajinsko-slovenský slovník*. Bratislava: SPN, 1960. 496 s.
- PRAVIDLÁ slovenského pravopisu. 2. vyd. Bratislava: Veda- Vydavateľstvo SAV, 1998. 576 s. ISBN 80-224-0532-9.
- SLOVNÍK ľudovej kultúry Slovenska 1. Bratislava: Veda-Vydavateľstvo SAV, 1995. 455 s. ISBN 80-224-0234-6.
- SLOVNÍK ľudovej kultúry Slovenska 2. Bratislava: Veda-Vydavateľstvo SAV, 1995, 448 s. ISBN 80-224-0235-4.
- SLOVNÍK slovenského jazyka I-VI. Bratislava: SAV, 1959-1968.
- SLOVNÍK slovenských nárečí I (A-K). Bratislava: Veda-Vydavateľstvo SAV, 1994, 936 s. ISBN 80-224-0183-8.
- STOLIČNÁ, R.: *Jedlá a nápoje našich predkov*. Bratislava: Veda-Vydavateľstvo SAV, 1991, 244 s. ISBN 80-224-0255-9.

SLOVNÍK

abo - l. spoj. - buď, alebo (vyjadruje vylučovací vzťah al. vzťah eventuality): *Zavtra prejdu abo ja abo vin; Kupali zme sja doma abo u Laberci II. časť. Abo dakoli, jak sja tažko žylo!*

agas m. - bot. agát (*Robinia*) - strom i kvet **agasečok** m. **agasek** m. **agasja** s. zдроб. expr. **agasesko** s. zvel. expr. **agasovyj** príď. **agaseňa** s. - agátový porast, agátina

ajncvaj p. **ancvaj**

ajstrjab m. - zool. jastrab (*Accipiter*) **ajstrjabečok** m. **ajstrjabek** m. **ajstrjabja** s. zдроб. expr. **ajstrjabesko** s. zvel. expr. **ajstrjabecha** ž. - samica jastraba **ajstrjabjačij** príď. • **oči mať jak ajstrjab** - veľmi dobre vidí

alarmovati nedok. - zastar. zabezpečovať niečiu pomoc **zalarmovati** dok.: *zalarmovati šandarej* - zavolať policajtov **alarm** m. - poplach; poplašné zariadenie

aleluja s. neskl. - cir. kresťanský chválospev, najmä veľkonočný • **mati do aleluja** - mať veľmi veľa

ambrela ž. - dáždnik **ambrelja** s. **ambrelka** ž. **ambreločka** ž. zдроб. expr. **ambrelesko** s. zvel. expr. **ambreloš** m. - opravár dáždnikov **ambrelošek** m. zдроб. expr. **ambrelošesko** m. zvel. expr.

amiňcma prísl. - expr. koniec: *Už je mu amiňcma*

ancijaš m. - 1. zosobnenie zla, zlý duch, diabol (v nadávkach a kliatbach) • *Ja tvoho ancijaša!* - nadávka; *Na jakoho ancijaša tam z'as' ideš!* - načo 2. samopašné dieťa, lapaj: *Dalšoho ancijaša nebudu chovati; Zlyj jak ancijaš* **ancijašek** m. **ancijaško** m. zдроб. expr. **ancijašesko** m. zvel. expr. **ancijašovij** príď.

ancikrist m. - zosobnenie zla, čert, diabol (v nadávkach a kliatbach) • *takyj planyj jak ancikrist* - veľmi zlý; *na jakoho ancikrista* - načo **ancikristek** m. zдроб. expr. **ancikristesko** m. zvel. expr.

ancug m. - zastar. mužský alebo chlapčenský oblek pánskeho strihu **ancudžok** m. zдроб. expr. **ancudžesko** s. zvel. expr. **ancugovyj** príď.

ancvaj i **ajncvaj** prísl. - zastar. zried. hned', vzápätí, už aj, raz-dva: *Zaplatev, a robota byla зробena ancvaj*

apatyka ž. - 1. lekárň 2. liek, liečivo: *Zilja tyš dobra apatyka!* **apatykar'** m. - lekárnik, **apatykar'ka** ž. - lekárnička (i manželka lekárnik) **apatyčka** ž. zдроб. expr. k 1

apo m. - zastar. otec **apko** m. **apoňko** m. **apčo** m. hypok. **apesko** m. zvel. expr.

april' m. - 1. štvrtý mesiac v roku • *šalenyj april'; peršyj april'* - výsmešné zvolanie na človeka, ktorý sa dal 1. apríla oklamať 2. pochabý človek, blázon • *roboti z dakoho aprifa* - mať za hlupáka **april'ovyj** príď. ♦ *april'ova chvíľa* - premenlivé počasie

ardža ž. - hrdza **ardžesko** ž. i s. zvel. expr. **ardžaviti** nedok. - hrdzavieť **zardžaviti** dokon. - zhrdzavieť **ardžavyj** príď. - hrdzavý • *ardža zila* - prehrdzavelo

asentirka ž. - zastar. zried. vojenský odvod: *Đido nam často bisidovav jak byv na asentirki* **asentirovatl** nedok. - odvádzať za vojaka

azbuka ž. - zastar. abeceda: *Hlupyj - aňi azbuku neznať!*

B

baba ž. - 1. stará alebo staršia žena, starenka 2. matkina alebo otcova matka, stará mama 3. osoba ženského pohlavia: *Baby kopľut bandurky a chlopi zvožavut' michy* ♦ *šumna baba* - pekná žena **babča** ž. **babka** ž. **babočka** ž. **baboňka** ž. **babul'ka** ž. zдроб. expr. **babesko** ž. **babuľa** ž. zvel. expr. **babs'kyj** príď.: • *babs'ka robota* - ženská práca *babs'ky reči* - táraniny, babské reči *babs'kyj lik* - ľudová medicína

babej m. - expr. chlap so ženskými vlastnosťami, sklonmi **babejskyj** príď.

babesko p. **baba**

babička ž. - pôrodná asistentka

babka ž. - 1. zдроб. expr. stará alebo staršia žena 2. zдроб. expr. stará mama 3. nákovka na kutie kosy 4. bábika

babočka p. **baba**

baboňiti nedok. - zariekať, čarovať, porábať **pobaboňiti** dok. **baboňstvo** s. - zariekanie, čarovanie, porábanie

baboňka p. **baba**

babroš m. - expr. nešikovný, ťarbavý človek, babrák: *Z nem kašu nezahusteš, bo to babroš*

bab'skýj p. **baba**

babuľa p. **baba**

babuľka p. **baba**

bagov m. - 1. žuvací tabak 2. expr. zbytočne, nanič: *Starena, bude mi to na bagov!*

bacha dt. neskl. – varovanie vo význame pozor: *Bacha! Padať cehla.*

♦ **davati (si) bacha** – byť opatrný, obozretný; mať sa na pozore *davati bacha* – dávať pozor, dozerať na niekoho al. niečo

bachtareň i **bachtarňja** ž. - strážny domček na železnici **bachtarňička** ž. zдроб. expr. **bachtarnesko** s. zvel. expr. **bachtarňovyj** prid.

bajus m. obyč. mn. č. **bajusy** - 1. fúz, fúzy 2. chlpy al. iné výrastky na papuli živočíchov 3. niečo podobné fúzu (napr. u rastlín) **bajusky** zдроб. expr. **bajuseska** zvel. expr. - k 1, 2 **bajusatyj** prid. k 1, 2 - fúzatý **bajusač**, **bajusaľ** i **bajusoš** m. k 1 - fúzač, fúzatý človek

balakati p. **nabalakati**

balamuta ž. - expr. nepríjemnosť, starosť, trápenie, ♦ *Z veľo dítmi - veľo balamuty* **balamutesko** s. zvel. expr.

balamuteti nedok. - zavádzať, pliesť, ohlupovať (nepravdivými rečami): *Už ňa ťivko nebalamuť a povič pravdu!* **pobalamuteti** dok.

balogar' m. - kto robí ľavou rukou, ľavák **balogaresko** m. zvel. expr. **balogar'ka** ž.: *Ich Haňka - balogar'ka*

bambuch m. obyč. mn. č. - expr. obsah brušnej dutiny, črevá **bambušesko** s. zvel. expr. • *Dorizali ho, až bambuchy z ňoho vyšli* - veľmi silne

bambuľa i **bambuľa** ž. - 1. niečo guľovité 2. ozdobná guľa na vianočný stromček 3. ozdobná kystka, brmolec (na čiapke) **bambuľča** s. **bambuľka** ž. **bambuľočka** ž. zдроб. expr. **bambulesko** s. zvel. expr. **bambuľak** m. - tučný človek **bambuľatyj** prid.

banavzer m. - zastar. traťmajster **banavzerek** m. zдроб. expr. **banavzeresko** m. zvel. expr.

bandurka ž. obyč. mn. č. - bot. ľufok obyčajný (*Solanum tuberosum*), zemiak **bandurča** s. **banduročka** ž. zдроб. expr. **bandurčisko** s. zvel. expr. ♦ *pidbety bandurky* - zemiaky na kyslo • *holova jak bandurka* - veľká, neforemná

bandurčanyj prid.

banovati nedok. - ľutovať: *Banovav, že sa neučiv, koli trebalo obanovati* dok.

banty pomn. - bidlá (pre sliepky): *Kurky už davno seďať na bantoch*
baracka ž. - marhuľa (strom i plod) **baracočka** ž. zдроб. expr. **barackovicja** ž. - marhuľovica (alkoholický nápoj) **barackovyj** prid.

barachlo s. - zastar. expr. nepotrebná vec, haraburdie: *Šytko barachlo treba z domu vymetati!*

barchet m. - druh hrubšej bavlnenej tkaniny **barchetovyj** prid.: *barchetova bľuzka*

baršaň m. - zamat **baršaňovyj** prid.: *Najradšej im nosev dakoli baršaňovynohavic'i*

barvinok m. - bot. zimozeleň menšia (*Vinca minor*) **barvinčik** m. zдроб. expr. **barvinkovyj** prid.: *barvinkovyj vinčik*

barz prisl. - veľmi, značne, hodne **baržej** prisl. (2. st. od **barz**) - viac, voväčšej miere; zväčša **najbaržej** prisl. (3. st. od **barz**) - najviac

basam dt. - expr. začiatkové slovo rozličných kliatieb a zahrešení: *Basam ťi boha!*

bašavel m. - expr. zábava, veselie: *U subotu bude u kamarata veľekyj bašavel*

baťa ž. - zastar. obchod s obuvou: *Byli u baťi kupeti topanky*

baťh m. - dlhší bič pastiera (kráv, koní) **baťžok** m. zдроб. expr. **baťžysko** s. zvel. expr. • *Boh mať dovhjy baťh* - Boh je trpezlivý, ale jeho trpezlivosť má medze (Na každého raz príde)

baťovka ž. obyč. mn. č. - zastar. lacnejší druh topánok **baťovočky** zдроб. expr. **baťovčiska** zvel. expr.

bavovna ž. - priadza z bavlníka, bavlna **bavovnočka** ž. zдроб. expr. **bavovnesko** s. zvel. expr. **bavovňanyj** prid. - vyrobený z bavlny, bavlnený

bečelovati i **bečelovati sja** nedok. - vážiť si niekoho, prejavovať úctu, ctiť: *U susidstvi sja museme bečelovati*

befel' m. - 1. zastar. vojenský rozkaz: *Dostav im befel' narukovati* 2. rozkaz, príkaz vôbec: *Majster mi dav takyj befel', a mus'iv im posluchati*

bekati nedok. – 1. bečať, bľačať: *Vivo i bekavut'z holodu* 2. odmietat jedlo, robiť „be“ (fuj) **zabekati** dok. k 1.

belavena ž. – 1. niečo modré, belasé 2. prípravok do prania s belasiacim účinkom, modridlo 3. modrina **belavyj** príd. – modrý, belasý **belaveti** nedok. – zjasňovať bielizeň modridlom

belengati nedok. – kývať, kolembať, visieť: *Košula mu belengat'iz nohavic'*

belnek m. – zastar. remes. pohyblivá časť cepov **belnečok** m. zdrob. expr.

belnečisko m. zvel. expr.

bereh m. – 1. kopec, vyvýšenina 2. breh **berežok** m. zdrob. **berežesko** m. zvel.

berov m. – 1. richtár 2. pren. nov. starosta obce **berovs'kyj** príd.

bešteľovati nedok. – objednávať, rezervovať, zaisťovať **zabešteľovati** dok.: *zabešteľovati lestok na drahu*

betang m. – pejor. huncút, lapaj, naničhodník **betandžisko** m. i s. zvel. expr.

betanstvo s.

beteha ž. – expr. silný alkoholický nápoj

beti nedok. – 1. podobať sa na niekoho: *Đita bje na matir'* 2. biť, trepať (trestať), • *beti jak žyto* – silne biť **vybeti** dok. k 2

bezpek m. – bezpečné miesto, bezpečie: *Už je doma u bezpeku*

beztyja ž. – expr. nehanebnica (nehanebník), beštia: *Ochabela ho beztyja a pišla za druhym*

bezvirec' m. – neznáboh, ateista

bida ž. – 1. bieda, chudoba 2. čert, diabol, nečistá sila: *Jakas'kaj bida*

• *Pek ti bida* – zaklínacia formulka pri bosorovaní

bidak i **bidňak** m. – úbožiak, chudák, bedár **bidačok** m. **bidňáčok** m. zdrob.

expr. **bidňáčisko** m. i s. zvel. expr. **bidačka** i **bidňáčka** ž. **bidňatko** s.

bidovati nedok. – trieť biedu **vybidovati** dok. – pretrpieť biedu, nedostatok **vybidovanyj** príd. – vybiedený, pretrpivší biedu

bigar' m. – expr. veľký kus niečoho: *Odrizav sobi bigar' soloneny bigaresko* s. zvel. expr.

biglajz' m. – žehlička **biglajzek** m. zdrob. expr. **biglajzesko** s. zvel. expr.

bigľovati nedok. – žehliť **vybigľovati** dok. – vyžehliť

bihati nedok. – 1. behať, utekať 2. maččas párenia (okravách): *Korova bihat,*

treba iti do bujaka pobihati dok.

bilnyj príd. – majúci medzeru, vôľu, voľný **bilňi** prísł.

blir'ka ž. obyč. mn. č. – 1. kvety al. puky rakyty, vrby, osiky 2. jedn. č. značka, označenie

birovati nedok. – vladať, byť schopný niečo konať, robiť: *Staryj čolovik už nič nebirje*

bisida ž. – 1. beseda, rozhovor 2. reč, schopnosť hovoriť: *Tot chlop mav čudnu bisidu, nič mu nerozumila*

bisidlevyj príd. – zhovorčivý: *Ženu mav barz bisidlevu bisidlevist' ž. – zhovorčivosť*

bitovka ž. – 1. obytný dom s viacerými bytmi 2. byt v takomto dome: *Molody mavut' svoju bitovku*

bizovati sja nedok. – dúfať, spoliehať sa: *Na mene sa nebizij, ja ti nepomožu* **zbizovati sja** dok.

bizovňi prísł. i časť. – určite, iste **bizovnyj** príd.: *Tot avtobus nebizovnyj, ale o piv hodeny mame daš'ij*

bjo citosl. – povel záprahu, aby sa pohol dopredu

blahati nedok. – upokojovať niekoho prosením **ublahati** dok.

blacha ž. – plech **bláška** ž. **blášočka** ž. zdrob. expr. **blášesko** ž. zvel. expr. **blášanyj** príd. **blášanka** ž. – plechovka, plechová nádoba

blajvas m. – 1. ceruzka 2. pejor. hlupák (i v nadávkach) **blajvasek** zdrob. expr. k 1, **blajvasesko** zvel. expr. k 1, 2

bleskati sja nedok. – 1. blýskať sa (pri búrke) 2. lesknúť sa **bleskačij** príd. k 2

blez' prísł. – veľmi blízko, kúsok (o vzdialenosti): *Možete piti piše - to blez'!* **bležna** i **bležnatko** s. – blíženec, dvojča • *byli jak bležnata* – veľmi sa podobali

bludeti nedok. – 1. blúdiť 2. blúzniť (v horúčke) **zabludeti** dok. k 1 **dobludeti** dok. k 1, 2

blukati sja nedok. – 1. túlať sa, ponevierať 2. ísť nesprávnou cestou, blúdiť: *Dva dni sja blukali po lis'í, bo nenašli drahu zablukati sja* dok. **blukavyj** príd.

– túlavý: *blukavyj pes*

bluvati nedok. - vracaf, dáviť **zbluvati sja** dok. **bluvanena** ž. - 1. zvrátky
2. pren. nechutné jedlo

blyšic'a ž. - zool. ploštica (*Cimex*) **blyšička** ž. zdrob. expr. **blyšičisko** s. zvel. expr.

bo spoj. - lebo, pretože: *Prejď domív, bo sa tá už nemožeme dočekať*

bobal'ka ž. obyč. mn. č. - kul. opekanec, opekané alebo uvarené kúsky cesta
posýpané makom, tvarohom ap. **bobal'ča** s. **bobal'očka** ž. zdrob. expr. **bobal'čisko**
s. zvel. expr.

bobo i cuc'o s. - det. cukrík, maškrtka

bočka ž. - sud: *derevjana bočka bočina* s. **bočičatko** s. **bočočka** ž. zdrob.

bočisko s. zvel. expr. • *korova jak bočka* - veľmi napasená

bočkora ž. obyč. mn. č. - 1. zastar. druh mäkkej ľahkej obuvi z jedného kusa
kože, krpec, 2. pejor. stará, vychodená obuv: *Ber' bočkory a ideme!*

bočkorka/y zdrob. expr. **bočkoresko/a** zvel. expr.

bodajbylo prísl. - ledabolo, hocijako: *Pomyľa graty len tak bodajbylo*

bodnar' m. - debnár

bochznať prísl. i časť. - bohvie (zdôraznenie pochybnosti)

bochznaťde zám. prísl. - bohvie kde (zdôraznenie pochybnosti)

bochznaťchto zám. - bohvie kto (zdôraznenie pochybnosti)

bohznaťjak zám. prísl. - bohvie ako (zdôraznenie pochybnosti)

bohznaťjakjy zám. - bohvie aký (zdôraznenie pochybnosti)

bohznaťkoll zám. prísl. - bohvie kedy (zdôraznenie pochybnosti)

bohznaťšto zám. - bohvie čo (zdôraznenie pochybnosti)

bohznaťivko zám. čisl. - bohvie koľko (zdôraznenie pochybnosti)

bojahuz m. - pejor. bojzlivý človek, zbabelec **bojahuzek** m. zdrob. iron.

bojahuzesko m. zvel. expr.

bojsko s. - časť stodoly, kde sa mlátilo cepmi, holohumnica

bokanča ž. obyč. mn. č. - 1. baganča, tažšia obyč. pracovná topánka
z hrubšej kože 2. topánka všeobecne

boks m. - krém, leštidlo na obuv • *čorny jak boks* - veľmi čierny **boksovati**
nedok. - krémovať (obuv) **vyboksovati** dok. - nakrémovať (obuv)

bol' ž. obyč. mn. č. - fyzická alebo duševná bolesť • *bol'i ňa brali* - mal som
veľké bolesti

bolačka ž. i **boliak** m. - poranené al. hnisavé miesto natele **bolačok** m. zdrob.
bolačisko s. zvel.

bolvan m. - pejor. hlupák, trulo (i v nadávke) **bolvanesko** m. i s. zvel. expr.

bombardfaky pomn. - pejor. expr. ženské hrubšie nohavičky obyč. s nožkou

bombuľa p. bambuľa

bon m. obyč. mn. č. - zastar. poukážka na peňažnú sumu v bývalom Tuzexe
boneky zdrob. expr. **bonovyj** príd.

borg m. - dlžoba, úver, kúpa „na sekeru“: *Chlopi kupovali pal'inku na borg*

borsuk m. - zool. jazvec (*Meles meles*) **borsučok** m. zdrob. expr. **borsučisko**
s. zvel. expr. **borsudžij** príd.: *borsudže salo*

bosoroš m. - strigôň, čarodejník, kto vie zariekať **bosorovati** nedok. -
čarovať, zariekať **pobosorovati** dok. - počarovať, zariect' **odbosorovati** dok.
- odčarovať **bosorovaňja** s. - čarovanie, zariekanie, uriekanie

bradlo s. - 1. stoh slamy, sena 2. hromada, kopa niečoho **bradelko** s. zdrob.
expr. **bradlesko** s. zvel. expr.

brechati nedok. - 1. brechať, štekať 2. expr. kričať, nadávať: *Pje, a furt breše
na ženu. brechnuti* dok. - **zbrechati sja** - 1. povedať niečo vulgárne
2. pocigániť sa

brenčok m. - 1. zvonček (na cenganie) 2. mešec so zvončekom pre výber
milodarov v „cerkvi“

breňkati nedok. - 1. zvoniť, štrngat' 2. dávať frčky do ucha 3. nov. zavolať
telefonicky, telefonovať **zabreňkati** dok. **breňk** m. - kart. druh kartovej hry

brezil pomn. - kul. strúhanka **brezločky** pomn. zdrob. expr. **brezleska** pomn. zvel.
expr.

brezlyj príd. - začínajúci kysnúť, nakyslý (o mlieku)

brmak m. - zool. čmel (*Bombus*) **brmačok** m. zdrob. expr. **brmačisko** m. zvel. expr.

brňiti nedok. - puchnúť: *Čuju, jak mi palec' brňije* **nabrňiti** dok. - opuchnúť,
napuchnúť

broška ž. - ozdobná spona, brošňa **brošča** s. **brošočka** ž. zdrob. expr.
brošesko s. zvel. expr.

brovza ž. - 1. sóda bikarbóna 2. nápoj po jej rozpustení vo vode **brovzočka**
ž. zdrob. expr. **brovzesko** s. zvel. expr.

brud m. i **brudota** ž. - nečistota, špina **brudnyj** príd. **brudar'** m. **brudoš** m. **brudnek** m. expr. - nečistotný, špinavý človek **brudar'ka** ž. **brudničja** ž. - expr. nečistotná žena

brydeti nedok. - špiniť, znečisťovať výkalmi **vybrydeti sja** dok.: *Psek sa vybrydev pid postil'*

brydkyj príd. - nepekčný, škaredý, odporný **brydko** prísł. **bryd'** i **brydota** ž. - niečo nepekčné, škaredé, odporné

brydnek m. - expr. plaz, had **brydnečisko** s. zvel. expr.

bryla ž. - 1. balvan, kameň, obyčajne ploského tvaru 2. platňa na sporáku **brylča** s. **brylka** ž. zдроб. k 1, 2 **brylesko** s. zvel. k 1

brytviňa s. - zastar. 1. holenie (ako proces) 2. zastar. príslušenstvo na holenie **brytveti sja** nedok. - holiť sa **obrytveti sja** - oholiť sa

bryzkatj nedok. - striekať, kropiť, špliechať **bryznuti** dok. **bryzknuti** dok. - strieknuť, pokropiť, špliechnuť

bubnoš m. - zastar. dedinský bubeník, ktorý oznamoval úradné nariadenia

budar' m. - záchod **budarek** m. zдроб. expr. **budaresko** s. zvel. expr.

budovaňja s. - 1. stavba, dom: *Teta mavuť krasne budovaňja* 2. stávanie, výstavba

budzibanok m. - bot. zimozelen menšia (*Vinca minor*) **budzibanočok** m. zдроб. expr. **budzibankovij** príd. **budzibaneko** s. zvel. expr.

bugľa ž. - pejor. tučná žena (aj ako nadávka): *Taka je jak bugľa*

bugularek m. - peňaženka **bugularča** s. **bugularečok** m. zдроб. expr. **bugular'** m., **bugularesko** m. i s. zvel. expr.

buchtoleti nedok. - zastar. biť pästou

bujak m. - 1. býk • *šyktivnyj jak bujak do kočja* - iron. nešíkovný; *bujak na avťi* - žart. inseminátor prepravujúci sa na automobile 2. pren. silný (i mužný) človek: *Vin jak bujak kolo nej; chlop jak bujak bujačok* m. zдроб. expr. k 1 **bujačisko** m. i s. zvel. expr. - k 1, 2

bukovena ž. - bukové drevo **bukovenka** ž. zдроб. expr. **bukoveneko** ž. i s. zvel. expr.

buksa ž. - 1. peňaženka 2. škatuľa na odkladanie cennejších predmetov

bukva ž. - 1. písmeno 2. plod buka, bukviča **bukvočka** ž. zдроб. expr.

bukvesko ž. zvel. expr.

bulfas m. - pejor. hlupák, trulo **bulfasesko** m. zvel. expr.

bulka ž. - žemľa **bulča** s. **buločka** ž. zдроб. expr. **bulčisko** ž. i s. zvel. expr.

bul'kati nedok. - 1. bublať, žbinkotať, klokotať 2. pejor. tárať, hovoriť hlúposti: *Už tívko nebul' kaj, sed' techo!* **bul'koš** m. - táraj, tlčhuba 3. expr. hovoriť nezrozumiteľne: *Štos' kaj zabul' kav, no nič im nerozumiv*

bumbal' m. - pejor. tučný človek (muž) **bumbalek** m. zдроб. iron. **bumbalesko** m. zvel. expr.

bunča ž. - 1. hrča, opuchlina: *Mať bunču na čali, bo upav z drabeny* 2. expr. isté množstvo niečoho, chumáč, hrst

bundatyj príd. - huňatý, chlpatý **bundoš** m. - huňatá, chlpatá bytosť (pes ap.)

buntovati nedok. - 1. nahovárať na vzburu 2. znepokojovať niekoho, rušiť, lomoziť 3. húčkať niekoho **nabuntovati** dok. k 1, 3: *Nabuntovali ho, a potom doma šytko trepav nabuntovanyj* príd. k 1, 3

burja ž. - 1. búrka 2. pren. prudký, rázny človek: *Takyj is' jak burja!*

burjan m. - burina **burjaňja** s. hromad. **burjanena** ž. hromad. - veľké množstvo burín

burkovčak m. - veľký obľý kameň **burkovčačisko** s. zvel. expr.

bužňa ž. - 1. židovská modlitebňa, synagóga 2. pren. o veľkom neporiadku: *Take tu jak u bužňi!*

bydlo s. - zvierá, živý tvor. • *Bydlo znať tívko mu dost, lem pjak ňet*

byla s. hromad. - byle, vňať rastlín (napr. zemiakov)

byňka ž. - 1. zool. lienka (*Coccinella*) 2. zastar. detská ozdoba do vlasov **byňočka** ž. zдроб. expr. **byňčisko** s. zvel. expr.

bzditi nedok. - púšťať vetry, smradiť **zabzditi** dok. **bzduch** m. - pejor. kto púšťa vetry, smradí **bzdušesko** s. zvel. expr.

C

cajger m. - hodinová ručička • *malyj cajger* - malá hodinová ručička; *velekyj cajger* - veľká hodinová ručička **cajgrja** s. **cajgreča** s. **cajgrečok** m. **cajgrek** m. zдроб. expr. **cajgeresko** s. zvel. expr.

cajchovati nedok. – dávať na niečo značku, ciachovať **cajch** m. – značka, **punc cajchovaný** príd.

canistra ž. – zastar. plátená kasa, chlebník **canistročka** ž. zdrob. expr. **canistresko** s. zvel. expr.

carok m. – ohradené miesto v stajni, v chlieve alebo inde pre umiestnenie chovaného zvierata **caročok** m. zdrob. expr. **carčisko** s. zvel. expr.

cegan m. – 1. označenie Róma 2. luhár **ceganek** m. zdrob. expr. **ceganisko** m. ž. s. zvel. expr. **ceganeti** nedok. – luhat **ceganstvo** s. – klamstvo **cegan'kyj** príd.

cehla ž. – tehla: ♦ *palena cehla* – pálená tehla **cehlja** s. **cehelka** ž. **cehločka** ž. zdrob. expr. **cehlesko** s. zvel. expr. **cehelňa** ž. – tehelňa **cehlovyj** príd. – tehlový

celta ž. – nepremokavá látka, celtovina **celtočka** ž. zdrob. expr. **celtesko** ž. i s. zvel. expr. **celtovyj**, **celtovanyj** príd.

centlek m. – expr. centimeter: *Aňi centlek mu nepopustela!*

cer'kov' ž. – 1. gréckokatolícky alebo pravoslávny kostol • *chyža ne cer'kov'*, *ľudine anhely* – všade sú nezhody 2. cirkev (inštitúcia) **cer'kovcja** ž. **cer'kovka** ž. **cer'kvička** ž. zdrob. expr. k 1 **cerkvesko** ž. i s. zvel. k 1 **cer'kovnek** m. – stály návštevník „cerkvi“ **cer'kovnyj** príd.

cibzer m. – zips **cibzerek** m. zdrob. expr. **cibzeresko** s. zvel. expr. **cibzerovati** nedok. **zacibzerovati** dok.

cic'a ž. – expr. ženský prsník • *aňi cic'í*, *aňi rici* – o veľmi chudej žene

cic'ka ž. – 1. mliečna žľaza, cecok 2. pejor. ženský prsník • *dati cic'ky* – nadojčiť dieta 3. struk u hospodárskych zvierat (kravy, kozy, ovce) **cic'očka** ž. **cicul'ka** ž. zdrob. expr. **cicesko** s. zvel. expr. **cickaňa** ž. **cickula** ž. – expr. žena s veľkými prsiami **cic'koš** m. – expr. muž s výraznou hrudou **cic'katyj** príd. **cic'kati** nedok. – 1. piť mlieko z mliečnej žľazy 2. vysávaním vytahovať tekutinu z niečoho (z fľaše) **vycic'kati** dok.

cifrovati nedok. – 1. ozdobovať, parádiť 2. robiť figúry, ozdoby pri tanci, speve, hudbe ap. **vycifrovati** dok.

cigaret'la ž. – cigareta **cigaretel'ka** ž. zdrob. expr. **cigaretlesko** s. zvel. expr. **cigaret'lovyj** príd.

cimbora s. – zastar. priateľ, kamarát **cimboresko** m. zvel. expr.

cimper – camper prisl. – expr. celkom, úplne: *Potorhav mu zošyt na cimper-camper*

cimra ž. – izba v nejakom ubytovacom zariadení **cimrja** s. **cimrjatko** s. **cimročka** ž. zdrob. expr. **cimresko** s. zvel. expr.

cinkvajš m. – 1. zastar. druh bielej farby, zinková bieloba 2. pejor. nadávka: *Takyj is' jak cinkvajš!* **cinkvajsovyj** príd.

cinovati nedok. – letovať **počinovati** dok. **cinovaňa** s. – letovanie

cinter' m. – cintorín **cinterča** s. **cinterek** m. zdrob. expr. **cinteresko** m. zvel. expr. **cinters'kyj**, **cinter'nyj** príd.

c'ip – c'ip citosl. – zvolávanie sliepok a kurčiat

c'ipka ž. – expr. sliepka, kurča **c'ipočka** ž. zdrob. expr. **c'ipčati** nedok. **c'ipkati** nedok. – zvuk, ktorý vydávajú malé kurčatá

cirkularka ž. – okružná píla na elektrický pohon **cirkularča** s. **cirkularočka** ž. zdrob. expr. **cirkularesko** s. zvel. expr.

c'ivka ž. – 1. trubicovitý predmet na vedenie tekutín • *padat'jak z c'ivok* – veľmi prší 2. ikáč. dutý valcovitý predmet na navíjanie nítí (súčasť krosien a i.) 3. časť murovanej pece **c'ivočka** ž. zdrob. expr. **c'ivesko** s. zvel. expr.

cma i **cmota** ž. – tma, temnota **cmotesko** s. zvel. expr.

cmorkati nedok. – 1. vysávaním z niečoho pomaly piť, cicat s vydávaním typického zvuku 2. cmukať na niekoho **cmorknuti** dok.

cmota p. **cma**

cofati nedok. – 1. cúvať, ustupovať, ísť pospiatky: *avto coflo do dvora* 2. tlačiť niečo dozadu **cofnuti** dok.

cokel' m. – sokel **coklek** m. **coklečok** m. zdrob. expr. **coklesko** s. zvel. expr. **cok'lovyj** príd.

col m. – cól, stará dĺžková miera, 28 mm • *col tu – col tam* – približne, na presnosti nezáleží **colek** m. zdrob. expr. **colovyj** príd. – veľký jeden cól

colovka ž. – remes. doska hrubá jeden cól **col'ovočka** ž. zdrob. expr.

colštok m. – drevený skladací meter **colštočok** m. zdrob. expr. **colštočisko** m. zvel. expr.

compel' m. – 1. cencúľ 2. sopeľ pod nosom: *compel' mu viseť až po kolína* **complek** m. zdrob. expr. **complexko** s. zvel. expr.

cuc' o p. bobo

cug m. - zastar. 1. vlak 2. fah vzduchu (v komíne) 3. prievan: *Zaprej oblak, bo zugl* • *dostati zug* - ochoriť z prievanu

cukernek m. - cukrík **cukemečok** m. **cukerneča** s. z. drob. expr. **cukemečisko** s. zvel. expr.

cundra ž. - 1. handra, zdrap látky 2. pejor. neporiadna, špinavá žena 3. pejor. pobehlica (nadávka) **cundrja** s. **cundročka** ž. z. drob. expr. **cundresko** s. zvel. . expr. **cundravyj** príd. - otrhaný **cundroš** m. - otrhanec, trhan

curigati nedok. - cúvať, ísť pospiatky, dozadu (obyčajne so záprahom) **curugnuti** dok. **curug** číosl. -povel záprahu, aby išiel dozadu

cvit i **cvitok** m. - bot. anat. kvet, kvietok (generatívny orgán) **cvitočok** m. z. drob. expr. **cvitesko** s. zvel. expr.

cvitja s. hromad. - bot. kvety, kvetenstvá (generatívne orgány)

cvitok p. **cvit**

cvitoveňa s. hromad. - drť zo suchého sena

cvok m. - 1. remes. ozdobný klíneč: *opasok s cvokami* **cvočok** m. z. drob. 2. nov. duševne chorý človek, blázon (i ako mierna nádavka)

cyt čít. - výzva prestať plakať: *Cyt, dítieno, už bude dobr'í!*

č

čača ž. i čít. - det. niečo pekné (hračka ap.): *Hopkaj si, dam ti čaču!* **čačanyj** príd. - det. pekný, krásny

čačka ž. - expr. ozdoba, okrasa (obyčajne lacná, gýčová) **čačočka** ž. z. drob. expr. **čačkatí** nedok. - nadmieru niečo ozdobovať, parádiť **vyčačkatí** dok. **vyčačkanyj** príd.

čakov m. - časť úboru koledníkov, čiapka

čalamada ž. - 1. čalamáda 2. kukurica na siláž i kukuričná zmeska na siláž **čampavyj** príd. - expr. nemotorne, šmatlavo chodiaci človek, čaptoš (obyč. ako nadávka) **čampoš** m. **čampošesko** m. zvel. expr. **čampoška** ž. **čampa** ž. - expr.

noha (obyč. šmatlavá, nemotorná) **čampavo** prísł.

čapaš m. - druh mužského tanca, pri ktorom sa tanečník plieska po nohách • *beti čapašy* - tancovať čapaš; dobre sa zabávať tancom

čara ž. - čiara, linka **čarka** ž. **čaročka** ž. z. drob. expr. **čaresko** s. zvel. expr.

čara i **učara** prísł. - včera: *Učara im byv doma, no dnes 'kaj nebudu*

časnok m. - bot. cesnak (*Aliaria*) **časnoča** s. **časnočok** m. z. drob. expr.

časnočisko s. zvel. expr. **časnokovyj** príd. • *piti do Lupkova na časnok* - dostať bitku, výprask

čavargoš i **čavargov** m. - 1. expr. tulák 2. expr. nezbedník **čavargošesko** s. zvel. expr. **čavargovati** nedok. - túlať sa, ponevierať bez roboty; behať za zábavou: *Syn čavargovav až do rana!*

Syn čavargovav až do rana!

čej čast. - snád, hádam: *Čej desjať michiv bandurok sme mali na t'ím falatku!*

čelaď ž. - rodinní príslušníci žijúci v jednej domácnosti: *Na veleku čelaď treba veľa roboti* **čelaďesko** s. zvel. expr.

čemer m. - choroba ľudí i zvierat spôsobená zrážaním krvi (po nemínom hltavom jedení, pití, žraní) **ščemereti sja** - dostať čemer

čeperatyj príd. - 1. doširoka rozložený, veľký (strom) 2. expr. na široko chodiaci **čeperato** prísł.: *Stary baby chodjať čeperato*

čerep m. - črepník, keramický kvetináč **čerepča** s. **čerepok** m. z. drob. expr. **čerepesko** s. zvel. expr.

čer'ha ž. - 1. služba 2. rad, poradie **čer'hovnek** - týždenník (služba v triede)

čerjati nedok. - meniť, vymieňať, zamieňať **vyčerjati** dok. **čerjanyj** príd. **čerjanka** ž. - výmena, zámena

čer'kati nedok. - hrkať, štrngáť, cengáť **čer'kaňa** s.

čerkitka ž. - 1. hrkálka 2. pren. o rýchlo hovoriacej, radorečnej osobe s výrazným hlasom: *Taka is' jak čerkitka*

čerknuti si, poče'rkati si dok. - štrgnúť si: *Svate, čerknejme si na molodych*

červiň ž. i m. - 1. ž. niečo červené alebo veľmi červené • *červiň chlop* - kypiaci zdravím 2. m. kart. druh, farba kariet: *Daj červiň!*

četvertyj čísl. - štvrtý **četvertena** čísl. - štvrtina **četverť** čísl. - štvrtina, štvrt (časovo): *četverť na druhu*

čeznuti nedok. - expr. tratiť sa, miznúť **izčeznuti** dok. - stratiť sa, zmiznúť **čij** zám. - čí: *Čij to je chlopec?*

čijs', **čijs'kaj** zám. - patriaci určitej, neznámej osobe, majúci neznámeho pôvodcu, čísi: *Čijs'kaj museť byti tota kurka*

čiepec' m. - 1. súčasť ženského kroja, prikrývka hlavy vydatej ženy 2. prikrývka hlavy malého dieťaťa **čipčik** m. zdrob. expr. **čipčisko** s. zvel. expr.

• *narodeti sja u čipčiku* - mať v živote šťastie; *byti pid čipc'om* - byť vydatá **čipeti** i **čipčiti** nedok. - 1. obradne zakladať čiepec mladuche 2. dávať na hlavu čiepec **začipeti** i **začipčiti** dok. **čipčena**, **začipčena** prid.

čistotnek m. - expr. človek veľmi dbajúci o čistotu: *Vin čistotnek peršoj klasy čistotnečka* z.

čistovesko i **sčistovesko** s. - plodové lôžko, placenta (kravy)

čit dt. - výzva zachovať ticho: *Čit! Aři muk!*

čkati nedok. - štikútať: *Čkalo sja mu barz dovho začkati* dok.

člampavic'a p. **šlampavic'a**

čom zám. príslov. - prečo: *Neznam, čom neprešov*

čopnar' m. - kto má na starosti nápoje, výčapník **čopnarek** m. zdrob. expr.

čopnaresko m. zvel. expr.

čornelo s. - atrament **čornelko** s. zdrob. expr. **čornelesko** s. zvel. expr.

čoven m. - čln (plavidlo) **čovnok** m. zdrob. expr. **čovnesko** s. zvel. expr.

čovnok m. - člnok (tkáčsky) **čovnočok** m. zdrob. expr.

čučati nedok. - det. spať, hajať **počučati** dok.: *Mala by už čučala - tre sobi očka*

čučo s. - žart. ovocné víno **čučko** s. zdrob. expr. **čučisko** s. zvel. expr.

čuchati nedok. - trieť, šúchať, drhnúť ♦ *čuchati dyfi* - drhnúť dlážku (drevenú palubovú)

čuleti sja nedok. - chúliti sa **sčuleti sja** dok. - schúliti sa

čulka ž. - 1. chumáč vlasov nad čelom, štica 2. repný skrojok (odseknutý vršok repy s listami) **čulča** s. **čuločka** ž. zdrob. expr. **čulčisko** s. zvel. expr.

čuň - **čuň** dt. - zvolanie na ošípané

čuňa ž. - expr. zjem. ošípaná, prasa: *Ič potechy - ne jak čuňa!*

čupnuti si dok. - učipiť sa, prikrčiť sa, kľaknúť si, schúliti sa

čurbes m. - 1. expr. neviazaná hlučná zábava 2. expr. neporiadok **čurbeseko** s. zvel. expr.

čurčati i **čurkotati** nedok. - expr. tiecť, vytekať so šplachotavým zvukom, **crčať**

čuti nedok. - 1. počut 2. cítiť, pocitovať: *Čuju jak mi kurčit' po br'ichu*

3. vydávať nepríjemný pach: *Mňaso už čuti*

čvir'kati nedok. - cvrkať: *Čvirkej mi kus sovdy do pohara!* **čvi' rknuti** dok. - cvrknúť

D, Ď

da časť. - p. **das**

dach m. - strecha, krov **dašok** m. zdrob. expr. **dašesko** m. zvel. expr. **dachovyj** prid.

dajak zám. príslov. - nejako, voľajako • *Dajak bylo - dajak bude*

dajakyj zám. - 1. nejaký, voľajaký, akýsi 2. menší neurčitý počet, niekoľko

dajkati nedok. - drankat **vydajkati** dok. - vydrankat **dajkoš** m. - kto neustále dranká

d'aka ž. - 1. chuť, vôňa: *Mav d'aku peti* 2. nálada: *Byv barz planoj d'aky*

dakoli zám. príslov. - 1. niekedy, občas: *Prejď dakoli* 2. dávnejšie, voľakedy, kedysi: *Dakoli nebylo živko špytal'iv* 3. v neurčitom, bližšie neurčenom čase: *Dakoli sa našy d'iti buduť mati lipše jak my*

dakotryj zám. - neurčitá osoba alebo vec, niektorý, voľaktorý: *Dakotroho zo syřiv voz' mu zo sobov*

dakus čísl. i príslov. - 1. malé množstvo, neveľa, trochu 2. krátky čas, chvíľku: *Dakus pobisid'ime!*

daleč príslov. - expr. ďaleko (priestorovo): *Jak vojak byv až het daleč - na Sibir'!*

damask m. - druh vzorkovanej látky **damaskovyj** prid.

dareks m. - zastar. Tuzex **dareksovka** ž. - druh kašmírovej šatky s pestrým vzorom **dareksovča** s. zdrob. expr.

daremnyj prid. - 1. darovaný 2. zbytočný, márný **daremňi** príslov. - zbytočne

darunok m. - dar **darunočok** m. zdrob. expr. **darunčisko** s. zvel. expr.

darunkovyj prid.

das i **da** časť. - asi, okolo, približne: *Das dvi hodeny ho nebylo; Prejdu da ohodenu*

dasraz zám. príslov. - niekedy: *Dasraz do nas prejd' na hostenu*

dašto zám. - 1. neurčitá vec, voľačo, niečo 2. istá časť z niečoho, trochu:

Dašto voz' ty a dašto ja!

de zám. príslov. - kde: *De is' byv učara?*

debr'a ž. - 1. priepasť, roklina, priehlbina • *Chodž u debr'i, len kiď dobri*

- s láskou sa dá všetko vydržať 2. jama **deber'ka** ž. z. drob. expr. **debresko** s. zvel.

expr.

deby čast. - kdeby

de-tu zám. príslov. - kde-tu

dederonka ž. - košeľaz **dederónu** **dederonočka** ž. z. drob. expr. **dederončisko**

s. zvel. expr.

dechto zám. - kdekto

dejakyj zám. - kdejaký

dekel'm - vrchnák, veko, poklop **dekl'a** s. **dekleča** s. **deklečok** m. z. drob. expr.

deklesko s. zvel. expr.

deklamacija ž. - zastar. prednes, recitovanie **deklamovati** nedok.

dekyj' príj. - 1. voľne v prírode žijúci, neskrotený, divý: *deka kačka* 2. voľne v prírode rastúci, nepestovaný, divý: *deka hruška* 3. nejedlý: *deky hreby* 4. bujný, bláznivý, neviazaný: *Nebud' takyj dekyj!* **dekisť** ž.

dekyj' m. spod. - zool. diviak (*Sus scrofa*)

dekun m. - pejor. veľmi temperamentný človek, divoch: *Čistyj dekun!*

dekunesko s. zvel. expr.

dekung m. - 1. zastar. zákop, bunker: *Kuľa ho zabela u dekungu* 2. nora, podzemná skrýša zvierat

delenča s. i **delenka** ž. - šatka z delenu (ženskej šatovky z vlny)

dence i **denko** s. - 1. drevená doštička na prikrytie niečoho 2. drevená doštička na krájanie **denča** s. **denčatko** s. z. drob. expr. **denčisko** s. zvel. expr.

deputat m. - odmena v naturáliách **deputatnyj** príj.: *deputatne uhľa*

derevjanka ž. - 1. zastar. drevný lieh 2. doma pálený alkohol

derti nedok. - 1. trhať 2. ťažko pracovať, driieť **poderti** dok. k 1 3. expr. žobroniť,

drankat: *derti piňaz' i od rodičej*

des'kaj zám. príslov. - kdesi

dešto zám. - kdečo, všeličo: *Dešto im sja o ňim čara doznala*

deže čast. - kdeže

dežeby čast. - kdežeby

dido m. - 1. starý človek, starec, dedko 2. otcov alebo matkin otec, starý

otec **didko** m. **didočko** m. **didoňko** m. z. drob. expr. k 1, 2 **didek** m. **dídok** m. z. drob.

expr. k 1 **didualo** m. **didesko** m. zvel. expr. k 1

dijnek m. - hrotok, šechtár **dijneča** s. **dijnečok** m. z. drob. expr. **dijnečisko** s.

zvel. expr.

Đijo m. - domáce meno Andreja **Điko** m. z. drob. hypok.

dillno m. - expr. pojašenec, šialenec, hlupák (aj v nadávke)

dínerka ž. - konvička na nápoje (mlieko ap.) **dínerča** s. **díneročka** ž. z. drob.

expr. **díneresko** s. zvel. expr.

direktor m. - riaditeľ **direktorovati** nedok.

díškurovati nedok. - rozprávať, besedovať **dodiškurovati** dok. **díškurka** ž. - rozhovor, beseda: *vesti diškurky*

dítēna ž. - dieťa **díteňa** s. z. drob. expr. - dieťaťko **dítenesko** s. zvel. expr. - veľké dieťa

dítenstvo s. - detský vek, detstvo

dítočky, **dítky** hromad. - z. drob. detičky, dietky

dítvak m. - expr. dieťa, detvák **dítvaňa** s. z. drob. expr. - dieťaťko **dítvačisko** s.

zvel. expr. - detvanisko

dívča s. - dievča **dívočka** ž. z. drob. expr. **dívčisko** s. zvel. expr.

dívčatesko s. - staršie dievča, slečna

dívčiti nedok. - prežívať dievčenský vek od dospelosti do výdaja **dodívčiti** dok.

dívka ž. - 1. dospelé dievča 2. dcéra

dnuka prísl. - dnu, dovnútra, vnútri: *Pjaka nepustela u noči dnuka*

dobludeti p. **bludeti**

dobludu čís. i prísl. - veľké množstvo, bezpočet: *Hrebiv bylo minuloho roku*

dobludu

dočista p. **načisto**

dočuťi sja dok. - dopyčuť sa, dozvedieť sa: *Dočuťam sja, že prodavate korovu*

dočuvati p. nedočuvati

dodiškurovati p. diškurovati

ĎoĎo m. – domáce meno Jozefa ĎoĎko m. zдроб. hypok.

dodržati p. drčati

dodryľati p. dryľati

dodryndati p. dryndati

dodudati p. dudati

dodž m. - dážd • *techy dodž* - dáždik **dodžik** m. zдроб. expr. **dodžisko** s. zvel.

expr. **dodžovyj** príđ. **dodživka** ž. - dažďová voda **dodživno** prísl. - dáždivo

dohvarjati nedok. - dohovárať niekomu: *Dohvarjali zme mu, no nič nepomohať*

doisti p. isti

dokarati sja p. karati sja

dokarbulati p. karbulati

dokladati sja p. doložitj sja

dokoli i dokyľ zám. prísl. - kým, dokedy, pokiaľ, dokiaľ: *Dokoli ta mam čekati! Dokyľ prejde, ja už doma nebudu*

dolapkatj p. lapkatj

dolkovati nedok. - robiť jamky na sadenie niektorých okopanín a strukovín

podolkovati dok.

doložitj sja dok. - dohodnúť sa **dokladati sja** nedok. - dohodovať sa

domašnij príđ. - 1. vyskytujúci sa alebo urobený v domácnosti, domáci

2. doma sa zdržujúci

dopadati sja dok. - dočkať sa dačoho, dakoho

dopeči dok. - 1. dopieť 2. expr. dopáliť, nahnevať: *Dopik ňa, dobri že ňa neporazelo!*

dopeti sja dok. - expr. znudiť, ísť na nervy: *Už sa mi tota robota dopela*

dopetyj príđ. - 1. dopitý (o nápoji) 2. dotieravý, dobieďzavý: *Nebudť takyj dopetyj! dopeto* prísl.

doraz prísl. - 1. ihneď, v túto chvíľu, teraz: *Doraz dostaneš poza ucha!*

2. čoskoro, o chvíľu: *Doraz prejdu, počekaj!*

doredigati sja dok. - expr. s námahou prejsť, doterigať sa

doskavučati p. skavučati

dospravdy prísl. i časť - skutočne, naozaj: *Dospravdy sa bude odavati?*

dosvita prísl. - p. dobludu

došykovati dok. - 1. doviezť, priviesť, dopraviť 2. zohnať, zaobstarat

šykovati nedok.

doteper' prísl. - doteraz, dodnes: *Od roboty ho doteper' krežy bofať*

dotodyľ zám. prísl. - dovtedy: *Až dotodyľ im ho nepoznav*

dotremati dok. - dodržať, splniť (slovo ap.)

dotuleti sja dok. - dotknúť sa **dotuľovati sja** nedok. - dotýkať sa

dotyľ zám. prísl. - 1. dovtedy 2. potiaľ, potade: *Až dotyľ trebalo vybetonovati!*

doznati sja dok. - dozvedieť sa: *Pravdu sa nekoli nedoznaš*

drabena ž. - rebrík **drabenča** s. **drabenka** ž. zдроб. expr. **drabenesko** s. zvel.

expr. **drabeňak** m. - rebrinák (voz)

drač m. - expr. osoba, ktorá veľa robí, usilovne pracuje: *Miž' o drač - dvi chyžy postavev*

dračina ž. - hustý krovinatý pichľavý porast v lese **dračinesko** s. zvel. expr.

draha ž. - 1. cesta 2. chôďza, cestovanie (ako proces): *Draha tremati dva drii dražka* ž. **dražča** s. **dražocka** ž. zдроб. expr. k 1 **dražesko** s. zvel. expr. k 1, 2

drankati nedok. - expr. nástojčivo žiadať, prosiť **vydrankati** dok. **drankoš** m. - nástojčivý žiadateľ, prositeľ

draperija ž. - krátka dekoratívna zvlínená záclona, záves **draperijča** s. zдроб. expr. **draperijesko** s. zvel. expr.

drapati nedok. - škrabať (nechtami, trením a pod.) niečo, niekoho **podrapati** dok. - poškrabať niečo, niekoho, niečim

drapati sja nedok. - 1. šplhať sa, liezť **vydrapati sja** dok. - vyšplhať sa, vyliezť **drapsnuti** dok. - expr. schmatnúť: *Drapsla piňaz' i a už jej nebylo*

dratva ž. - silná, obyčajne nasmlená alebo navoskovaná niť na zašívanie kože, súkna ap. **dratvesko** s. zvel. expr.

dražnek m. - cestár **dražnečok** m. zдроб. expr. **dražnečisko** m. zvel. expr.

drčati nedok. - expr. bzuchať, zvoniť **dodržati** dok.

drechloš m. - expr. človek, ktorý rad spí, spachtoš **drechlošesko** m. zvel. expr.

drelech m. – tkáč. tkanina keprovej väzby **drelechovj** príd.: *drelechovy nohavic i*

dremloš m. – expr. človek, ktorý neustále drieme **dremlošesko** m. zvel. expr.

dribňaky pomn. – drobné peniaze, drobné ♦ *vydati dribňaky* - vydať drobné **drobiždava** ž. – niečo malé, drobizg (deti ap.)

dryľati nedok. – 1. sácať, strkať (do niekoho) 2. tlačiť (niečo) dryľeti, **dodryľati** dok.

dryndati nedok. – expr. cupkať, pomaly ísť **dodryndati** dok.: *Id' doperedu, ja za tobov dajak dodryndam!*

dryšľak m. – kuľ. veľká dierovaná varecha, cedidlo **dryšľača** s. **dryšľačok** m. zdrob. expr. **dryšľačisko** s. zvel. expr.

druk m. – 1. konár zbavený vetvičiek i lístia **dručok** m. zdrob. expr. **dručisko** m. i s. zvel. expr. 2. pren. nečinný človek: *Stojav tam jak druk*

drukarnja ž. – tlačiareň **drukarnička** ž. zdrob. expr. **drukarnesko** s. zvel. expr.

drukovati nedok. – 1. písať veľkými písmenami 2. písať úhľadne 3. písať, tlačiť (strojom) **nadrukovati** dok.

družba m. – mládenec s poprednou funkciou na svadbe • *peršyj družba družka* i *družička* ž. – dievča asistujúce pri rozličných obradoch (najmä svadbách) • *perša družka*

drviti nedok. – práchnivieť: *derevo drvije zdrviti* dok. – spráchnivieť **zdrvityj** príd. – spráchnivelyj

duboňiti nedok. – expr. 1. dupkať 2. búchať, buchotať **zaduboňiti**, **zduboňiti** dok.: *Štos'kaj zduboňilo i stalo techo*

dudati nedok. – det. expr. piť (o dieťati) **dodudati** dok. – dopiť

dudiek s. – cumlík **dudleča** s. **dudlečok** m. zdrob. expr. **dudlesko** s. **dudlečisko** s. zvel. expr.

dudňiti nedok. – dunieť **zadudňiti** dok. – zadunieť

dudrati nedok. – 1. hundrať, šomrať 2. expr. kričať, dovrávať: *Otec' na ňa dudrav, bo im prešov neskoro zdudrati, zadudrati* dok. **dudroš** m. – hundroš

ďugov m. – 1. zátko do fľaše, suda 2. expr. nadávka: *Hlupyj jak ďugov ďugovča* s. **ďugovčik** m. **ďugovek** m. zdrob. expr. **ďugovesko** s. zvel. expr.

duhan m. – 1. bot. tabak (*Nicotiana*) 2. fajčivo tabaku

dula ž. – 1. bot. dula (*Cydonia oblonga*) 2. vulg. ženský pohlavný orgán, vagína

dulča s. **dul'ka** ž. zdrob. expr. **dulesko** s. zvel. expr.

dulovati nedok. – expr. prehladávať, kutrať **vydulovati** dok. **duloš** m.

dumati nedok. – rozumom postihovať, myslieť, premýšľať **vydumati** dok. **vydumanyj** príd. **vydumka** ž. – výmysel **vydumnek** m. – výmyselník **dumka** ž. – myšlienka **zdumati si** dok. – zmyslieť si

duplo s. – 1. dutina v strome 2. zvieracia nora, dupä **dupelko** s. zdrob. expr. **duplesko** s. zvel. expr.

duplovanyj príd. – dvojitý, dvojnásobný, zdvojený: *Na pereny treba kupeti duplovanu šyr'ku sepkoveny duplovaňi, duplom* prísł.

dur m. – bolesť hlavy • *mam dur (u holovi)* - bolí ma hlava

durak m. – 1. pejor. hlupák 2. kart. druh kartovej hry **duračok** m. zdrob. expr. **duračina** ž. **duračisko** s. zvel. expr. k 1

dureti nedok. – 1. klamať, vodit' niekoho za nos: *Už ňa t'vko nedur' - povič pravdu!* 2. vyháňať, durit': *durela ho z chyžy – musiv sa odstahovati*

durch prísł. – úplne, celkom; až na druhú stranu: *Hvozdek perešov dočku durch*

dur'iti nedok. – 1. šalieť, bláznit' (o chorobe) 2. šalieť, robiť hlúposti, vyvádzať: *Nedur'ij, a zrob, što treba!* 3. prenes. šalieť, bláznit' sa za niečim, niekym: *Dur'ije za ňou*

durkati i **durkotati** nedok. – 1. klopať, búchať 2. drgať, strkať, štuchať **durknuti** dok.: *Durknej do ňoho, naj sa cofne!*

durňak m. – 1. pejor. hlupák 2. expr. nevzdelaný, zaostalý človek (aj ako nadávka) **durňačok** m. zdrob. expr. **durňačisko** s. zvel. expr.

durnyj príd. – hlúpy, hlupák

durota ž. – hlúposť, nezmysel: *Chto len taku durotu vydumav?*

dušovati sja nedok. – ubezpečovať niekoho výrazom namojdušu, dušovať sa

duti sja nedok. – 1. nadúvať sa, poddúvať sa 2. expr. hnevať sa: *Žena sa na ňa duje, bo im čara vypev*

dverc'í i dverc'ata pomn. - dvierka **dverc'atka** zdrob.: *Otvor' dverc'ia prelož do šparheta*

dvojiti nedok. - vykať niekomu: *Ja mu tykam, no vin mi dvojit'*

dvojňa i dvojňatko s. - dvojča, blíženc (jedno z dvojčiek, blížencov)

dvojňak m. - 1. dvojradličný pluh 2. niečo dvojité **dvojňáčok** m. zdrob. expr.

dvojňáčisko m. zvel. expr.

dvojňata pomn. - dvojčky, blíženci

dvojnestyj príd. - dvojitý

dyll pomn. - drevená podlaha, palubovka: *Čaram čuchala dyľi dyleska* pomn.

zvel. expr.

dymar' m. - zastar. komín

dymka ž. - cibuľa sadzačka **dymča** s. zdrob. expr. **dymčisko** s. zvel. expr.

dyňa ž. - 1. bot. tekvica (*Cucurbita pepo*) 2. hryzača **dyňa**, červená **dyňa** - bot. (*Citrullus vulgaris*), melón 3. žovta **dyňa** - bot. (*Cucumis melo*), žltý melón

4. pren. tučný človek (obyč. o žene): *Taka jak dyňa i dyňanka* ž. - tekvicový prívarok **dyňča** s. **dyňka** ž. zdrob. expr. **dynčisko** s. **dynesko** s. zvel. expr. k 1, 4

dyrgati nedok. - 1. drgať, natriasať, hegať (nazlejšť ceste) 2. drgať do niekoho **dyrgnuti** dok.

dyšel' m. - remes. vozové oje **dyšlek** m. zdrob. expr. **dyšlesko** s. **dyšlečisko** s. zvel. expr.

DZ

dzigati nedok. - vulg. súložiť **dzigoš** m. - vulg. muž, ktorý často a rád súloží **dzigula** ž. - vulg. žena, ktorá často súloží

dzignuti dok. - 1. vulg. dok. k **dzigati** 2. slang. udrieť; spadnúť: *Taku mu dzignuv až upav dzignutyj* príd. - slang. šibnutý

dzindzek m. - výstupok na niečom; gombíček al. páčka al. iná drobná ovládacia súčiastka prístroja, stroja **dzindzečok** m. zdrob. expr.

dz'obati nedok. - 1. zobať 2. expr. po troške jesť **vydz'obati** dok. k 1 - vyzobať

dzvin m. - zvon • *holos jak dzvin* - prenikavý hlas **dzvinčok** m. zdrob. expr.

dzvinesko s. zvel. expr. **dzvinek** m. - zvonár

DŽ

džad m. - expr. čert, diabol (nadávka) • *Na jakoho džada ta treba do korčmy!*
- načo **džadnesko** m. zvel. expr.

džamkati nedok. - mľaskavo jesť, mľaskať: *Už tivko nedžamkaj!*
zadžamkati dok.

Džamore m. - slang. označenie Róma

E

ekrazit m. - zastar. výbušnina

ele(k)trečka ž. - električka **ele(k)trečočka** ž. zdrob. expr. **ele(k)trečisko** s. zvel. expr.

ele(k)treka ž. - 1. elektrina 2. pren. o šikovnom človeku: *Ona taka jak eletrika, raz-dva porobela robotu ele(k)trečnyj* príd. **ele(k)trekar'** m. - elektrikár
ele(k)trekarek m. zdrob. expr. **ele(k)trekaresko** m. zvel. expr.

elliň m. - zool. jeleň (*Cervus*) **elenek** m. zdrob. **elenesko** m. zvel. expr. **elenecha** ž. - jelenica

eroplan m. - zastar. lietadlo **eroplanek** m. zdrob. **eroplanesko** m. zvel. **eroplanovyj** príd.

eternek m. - azbestocementová strešná krytina **eternečok** m. zdrob. expr. **eternečisko** s. zvel. expr. **eternekovyj** príd.: *eternekovyj dach*

evanhelija ž. - dirk. evanjelium (náboženská kniha): *Pančitali z evanheliji; evanhelija podľa Luky*

F

fach m. - odbor, špecializácia: *Vin tomu nerozumeť, bo jez druhoho fachu*

fajč m. - zastar. obväz **fajčovati** nedok. - obväzovať ranu **zafajčovati** dok.

fajnyj príd. - 1. veľmi dobrý (o veciach, javoch) 2. iron. zlý z hľadiska mravov (o ľuďoch): *Ona fajna! fajni* prisl.

fajront m. - 1. koniec pracovnej doby 2. čas odpočinku po práci: *Od druhoj poobidň mam fajront*

fajrovati nedok. - expr. silne kúriť (napr. v peci): *Fajriju šparheti, bo tu zemno!*

fajta ž. - 1. druh, sorta, odroda rastlín 2. plemeno 3. rod: *U naši fajti jest vecej muzikanŕiv fajtočka* ž. z. drob. expr. **fajtesko** ž. z. vel. expr.

falastovati nedok. - expr. krájať na veľké kusy **zfalastovati** dok.: *Raz-dva zfalastovav chľib*

falat m. - kus niečoho **falača** s. **falatočok** m. z. drob. expr. **falatesko** m. í s. z. vel. expr.

falda ž. - skladka, volán na šatách alebo inom materiáli (koža ap.)

familija ž. - rodina, príbuzenstvo: *Veľeka familija - mali sim dŕitej*

farahon m. - 1. expr. čert, diabol, parom (nadávka) • *Na jakoho farahona tam ideš!* - načo 2. expr. vyjadrenie uznania schopností osoby: *Čistij farahon, z'as' vyhrav preťekyl farahonesko* s. z. vel. expr. **farahons'kyj** príd.

farhametiek m. - zastar. naberaná látka na odeve s čipkovaným okrajom

farizej m. - pejor. pokrytec, svätušká **farizejisko** m. z. vel. expr. **farizejs'kyj** príd.

farkaš m. - v rovnakých významoch ako farahon **farkašek** m. z. drob. expr.

farkašesko m. z. vel. expr. **farkašovij** príd.

fartnuti sja dok. - žart. posunúť sa, ustúpiť bokom: *Ole sa kus fartnej!*

fartu dt. - pokrik na kravu, aby sa pohla z miesta na stranu: *Fartu, ja na ňu, a ona len furt stojit' na misti*

fartuch m. - zástera: *Baby dakoli noseli paradny fartuchy* **fartušča** s.

fartušok m. z. drob. expr. **fartušesko** m. z. vel. expr.

fasola ž. - bot. fazuľa (*Phaseolus*) **fasol'ka** ž. z. drob. expr. **fasolesko** ž. z. vel. expr.

fasol'ovij príd. **fasol'anika** - ž. fazuľová vňať so strukmi • *Veľekij jak topol'a a hlupij jak fasola*

fasovati nedok. - 1. dostávať niečo ako prídel 2. pren. dostávať výprask, bitku: *Nestoparč sja, bo možeš fasovati!* **vyfasovati** dok. **fasung** m. - fasovanie

Fec'o m. - domáce meno Fedora **Fec'ko** m. z. drob. hypok.

fertal m. - zastar. štvrt hodiny ♦ *fertal' na druhu* - štvrt na dve

fertik prísl. - zastar. hotovo: *Už len toto zrobl'u a fertik!*

fest prísl. - pevne, silne: *Fest zavjaž totu špargu!*

fijam m. - zastar. í iron. synak, synček (v oslovení)

fijovka ž. - svetlík na streche umožňujúci prístup do podkrovia: *Sino na pid sme davali čerez fijovku* **fijovča** s. **fijovčatko** s. z. drob. expr. **fijovesko** s. z. vel.

filer m. - halier: *Nemam aňi filer, musju si požyčiti filerek* m. z. drob. expr.

fil'ca ž. obyč. mn. č. - čižma z filcu **filčisko** s. z. vel. expr.

fil'ka ž. - kupé vo vlaku **filočka** ž. z. drob. expr. **filčisko** s. z. vel. expr.

financ m. - zastar. colník

finom prísl. í príd. - výborne, fajn, chutne: *Obid byv finom*

fircovati nedok. - predbežne stehovať **sfircovati** dok. **firc** m. - predbežný steh

firhang m. - záclona na okno ♦ *plestekovij firhang* - záclona z umelej hmoty

firhandža s. **firhandžok** m. z. drob. expr. **firhandžesko** s. z. vel. expr. **firhangovij** príd.

fir'kati nedok. - expr. rýchlo lietať, prelietavať, miháť sa: *Iskry len tak fir'kali* **fir'knuti** dok.

firnajz' m. - fermež: *Derevo naterli firmajz'om a až potom pofarbeli*

firnajz'ovij príd.

firt m. - stravec (hrozna): *Tota fajta hrozna mať veľeky firty* **firtek** m. z. drob. expr. **firtesko** s. z. vel. expr.

fiškariš m. - zastar. advokát: *Pojidnali fiškariša a vyhrali sud*

fizkultura ž. - zastar. telocvik

flak m. - škvrna **fláčok** m. z. drob. expr. **fláčisko** m. z. vel. expr. **flakatyj** príd. • *Ani mastnyj flak po ňim nezostane* - nič

flobertka ž. - puška malej ráže

fodra ž. - ozdoba, lem sukne **fodročka** ž. z. drob. expr. **fodresko** s. z. vel. expr.

fodrovčak m. - druh ženskej sukne

fofry mn. č. - náhlenie, chvat: *Rano mavuť fofry s dŕtmi, bo iduť do školy*

forgov m. - výhonok, vetva na strome alebo kříku **forgovek** m. z. drob. expr.

forgovesko m. z. vel. expr.

foršta ž. - hrubá doska: *Na kozy položeli foršty a tak vakovali*

forštočka ž. z. drob. expr. **forštesko** s. z. vel. expr.

fraj' neskl. príd. í prísl. - zastar. voľný, voľno: *Čaram byla u roboti, no dnes' už mam fraj*

fraj² m. - zastar. zálety: *chodeti na fraj*

fracimirka ž. - zastar. chyžná

fracirkoš m. - kto má veľa frajeriek **fracirkošesko** m. í s. z. vel. expr.

fracjla ž. - pejor. extravagantné dievča, žena **fracjlesko** ž. í s. z. vel. expr.

fracjter m. - zastar. slobodník

fras m. - 1. tajomná nadprirodzená bytosť, čert, diabol (i nadávka): *Id' do frasa!* 2. expr. pozitívne vyjadrenie schopnosti osoby: *No, ty fras, že is' to dokazav!* **frasek** m. zdrob. expr. **frasesko** m. zvel. expr. **frasovj** príd.

friško i **friškom**, **frišno** prísł. - rýchlo: *Frišno podme, bo vlak doraz na staňic'!* **nafrišno** prísł. - narýchlo

fronta ž. - 1. bojisko: *tam stojala fronta* 2. rad, zástup: *stojati u frontě*

fryšte m. - raňajky **fryštečok** m. zdrob. expr. **fryštečisko** s. zvel. expr. **fryštykovati** nedok. **po fryštykovati** dok.

fučka ž. obyč. mn. č. - kul. opekanec p. tiež bobalka

fuforok m. - žalúdok (u hydiny) **fuforočok** m. zdrob. expr. **fuforčisko** s. zvel. expr.

fuga ž. - škára, zárez, rýha **fugovati** nedok. - robiť drážky v dreve

fukar' m. - zastar. strojové zariadenie na čistenie obilia **fukarek** m. zdrob. expr.

fukaresko s. zvel. expr.

fundament m. - základ stavby **fundamentesko** s. zvel. expr. **fundamentovj**

príd.

fundoš m. - stavebný pozemok v intraviláne **fundošek** m. zdrob. expr.

fundošesko s. zvel. expr.

fuňiti nedok. - ťažko dýchať, funieť: *Lem kus vyjde hor' i berežkom a už funeť zafuňiti* dok.

fura ž. - 1. náklad na voze alebo inom dopravnom prostriedku: *Čara nam prevezli dvi fury dryv* 2. veľké množstvo niečoho, hromada: *fura ditej*

furman m. - voziar, povozník **furmanek** m. zdrob. expr. **furmanesko** i **furmančisko** m. zvel. expr. **furmanka** ž. - voziarstvo, povozníctvo (ako remeslo)

furmans'kyj príd. **furmančiti** nedok. - zaoberať sa povozníctvom

furov m. - vrták, nebožiec: *De is' pod'iv tot furov?* **furovek** m. zdrob. expr.

furovesko s. zvel. expr.

furt prísł. - stále, ustavične, vždy: *Nemať pokoja, furt dašto robeť*

fusak m. - detské vrece (obyč. kožušínové), náložník **fusačok** m. zdrob. expr.

fusačisko s. zvel. expr.

futok m. - zool. vták - dudok (*Upupa epops*)

futro s. - 1. podšívka: *Odporolo sa mu futro, treba ho zašyti* 2. zárubňa

futresko s. zvel. expr. **futrovanyj** príd. - podšíť

futrovati nedok. - 1. podšívkať 2. expr. výdatne kŕmiť dobytok; výdatne jest 3. pren. húčkať niekoho proti niekomu **nafutrovati** dok. k 2, 3: *U korčmi ho nafutrovali, a doma potom šytko trepav nafutrovanyj* príd. k 2, 3

fyrkajlo s. - vrtuľa na paličke, detská hračka

fyrkati nedok. - 1. frkať 2. expr. úsečne, zlostne odpovedať: *Furt na ňoho len fyrkati!*

G

gači ž. pomn. - 1. spodné nohavice, spodky: *teply gači; zemušňi gači* 2. ženské hrubšie nohavičky obyčajne s nožkou **gačky** pomn. **gačočky** pomn.

zdrob. expr. **gačiska** pomn. zvel. expr. **gačoš** m. - osoba mužského pohlavia, ktorá často nosieva „gači“ **gačoš** m. zdrob. expr. k **gačoš**

gačky pomn. - ženské nohavičky **gačočky** pomn. zdrob. expr. **gačiska** pomn. zvel. expr.

gadžo m. - 1. expr. sedliak 2. expr. hlupák, nevzdelanec, neokrochanec (i ako mierna nadávka) **gadžovka** ž. **gadžovati** nedok. - expr. gazdovať, obrábať zem **gadžovena** ž. - gazdovanie, obrábanie zeme **gadžovs'kyj** príd.: *gadžovs'kyj žyvit*

gamba ž. obyč. mn. č. - pera, pery • *nevoz' me do gamby* - nezje **gambočka** ž. zdrob. expr. **gambesko** s. zvel. expr. **gambatyj** príd. - s veľkými, výraznými perami

gančavyj príd. - zvnútra prehnitý: *gančavy zuby*

ganok m. - chodba, chodbový priestor domu: *Podovhovasty chyžy mali večšinou i ganok* **ganočok** m. zdrob. expr. **gančisko** s. zvel. expr.

garadiča ž. obyč. mn. č. - schod, schody, schodisko **garadečisko** s. zvel. expr.: *sediti na garadičoch; myti garadiči*

gater m. - 1. remes. strojová rámová píla 2. závod na rezanie dreva, píla

gazda m. - 1. vlastník i obrábatel poľa 2. majiteľ nejakej reálie 3. manžel ♦ *mij gazda* - môj manžel **gazd'ivskyj** príd. k 1, 2: *gazd'ivs'kyj rozum; gazd'ivsky poľa* **gazd'ivstvo** s. - majetok gazdu

gazdyňa ž. - 1. gazdova manželka, sedlička 2. žena vedúca vlastnú al. cudziu domácnosť: *Doma byv len gazda, gazdyňa byla na poli* **gazdyňača** s.

gazdyňočka ž. zdrob. expr. **gazdynesko** s. zvel. expr.

- gdovec'** m. – vdovec **gdovic'a** ž. **gdovličij** prid.
- gelajza** ž. – zastar. zriedk. výhybka
- gerok** m. – kabát (zvrchník i sako) **geroča** s. **geročok** m. zdrob. expr. **geročisko** s. zvel. expr.: *Miž'ko nosevgeročok po vitc'ovi; Babober'tegeročok, bo zemno!*
- geršľa** ž. – šúp zbavené celé al. polovičné jačmenné i pšeničné zrno používané ako kuchynská surovina, prípadne jedlo z nich – krúpy **geršľočka** ž. zdrob. expr. **geršľesko** s. zvel. expr. **geršľovij** prid.
- gigalka** ž. – expr. hrtan **gigaločka** ž. zdrob. expr. **gigalčisko** s. zvel. expr.
- gips** m. – tvrdý sádrový obväz: *Zlomev nohu, maťju u gipsi gipsek* m. zdrob. expr. **gipsesko** s. zvel. expr. **gipsovij** prid. **gipsovati** nedok. **zagipsovati** dok.
- git** m. – tmel (sklenársky prípadne iný) **gitek** m. zdrob. expr. **gitesko** s. zvel. expr.
- gitovati** nedok.
- glancovati** nedok. – leštiť: *Raz za týždeň musju glancovati topanky*
- vyglancovati** dok. **glanc** m. – lesk
- gleban** m. – duchovný správca, farár (rím. katolícky), plebán **glebanek** m. zdrob. expr. **glebanesko** s. zvel. expr.
- glejta** ž. – glazúra, smalt na predmetoch (riade ap.) ♦ *obeti glejtu* – obit smalt
- glejtočka** ž. zdrob. expr. **glejtesko** s. zvel. expr. **glejtovij**, **glejtovanyj** prid.: *glejtovane vedro*
- gombička** ž. – 1. predmet na zapínanie odevu, gombík 2. tlačidlo na ovládanie strojov a prístrojov **gombičkovij** prid.
- grad** m. – stupeň (teploty, sladkosti muštu ap.): *Tam sprahota - triceť gradiv hlas'at'*
- grata** ž. obyč. mn. č. – kuchynská nádoba, riad: *myti graty*
- grata** s. hromad. – väčšie množstvo kuchynského riadu
- gr'avčati** nedok. – 1. veľmi kričať, vrieskať 2. plakať, nariekať, kvíliť: *Đity g' ravčať, že aňi televizor nečuti zagr'avčati* dok. **gr'avk**, **gr'avkot** m. – plač, kvílenie, nariekanie, vreskot
- griflek** m. – zastar. nástroj z bridlice, ktorým sa písalo na tabuľku, grifel
- gris** m. – 1. hrubšia pšeničná krupicová múka 2. krupica 3. kul. krupicová al. kukuričná kaša ♦ *byti jak zemnyj gris* – byť pomalý, nemotorný **grisek** m. zdrob. expr. **grisesko** s. zvel. expr.

- grundbuch** m. – zastar. štátna pozemková kniha: *Zemľine u porjadku, treba iti do grundbuchu*
- grunt** m. – 1. základ, podstata niečoho ♦ *bratiz gruntu* – začínať od základu, z podstaty
- guba** ž. – zastar. zried. halena, kožúšok **gubka** ž. zdrob. expr. **gubesko** ž. zvel. expr.
- Guba** m. – Kubo – šašo, člen skupiny vianočných koledníkov
- gubaňa** ž. – zastar. zried. halena, kožúch rozličnej dĺžky **gubaňka** ž. zdrob. expr.
- gubanesko** s. zvel. expr.
- gubesko** p. **guba**
- gubka** p. **guba**
- guta** ž. – 1. expr. porážka, šľak (v nadávkach): *Do guty! Guta by ťa zabela! Guta by ťa tremala!* 2. nazvanie neurčitého zla; čert, diabol, parom a pod. ♦ *Najaku gutu is' prešov!* – načo 3. pozitívne vyjadrenie schopnosti osoby: *Ty is' čista guta!* **gutesko** s. zvel. expr.
- guz** m. – 1. uzol ♦ *vjazati na guz* 2. hrča v dreve: *Derevo - čistij guz!*
- guzek** m. zdrob. expr. **guzesko** s. zvel. expr. **guzovatyj** prid.: *guzovate derevo*
- gver** m. – zastar. puška: *Až zastyv jak na ňoho Nimec' obernuv gver*
- gveresko** s. zvel. expr.
- gvint** m. – slang. závit **gvintek** m. zdrob. expr. **gvintesko** s. zvel. expr.

H

- habaj** čisl. prisl. – veľa, mnoho, nadmieru: *Nekupijme už netky, doma ich mame habaj!*
- hača** s. – žriebä **hačatko** s. zdrob. expr.: *Hača skakalo kolo kobyly*
- hačati** nedok. – det. sadať **hačnuti** dok. – sadnúť
- hačatko** p. **hača**
- hačkovati** nedok. – 1. zatvárať dvere, vráta pomocou háčika **zahačkovati** dok. 2. ručne zhotovovať háčikom, háčkovat **vyhačkovati** dok.
- hačnuti** p. **hačati**
- hačur** m. – 1. odrastené žriebä, žrebec 2. pren. silný, mužný: *Vin jak hačur!*
- hačurek** m. zdrob. expr. **hačuresko** s. zvel. expr.
- hajcovati** nedok. – expr. silno prikladať na oheň, veľmi kúriť **rozhajcovati** dok.

hajov m. - 1. hájovňa 2. pren. veľká izba: *chyža jak hajov*
hajskati nedok. - zanosiť, vytahať odev, ufúľať **vyhajskati** dok.: *Už daj dolov tot vyhajskanyj sveter!*

hajšnek m. - motúz do nohavíc alebo spodkov **hajšnečok** m. zdrob. expr.
hajšnečisko m. zvel. expr.

hakoš m. - pejor. zajakavý, koktavý človek **hakošek** m. zdrob. expr. **hakošesko** s. zvel. expr.

halstuk m. - zastar. šatka uviazaná na uzol okolo krku (pionierska ap.)

ham i **hamov** m. - brzdové zariadenie, brzda **hamovati** nedok. - brzdiť
zahamovati dok.

hamišnek m. - 1. falošný človek, pokrytec 2. tvrdohlavý človek
hamišnečisko m. i s. zvel. expr. **hamišnec' a** ž. **hamišnyj** príd.

hamkati nedok. - det. ješť **pohamkati** dok.

hamov, **hamovati** p. **ham**

handľovati nedok. - 1. pejor. obchodovať s niečím, kšeftáriť, priekupničiť
 2. meniť, vymieňať za niečo **nahandľovati** dok. **handlar'** m. **handel'** m.

handľovati sja nedok. - jednať pri kúpe, dohadovať sa **zhandľovati sja** dok.

Haňa ž. - 1. domácke meno Anny **Haňka** ž. zdrob. hypok. 2. pejor. posmešný názov pre dedinské dievča, ženu: *Jaka mi ne paňi, obyčajna Haňa z valala*

hantlager' m. - slang. pomocný robotník (obyčajne na stavbe)

haprovati nedok. - viaznuť **zahaprovati** dok.

haptak m. - zastar. postavenie, postoj v pozore: *Dovho sme stojali u haptaku; postaveti do haptaku*

hareš m. - väzenie, žalár **hareštant** m. - väzeň **hareštovati** nedok. - väzniť
zahareštovati dok. - uväzniť

haring m. - zastar. solený v octe nakladaný sled' **harindžok** m. zdrob. expr.
harindžesko m. i s. zvel. expr. **haringovij** príd.: *haringova konzerva* • *byti jak haringy* - veľmi natlačení (v dopravnom prostriedku)

harmonija ž. - harmonika (rozťahovacia): *hrati na harmoniji*

harkati nedok. - expr. kričať, zvyšovať hlas: *Už na ňa ťvko neharkaj!*
zharknuti dok. **harkoš** m. - kto neustále kričí, zvyšuje hlas

harnadla ž. - spona, svorka na upevnenie ženského účesu, vlásnička
harnadel' ka ž. zdrob. expr. **harnadlesko** s. zvel. expr.

hartovati nedok. - zastar. kaliť, zakaliť (napr. oceľ)

hartuseti i **chartuseti** nedok. - 1. tlakom znemožňovať dýchanie, hrdúsiť, škrtiť 2. ťažko dýchať v dôsledku choroby **zahartuseti** dok.

hasak m. - slang. rúrkové kliešte **hasáčok** m. zdrob. expr. **hasačisko** s. zvel. expr.

haspra ž. - zasúvaciazávora na dvere, vráta **haspr'a** s. **haspročka** ž. zdrob. expr. **haspresko** s. zvel. expr. **hasprovati** nedok. **zahasprovati** dok. **zahasprovanyj** príd.

hatižak m. - plecniak **hatižáčok** m. zdrob. expr. **hatižáčisko** m. i s. zvel. expr.: *Na chatu zjav tot starij vitc'iv hatižak*

havel m. - zastar. druh pánskeho strihu vlasov ♦ *streči na havla* - zhotovovať účes typu „havel“

havkati nedok. - 1. brechať, štekať 2. pejor. rozkrikovať sa na niekoho, kričať: *Furt len na ňu havkav, nedav ji pokij zhavknuti* dok.

havz m. - zastar. obytná stavba, dom **havzeča** s. **havzek** m. zdrob. expr.
havzesko m. i s. zvel. expr.

hejfa cit. - povel záprahu, aby išiel napravo

hejže čast. - že; pravda, že: *Hejže zavtra prejdeš domiv?*

heklovati nedok. - pliesť ihlicami alebo háčikom: *Nevista šumňi hekl'ije*
vyheklovati dok.

helma ž. - zastar. prilba **helmesko** ž. i s. zvel. expr.

henteš m. - mäsiar, zabíjačkový majster **hentešek** m. zdrob. expr. **hentešesko** m. i s. zvel. expr.

herešnyj príd. - vynikajúci, výborný: *Petro ne takyj herešnyj tanečnek*
herešni prís.

herlička ž. - 1. zool. hrdlička (*Streptopelia*) 2. expr. pekná upravená žena: *Ona taka jak herlička*

heroj m. - pejor. hrdina ♦ *robeti zo sebe heroja* - robiť zo seba hrdinu

heš' cit. - pokrik pri odháňaní domácich zvierat

het prís. - preč: *Id' het ot mene!*

hev zám. prísl. - na toto miesto, sem: *Davaj hev totu pelku! hev i tam* zám. prísl. - sem a tam: *Obertav lancom hev i tam*

hever m. - slang. ručný alebo hydraulický zdvihák **heverek** m. zdrob. expr.

heveresko m. í s. zvel. expr.

hirčava ž. - expr. niečo veľmi horké, horkosť: *Fuj, hirčava, čiste polynčal*

hladnič'a ž. - zastar. zried. tkáč. trlica s dvojítm trlom

hlaskati nedok. - 1. hladiť rukou, hladkať 2. hladiť, vyhladzovať nástrojom (hladidlom) **pohlaskati** dok. k 1 **vyhlaskati** dok. k 2: *Vakivku šumňi vyhlaskav - vedno, že to majster*

hlesta ž. - 1. parazitný červ (hlístovec ap.) 2. dážďovka **hlestočka** ž. zdrob. expr. **hlestesko** s. zvel. expr. • *hlesta sja mu usekala* - grgol žalúdočnú kyselinu

hlupena ž. s. í m. - 1. expr. hlúposť 2. pejor. hlúpy človek, hlupák

hlupota i **hlupotena** ž. - expr. hlúposť

hlupstvo s. - expr. hlúposť

hluptak m. - pejor. hlupý človek, hlupák, trufo **hluptačok** m. zdrob. expr.

hluptačisko m. í s. zvel. expr.

hlybiň ž. - expr. hlbina, hĺbočina: *Ich studňa hlybiň - ne gu naši!*

hnel' ž. - hníloba, hnílobný proces: *Jabka u pevníc' i čista hnel'*

hobl'a ž. - 1. nástroj na rezanie kapusty, hobeľ 2. udierať zadnou časťou o zem chytiac osobu za ruky a nohy: *Mať narodeneny - dame mu hobla*

hobleča s. zdrob. expr. k 1 **hoblesko** m. í s. zvel. expr. k 1

hoden (byti) men. prísl. - byť v stave, môcť, vladať: *Staryj čolovikuž ne hoden tívko roboti jak molodyj*

hodic'a ž. - zadok **hodička** ž. zdrob. expr.: *upastina hodič'u* • *hodic'a velekyj pan*

hodovati nedok. - 1. chovať domáce zvieratá 2. chovať, vychovávať, opatrovať niekoho **vyhodovati** dok.

hokerlek m. - nízka kuchynská stolička bez operadla, stolček **hokerlečok** m. zdrob. expr. **hokerlesko** s. zvel. expr.

holofojtoš m. - pejor. naničhodný človek, lahtikár **holofojtošesko** m. í s. zvel. expr.

holubeti p. preholubeti

holubok m. obyč. mn. č. - 1. kul. plnený kapustový list **holubkovyj** príd. • *Vin holubkovyj* - je veľmi rád „holubky“ 2. zdrob. **holúbok** (vták)

hombačka i **hombalka** ž. - detská hojdačka obyč. závesná umiestnená v exteriéri **hombati** nedok. - hojdať **pohombati** dok. - pohojdať **hombati sja** - hojdať sa

honeti sja nedok. - 1. byť v ruji, páriť sa (o zvieratách): *Psysa hoňať* 2. pejor. o ľuďoch: *Honela by sja jak suka*

horb m. - 1. hrb 2. kopec, pahorok **horbok** m. **horbočok** m. zdrob. expr.

horbesko m. í s. zvel. expr. **horbatyj** príd. - hrbatý **horbeti sja** nedok. - hrbiť sa

hordov m. - sud **hordovek** m. **hordovečok** m. zdrob. expr. **hordovesko** s. zvel. expr.

horeč, horečava i **horečist'** ž. - expr. horúčava, veľké teplo v miestnosti alebo vonku

horňa s. - hrmček (obyč. kovový) **horňatko** s. zdrob. expr.: *Nabrav do horňatka voda napev sja*

hov cit. - hej, haló: *Haňo, hov, doma is'?*

hrad m. - 1. ľadovec 2. historická stavba zo stredoveku **hradek** m. **hradečok** m. zdrob. expr. **hradesko** m. í s. zvel. expr.

hrads'ka ž. - zastar. cesta: *iti po hrads'ki*

hreblic'a ž. - česadlo na dobytok **hreblička** ž. zdrob. expr. **hrebličisko** s. zvel. expr.

hremnuti dok. - expr. silne s treskom spadnúť: *Ale z nem porjadni hremlo hrisko i hrišče* s. - ihrisko: *Chlopc' i hravuť futbol na hrisku hrisočko* s. zdrob. expr. **hriščisko** s. zvel. expr.

hrjada ž. - 1. trám na strope **hrjadočka** ž. zdrob. expr. **hrjadesko** s. zvel. expr. 2. *tepla hrjada* - parenisko; 3. *meštarna hrjada* - remes. prievlak, hrubý trám priečne podopierajúci stropnú konštrukciu

hruba príd. - 1. hrubá 2. tehotná: *Susida je z'a s' hruba*

hrudi ž. pomn. - ženské prsia, ňadrá: *Mať šumny hrudi*

hrun m. - 1. kopec, víšok: *Chyža stojala vysoko na hruňi* 2. vypuklé miesto na niečom, hrboľ **hrunok** m. **hrunočok** m. zdrob. expr. **hrunesko** m. í s. zvel. expr.

hruška ž. - 1. bot. hruška (*Pyrus*) 2. hovor. žiarovka: *Ole vymiš hrušku!*
hrymota ž. - expr. hrmavica **hrymiti** nedok. - hrmieť
hryzota ž. - expr. hryzovisko, nepokoj, trápenie: *U ich chyži veľeka hryzota*
hryzti sja nedok. - 1. hrýzť sa (ozvieratách) 2. škriepiť sa, hádať sa • *Hryzut sja jak psy* - veľmi sa hádajú **hryznek** m. - kto neustále zlostí, jeduje
hubertus m. - zastar. dlhý voľný plášť z charakteristickej vlnenej vlasovej tkaniny **hubertusesko** m. zvel.
hubeti (sja) nedok. - kaziť (sa); prestávať fungovať **zahubeti (sja)** dok.: *Mjasa už zahubene; zamok sa furt hubeť*
hudaci hromad. - hudobníci, muzikanti (kapela)
hudak m. - hudobník, muzikant
hukati sja nedok. - mať čas párenia, ruje (o ošľpaných): *Sveňa sa im hukala, musili ju prepusteti*
hulak m. - krik **hulakati** nedok. **zahulakati** dok.
hulati nedok. - veľmi teplo obliekať, babušiť **nahulati** i **zahulati** dok. **zahulanyj** príd.
huňa ž. - zastar. dlhý kabát zo súkna al. ovčej kožušiny **hunesko** s. zvel. expr.
hurka ž. obyč. mn. č. - 1. jaternica 2. pejor. žalúdok, črevo • *Napchaj už totu hurku konečňi!* - najedz sa konečne **huročka** ž. zdrob. **hurčisko** s. zvel.
hurkotati nedok. - hrkotať, hrmotať, rachotiť **zhurkotati** dok.
hus' - hus' i hus' u - hus' dt. - pokrik pri zvolávaní husí
husar' m. - 1. zastar. husár (vojak) 2. zastar. pastier husí, husiar 3. gunár
huščava i **huščavena** ž. - 1. húšťava, húština (krovie) 2. expr. niečo veľmi husté: *Navarela huščavenu polevku, až u ňi ložka stojala*
hvareti nedok. - hovoriť, rozprávať: *Ludi hvarjať, že sa mate dobr'i*
hvozdek m. - klínechvozdeček m. zdrob. expr. **hvozdesko** s. zvel. expr. ♦ **udareti hvozdek** - zatĺcť klínec
hyčka ž. obyč. mn. č. - rastlinná vňať obyč. u okopanín
hynuti nedok. - 1. hynúť, zomierať 2. umárať sa túžbou: *hyme za nem*
hyr'a ž. - 1. navretá opuchlina po prudkom udretí, hrča 2. iný guľovitý útvar, pluzgier ap. **hyr'ča** s. **hyr'ka** ž. **hyr'očka** ž. zdrob. expr. **hyresko** ž. i s. zvel. expr.

chabzda ž. - bot. báza (*Sambucus*) i jej súkvetie alebo súplodie
chaliti nedok. - expr. miznúť, tratiť sa; upadať, chudnúť **schaliti**, **vychaliti** dok.: *Zachvor'iv i načisto vychal'iv*
chamajda ž. - vulg. ženský pohlavný orgán, vagína (i v nadávkach): *Do tvojoj chamajdy! Do materenoj chamajdy!* **chamajda** s. **chamajdočka** ž. zdrob. expr. **chamajdesko** ž. i s. zvel. expr.
chamuľa ž. - expr. pálenka (obyč. podradnejšej kvality): *Napeli sa chamuľi, ta neznavuť, što rob'at'*
chapati nedok. - 1. chytať niečo obyč. rukou 2. obchytkávať niekoho 3. loviť (ryby ap.) **chopeti** dok.
chapati sja nedok. - chytať sa, priberať sa do niečoho: *Chop sa už konečňi do roboty chopeti sja* dok.
charčati nedok. - 1. chrčať 2. chrápať **zacharčati** dok. **charčaňa** s. - chrčanie, chrapat
charkati nedok. - vyplúvať hlien, sliny **charknuti**, **vycharkati**, **nacharkati** dok. ♦ *Nacharkati do oči* - naplúť do oči **charkel'** m. - vyplutý hlien **charkoš** m. pejor. - kto neustále vyplúva hlien
chartuseti p. **hartuseti**
chasnovati nedok. - 1. používať, upotrebovať 2. konzumovať **schasnovati**, **vychasnovati** dok.
chavkati nedok. - zívvať: *Už t'ivko ne chavkaj!* **chavkoš** m. - kto neustále vyzivuje
chavknuti dok. - 1. zívnuť 2. pren. zomrieť: *Jak chavknu, ta vy sa len bečel'ijte!*
chavkoš p. **chavkati**
chmara ž. - mrak, oblak **chmarča** s. **chmarka** ž. zdrob. expr. **chmaresko** ž. i s. zvel. expr. • *chmara sa urvala* - bola prietrž
chmarnek m. - 1. bájoslovná bytosť, černokňažník 2. pejor. nezbedník, neposedník (obyč. o dieťati): *Naš Jančo - to čistyj chmarnek!* **chmamečisko** s. zvel. expr.

chmuravý príd. - zachmúrený človek **chmuroš** m. - stále zamračený človek

chodž spoj. i časť. - 1. hoci, i keď, aj keď (spoj.): *Neprešov, chodž ho klekali*
2. hoci (časť.): *Chodž aj do pekla!* • *Chodž u debří - len keď dobrí!* - s láskou sa dá všetko vydržať

chodžby príslov. - hociby

chodžde zám. príslov. - hocikam, hocikde

chodžchto zám. - hocikto

chodžjak zám. príslov. - hocijako

chodžjakyj zám. - hocijaký

chodžkoli zám. príslov. - hocikedy

chodžkotryj zám. - hociktorý

cholem časť. - aspoň: *Cholem jedno pevo musju vypeti*

chopeti dok. - 1. chytiť, vziať 2. uloviť **chopenyj** príd. - expr. pripitý

chopeti sja dok. - 1. chytiť sa rukami 2. začať horieť: *dryvo sa chopelo*

choroneti p. **pochoron**

chosen m. - ošoh, úžitok ♦ *ňet chosnu* - nie je ošoh

chouzati sja nedok. - kízať sa, šmýkať sa **chouznuti sja** dok. **chouzanka** ž.

- kízačka **chouzanočka** ž. zdrob. expr. **chouzanesko** s. zvel. expr.

chovaňa s. - 1. správanie ♦ *jednička z chovaňa* - jednotka z mravov

2. pohreb, pochovávanie: *Chovaňa bude zavtra u druhí poobidí*

christijan m. - osoba kresťanského vierovyznania, kresťan

chrobač ž. hromad. - hmyz, červy, chrobáky: *Chrobač nam pojila ripu*

chrobačnyj príd. - červivý, poškodený hmyzom

chrušiti p. **chruščati**

chrušč m. - 1. zool. chrúst (*Melolontha*) 2. žart. slabý, krehký, neduživý človek: *Vin kolo nej jak chrušč!* **chruščik** m. zdrob. k 1, 2 **chruščisko** m. i s. zvel. k 1

chruščati i **chrušiti** nedok. - praskať, praskotať **schruščati** dok.: *Len tak schruščalo, jak z nem hremlo z drabeny*

chto zám. - kto: *Chto tam?* **chtože** zám. - ktože

chtohoznať príslov. i časť. - ktovie: *Chtohoznať - može je z'as' u basi!*

chtos' i **chtos'kaj** zám. - ktosi, voľakto, niekto: *Chtos'kaj prešov!*

chtoznať príslov. i časť. - ktovie: *Chtoznať či neje z'as' u korčmi!*

chtoznaťjak zám. príslov. - ktovieako

chtoznaťjakyj zám. - ktovieaký

chtoznaťšto zám. - ktoviečo

chtožehoznať príslov. i časť. - ktožehovie

chtožeznať príslov. i časť. - ktoževie

chudoba ž. - 1. chudoba, bieda 2. zastar. dobytok: *Chudobu treba iti nakormeti, bo už večur*

chustka ž. - veľká teplá šatka, vlniak (cez plece) **chustočka** ž. zdrob. expr.

chustesko ž. i s. zvel. expr.

chušča s. - 1. šatka na hlavu 2. vreckovka **chuščatko** s. zdrob. expr.

chuščisko s. zvel. expr.

chval' koš m. - chvastavý človek, chvastoš **chval' košesko** m. zvel. expr.

chvíla ž. - 1. pekné (ustálené) počasie: *Sino sušať len keď je chvíla*
2. okamih, chvíľka • *Vyjde na chvíľu a vedeť na miľu* - má dobrý postreh

chvorisť ž. - choroba, nemoc, neduh **chvoriti** nedok. **zachvoriti** dok.

chvorota ž. - choroba, nemoc • *nedobra chvorota* - epilepsia; *sucha chvorota* - tuberkulóza

chvostek m. - 1. chvostík u zvierat 2. stopka na ovocí 3. det. mužský pohlavný úd: *De maš chvostek?* 4. pren. o všadeprítomnom, neposednom človeku: *Take is' jak chvostek chvosteča* s. **chvosteňa** s. **chvostečok** m. zdrob. expr. k 1, 2, 3

chybaj spoj. i časť. - ibaže: *Vin ne pide. Chybaj by ja pišla.*

chylati sja i **chyleti sja** nedok. - zohýňať sa, nakláňať sa: *Taka robota, že sa treba furt chylati schyleti sja* dok.

chylavyj príd. - expr. zhrbený človek, kto chodí zhrbene **chyloš** m. - expr. zhrbený človek, hrbáč

chylc'om príslov. - zohnute, skloniac sa: *Bandurky treba chylc'om sadeti*

chyloš p. **chylavyj**

chyža ž. - 1. obytná miestnosť, izba ♦ *peredňa chyža* - predná izba 2. dom, stavenie: *Ich chyža zbudovana už davno chyžča* s. **chyžka** ž. **chyžcatko** s.

zdrob. expr. **chyžesko** ž. i s. zvel. expr.

Idžiňa s. - 1. jedlo, strava: *Idžiňa na vojňi bylo dost* 2. požívanie potravy, jedenie: *Kolo idžiňa sa nemať bisidovati*

Il'a ž. - domáce meno Heleny **Il'ka** ž. zdrob. hypok. **Il'ča** s. iron.

indigo s. - kopírovací papier: *pesati čerez indigo*

Indžibaba ž. - ježibaba **Indžibabesko** s. zvel.

Isnovati dok. - existovať, jestvovať

Isti nedok. - 1. požívať potravu, jesť **dolsti** dok. - dojest 2. expr. napajediť, nahnevať: *Načisto ju doiv*

Isus m. - náb. Ježiš (Ježiš Kristus) **Isusko** m. **Isusek** m. zdrob. expr.

Izčeznuti p. čeznuti

Jabčanka ž. - kul. jedlo z jablák **Jabčanočka** ž. zdrob. expr. **Jabčančisko** s. zvel. expr.

Jadlovec' m. - bot. borievka obyčajná (*Juniperus communis*) **Jadlivčik** m. zdrob. expr. **Jadlivčisko** s. zvel. expr. **Jadlivcovyj** príd.

Jafyra ž. - bot. brusnica čučoriedková (čučoriedka) (*Vaccinium myrtillus*) - rastlina i plod: *zberati jafyry* - zberať čučoriedky **Jafyroňka** ž. zdrob. expr.

Jafyresko s. zvel. expr.

Jahoda ž. - 1. bot. jahoda (*Fragaria*) - rastlina i plod 2. bot. strom i plod moruše (*Morus*) 3. bobule u niektorých rastlín 4. expr. o peknom dievčati v rozkveti:

Take je jak jahodka

Jajcivka ž. - minerálna voda s obsahom sírovodíka s typickým zápachom skazených vajec

jak zám. spoj. prísł. - ako, keď: *Vyzeraš jak herečka; Jak prijdeš, tak uvedeš!*

jakbač i **jakbaču** čast. - asi, zrejme: *Z'as' neprešov, jakbač je chvoryj*

jakby¹ čast. - keby: *Jakby im mih tak by im zrobev!*

jakby² spoj. - akoby: *Hvareš, jakby ja mih dašto zroboty, ale ja nemožu!*

jakos' i **jakos'ka** prísł. - akosi, nejako • *Jakos' bylo - jakos' bude* - vždy existuje východisko **jakyj** príd.: *Jakoho bude zavtra - dvadcatoho?*

Jalenka ž. - novoročný stromček, jedlička **Jalenča** s. zdrob. expr. **Jalenčisko** s. zvel. expr.

Jalivka ž. - jalovica **Jalivča** s. zdrob. expr. **Jalivčisko** s. zvel. expr.

Jaňivka ž. obyč. mn. č. - sorta jablák

Jarčanka, **Jarčik**, **Jarčisko** p. **Jarec'**

Jarda ž. - zastar. vydláždený chodník popri ceste: *Jarda kolo drahy byla zrobena po vojňi* **Jardočka** ž. zdrob. expr. **Jardesko** s. zvel. expr.

Jarec' m. - 1. bot. jačmeň (*Hordeum*) 2. hnisavý zápal na očnému viečku **Jarčik** m. zdrob. expr. **Jarčisko** s. zvel. expr. **Jarc'ovyj** i **Jarčanyj** príd. k 1 **Jarčanka** ž. - jačmenná slama

Jarmark i **Jarmarok** m. - jarmok **Jarmaročok** m. zdrob. expr. **Jarmarčisko** s. zvel. expr.

Jarok m. - 1. menší potok 2. priekopa **Jaročok** m. zdrob. expr. **Jarčisko** s. zvel. expr.

Jaruha ž. - ryha, koľaj, priehlbina, stopa po niečom: *Na luki samy jaruhy od koles* **Jaruška** ž. zdrob. expr. **Jaružesko** s. zvel. expr.

Jasno s. - dasno **Jasenko** s. zdrob. expr. **Jasnesko** s. zvel. expr.: *Mať zapalene jasno - byv u dochtora*

Jaščur m. - 1. jašter (praveký plaz) 2. samec jašterice

Jaščurka ž. - zool. jašterica (*Lacerta*) **Jaščuročka** ž. **Jaščurča** s. zdrob. expr.

Jaščuresko m. i s. zvel.

Jazykatyj príd. - hašterivý: *Z'ňou si nezačinaj, bo ona barz jazykata*

Jazykuľa ž. - expr. hašterivá žena, jazyčnica

Jedenak m. - jedináčik **Jedenačisko** m. i s. zvel. expr.

Jedenka i **Jednička** ž. - 1. jednotka (školská známka): *Chlopčisko sa učiť na samy jedenky* 2. cifra jeden

Jepiskop m. - cirk. biskup pravoslávnej cirkvi

Jevka ž. - domáce meno Evy **Jevča** s. iron. **Jevička** ž. zdrob. hypok.

Jižak m. - zool. jež (*Erinaceus europaeus*) **Jižačok** m. zdrob. expr. **Jižačisko** m. i s. zvel. expr. **Jižačic'a** i **Jižačicha** ž. - samica ježa

Jucha ž. - 1. šťava 2. riedka časť vareného jedla: *Pochlepaj aspoň jušku z polevky!* **Juška** ž. zdrob. expr. **Jušesko** s. zvel. expr.

K

- kabat** m. - sukňa (široká krojovaná) **kabatek** m. zдроб. expr. **kabatesko** m. í s. zvel. expr.: *Naša baba mala povnu skreňu kabatiť*
- kač-kač** dt. - zvuk na zvolávanie kačíc
- kačmar'** m. - krčmár **kačmar'ka** ž. - krčmárka al. manželka krčmára
- kačmar'skyj** príd.
- kačur** m. - káčer **kačurek** m. zдроб. expr. **kačuresko** m. í s. zvel. expr.
- kačureti** nedok. - nakrúcať, natáčať vlasy **nakačureti** dok. **nakačurenyj** príd.
- kadluba** ž. - prehlbené miesto v niečom ako rezervoár vody **kadlubča** s.
- kadlubka** ž. zдроб. expr. **kadlubesko** ž. í s. zvel. expr.
- kafli** pomn. - zastar. časť murovanej pece
- kajstron** m. i **kajstronka** ž. - plytká kuchynská nádoba, kastról **kajstronek** m. **kajstronča** s. zдроб. expr. **kajstronesko**, **kajstrončisko** m. í s. zvel. expr.
- kakava** ž. - 1. kakao (prášok) 2. nápoj z neho: *Rano sme pili kakavu a večur tej kakavka* ž. zдроб. expr. **kakavesko** ž. í s. zvel. expr. **kakavovyj** príd.
- kalamuteti** nedok. - mútiť, kalíť vodu alebo inú tekutinu **kalamutnyj** príd.
- kalap** m. - 1. klobúk 2. úbor slnečnice **kalapča** s. **kalapek** m. zдроб. expr.
- kalapesko** m. í s. zvel. expr.
- kaličiti** nedok. - kaličiť, mrzačiť (i pren.) **skaličiti** dok. **kalika** ž. - kalika, mrzák
- kamerlek** m. - expr. malá komôrka, izbička, kutica **kamerleča** s. **kamerlečok** m. zдроб. expr.
- kaminča** s. hromad. - skálie, štrk: *Drahu zavezli kaminčom a poťim zaasfaltovali*
- kaminkovyj** príd. - azúrový, svetlomodrý
- kaňa** i **kaňka** ž. - atramentová machuľa: *U zošeť mav veľo kaňok*
- kanadky** pomn. - zastar. druh korčulí používaných najmä pri hokeji
- kančov** m. - krčah: *Nosev vitč'ovi u kančovi pevo domiv z korčmy*
- kančovek** m. zдроб. expr. **kančovesko** m. í s. zvel. expr.
- kanda** ž. - plechová, smaltovaná nádoba na masť, vodu, mlieko a pod.,
- kanva kandočka** ž. zдроб. expr. **kandesko** ž. í s. zvel. expr.
- kandahara** ž. obyč. mn. č. - zried. druh staršieho lankového viazania na lyžiach

- kandra** ž. - kučera **kandročka** ž. zдроб. expr. **kandresko** ž. í s. zvel. expr. **kandrač** i **kandroš** m. - kučeravý človek **kandratyj** i **kandravyj** príd. - kučeravý
- kandreti** nedok. - robiť kučeravým, kučeriť **nakandreti** dok.
- kant** m. - hrana, kraj na predmete: *Dočku treba obernuti kantom hor'i*
- kantar'** m. - 1. kompletná časť postroja na hlavu koňa 2. pren. ťažoba • *z'ati si kantar' na holovu* - nabrať si na hlavu
- kantor** m. - 1. vedúci spevák v cirkevnom chóre 2. pomocník v chráme
- vôbec **kantorek** m. zдроб. expr. **kantoresko** i **kantorčisko** m. zvel. expr.
- kapča** ž. - 1. spinka, patentka 2. iné zariadenie na spájanie **kapčočka** ž. zдроб. expr. **kapčisko** ž. í s. zvel. expr. **kapčovyj** príd.
- kapčati** nedok. - 1. zapínať, spájať 2. expr. byť dôvtipný • *Dobr'i mu kapčať* - páli mu to 3. kvapkať **zakupčati** dok. k 1, 2
- kapku** i **kapočku**, **kapoňku** prísł. - trošku: *Kapku sa cofnej!*
- kaplička** ž. - kaplinka **kaplečisko** ž. í s. zvel. expr.
- kapra** ž. - očný maz usadený v kútiku oka, karpina **kapročka** ž. zдроб. expr.
- kapresko** ž. í s. zvel. expr. **kapravyj** príd.: *Furt chodeť kapravyj!*
- kapura** ž. - vráta, brána **kapurča** s. **kapurka** ž. zдроб. expr. **kapuresko** ž. í s. zvel. expr.
- kapurkovyj** príd. - 1. týkajúci sa vrátok, bránky 2. posledný pohárik (prípadne i niečo iné) na rozlúčku
- kapustanky** ž. obyč. mn. č. - miesto, kde sa sadí kapusta
- kaput** neskl. príd. - skončený, zničený, nefungujúci: *Vozek je kaput, zlamala sa os'ka*
- kara** ž. - 1. trest ♦ *boža kara* - boží trest 2. ťažká, namáhavá práca
- karaduľa** ž. - oporná palica pri chodení **karadulča** s. **karadul'ka** ž. zдроб. expr.
- karadulesko** ž. í s. zvel. expr.
- karambol** m. - zrážka, nehoda **karambolesko** m. í s. zvel. expr.
- karati** nedok. - trestať **pokarati** dok. - potrestať
- karati sja** nedok. - trápiť sa, namáhať sa s niečim **dokarati sja** dok.
- karbul'ati** nedok. - posúvať gúfaním, gúfať **dokarbul'ati** dok. **karbul'anka** ž. - posúvanie gúfaním, gúfanie

karička ž. - 1. typický východoslovenský kruhový tanec: *Dakoli sa často tanc'ovali karičky* 2. malý krúžok, obruč

kar'ika ž. - 1. krúžok, obruč 2. expr. nadávka: *De im ho len d'ila, do kar'iky!*

karička ž. zdob. expr. **karičisko** s. zvel. expr. - k 1

kartka ž. - pohľadnica, poštový lístok ♦ *pislati kartku* - zaslať pohľadnicu, poštový (korešpondenčný) lístok **kartočka** ž. zdob.

kartun m. - farebná potlačená bavlnená tkanina s plátenou väzbou **kartunovyj** príd.

kartunča s. i **kartunka** ž. - kartúnová šatka na hlavu

kasa ž. - pokladnica **kaska** ž. zdob. expr. **kasesko** ž. i s. zvel. expr.

kasnička ž. - skrinka na ukladanie rozličných vecí **kasničočka** ž. zdob. expr.

kasnečisko ž. i s. zvel. expr.

kaška ž. - bot. štiavec (*Rumex*) p. **kvas'nic'a**

katraň m. - zastar. dechtový výťažok **katraňpapier'** - izolačná lepenka s dechtovým výťažkom **katraňovyj** príd.

kavčuk m. - umelá hmota, plast **kavčukovyj** príd.

kavej m. - 1. káva s mliekom, biela káva (nápoj) 2. nov. čierna káva (nápoj) 3. nov. čierna káva (surovina) **kavejovyj** príd. k 1, 2, 3 - tiež hnedý

kavuňiti nedok. - kňučať: *Ps'atko cilu nič kavuňilo*

kazaňa s. - 1. dirk. kázeň 2. expr. kázeň, v inom než náboženskom poňatí, dovrávanie: *Dostav im doma kazaňa!*

kazati nedok. - 1. hovoriť, prikazovať, dávať pokyn 2. kázat (mať kázeň)

kazub m. - drevená nádoba na ovocie, lieska

kebyl' spoj. i časť. - ak by: *Kebyl' is' prešov, i ty by dostav darunok*

kedveš neskl. - len v spojení • *na milu kedveš* - nestojí to za nič, na figu borovú

kekešyti sja nedok. - predvádzať sa, vyťahovať, chváliť **rozkekešeti sja** dok.

kekešnyj príd.

kelčik m. - výdavok, útrata: *velekyj kelčik* - veľký výdavok

kelňa ž. - slang. murárska lyžica **kelnesko** ž. i s. zvel. expr.

kelner m. - čašník **kelherek** m. zdob. expr. **kelheresko** m. i s. zvel. expr.

keltovati nedok. - utrácať, vydávať peniaze, mriať **vykeltovati** dok. **vykeltovati sja** dok.

kermeš m. - hody, obyč. na náboženské sviatky: *Kermeš u nas je na Sjatu Marju*

kerť ž. - záhrada: *Mali veľeku kerť, povnu stromiv kerťička* ž. zdob. expr.

kertesko ž. i s. zvel. expr.

kesellc'a ž. - kul. ovsená omáčka

kešeňa ž. - vrečko na odevu **kešeňča** s. **kešeňka** ž. zdob. expr. **kešenesko**, **kešeňčisko** ž. i s. zvel. expr.

kic' - kic' cit. - výraz na privolávanie mačky

kic'a i **kic'ka** ž. - expr. mačka, cica; mačička, cicka

kiflek m. - zastar. rožok **kiflečok** m. zdob. expr. **kiflečisko** m. i s. zvel. expr.

kirovati nedok. - 1. viesť, riadiť, šoferovať: *kirovati avto, avtobus* 2. smerovať

kistka ž. - 1. kosť 2. členok: *Boleť ňa u kistki* 3. jadierka, kôstky z ovocia **kistočka** ž. zdob. k 1, 2, 3 **kistesko** ž. i s. zvel. expr. k 1, 3

kisto s. - cesto **kistočko** s. zdob. expr. **kistesko** s. zvel. expr.

kišasonka ž. - 1. zastar. slečna 2. pejor. posmešne slečna, veľká pani

kišberov m. - zastar. zried. obecný sluha

kitna príd. - 1. brezivá (o zvieratách) 2. pren. nemotorná, tučná: *Taka is' jak kitna!*

klambra ž. - skoba **klambročka** ž. zdob. expr. **klambresko** s. zvel. expr.

klambrovati nedok. - spájať skobou **zaklambrovati** dok.

klamka ž. - kľučka na dverách **klamočka** ž. zdob. expr. **klamčisko** s. zvel. expr.

klapačka ž. - pejor. ústa: *Zaprej už totu klapačku!*

klasa ž. - 1. trieda, stupeň kvality al. vyspelosti 2. trieda (školská), učebňa 3. ročník (v škole) **klaska** ž. zdob. expr. **klasesko** ž. i s. zvel. expr. - k 2

klekati¹ nedok. - volať **zaklekati** dok. - zavolať

klekati² nedok. - kľačať **kleknuti** dok. - kľaknúť

klišči pomn. - 1. kliešte (nástroj) 2. hryzadlá (u hmyzu) 3. klepetá (u rakov)

kľoc m. - kus dreva, poleno **kľocok** m. zdob. expr. **kľocesko** s. zvel. expr.

kľoča s. hromad. - 1. pazderie 2. zdrapy niečoho: *Učiteľ porvav papir' na kľoča* 3. vlákno na pradenie do kúdele

- klopota** ž. - expr. zried. starosť, ťažkosť, trápenie
kľuvať nedok. - 1. vyzobávať sa, kľuvať sa z vajca 2. typ bolesti: *Tak ňa kľuvať u pleči, že sa nedasť vytremati*
koblč'a ž. - klada na štiepanie dreva **kobilčka** ž. zдроб. expr. **kobičisko** s. zvel. expr.
kobyľjanka ž. obyč. mn. č. - sorta sliviek
kocabati sja nedok. - zastar. robiť kotrmelce: *Ďiti sa kocabali po travi*
kockastyj príd. - kockovaný, károvaný • *smjati sa na kockasto* - plakať
kočan m. - hlúb (kapusty) **kočanek** m. zдроб. expr. **kočanesko** m. í s. zvel. expr.
kočanena ž. - huspenina **kočanenka** ž. zдроб. expr. **kočanenesko** ž. í s. zvel. expr.
kočaňiti nedok. - pren. mrznúť **skočaňiti** dok. - premrznúť
kočer'ha ž. - zastar. drevený nástroj na vymetanie pece **kočer'hočka** ž. zдроб.
kočer'hesko ž. í s. zvel. expr.
kofa ž. - 1. expr. odrastené dievča 2. pejor. tučná žena
kolačij príd. - pichľavý • *kolačij drit* - ostnatý drôt
kolačik m. - 1. pečivo, koláč, zákusok 2. *božy kolačiky* - bot. slez nebadaný (*Malva neglecta*)
kolačka ž. - bot. burina - pichliač (*Cirsium*)
koľaj ž. - 1. stopa vozidla 2. kofajnica
kolba ž. - zastar. pažba pušky **kolbočka** ž. zдроб. expr. **kolbesko** ž. í s. zvel. expr.
kolera ž. - 1. cholera 2. choroba vôbec 3. niečo škodlivé, zlé, čert, diabol ap.: *Jakus'kaj koleru vypev, až mu stalo nedobri*
koll zám. príslov. - kedy: *Koli prijdeš domiv?*
kolis'kaj prís. - niekedy: *Kolis'kaj len prejdu gu vam*
kol'ka ž. - kolika • *Dobri ňa kol'kyneskololi* - div som od smiechu neumrela
kolo predl. - okolo, popri: *Perešla kolo ňoho a nepozdravkala mu*
kolomyjka ž. - druh ľudového slovanského tanca
koloteti nedok. - 1. kul. mútiť maslo 2. kul. miešať niečo, habarkovať
koloti nedok. - 1. pichať (o bolesti) 2. kľať (rohami) 3. zakáľať 4. rúbať, káľať (drevo)

- kolotovc'a** ž. - kul. habarka **kolotovočka** ž. **kolotovča** s. zдроб. expr.
kolotovčisko ž. í s. zvel. expr.
kolomaz' ž. - čierna masť na mastenie osi vozových kolies
kolomazesko ž. í s. zvel. expr.
komaňic'a ž. - bot. ďatelina (*Trifolium*) **komaňička** ž. zдроб. expr.
komaňičisko ž. í s. zvel. expr.
komasacija ž. - scelenie pozemkov
komašňa ž. - kar (po pohrebe): *Na komašňi byla len najbležša rodena*
kombinačka ž. í **kombinet** m., **kombinetka** ž. - kombiné, ženský spodný odev
kombinačky pomn. - kombinované kliešte
komirka ž. - zastar. domček, sýpka na obilie **komiročka** ž. zдроб. expr.
komirčisko s. zvel. expr.
koňačka ž. obyč. mn. č. - konský trus: *Koňačky, polova i hlena služeli na maščiňa sťin u chyži*
konati nedok. - skonávať, umierať, byť v agónii **skonati** dok.
konča prís. - miesto na konci al. smer popri konci: *Konča posteje stojala skreňa*
konče prís. - 1. nutne, nevyhnutne, naliehavo: *Konče museš prejty a pomoči bratovi* 2. napokon, predsa: *Aňi ne dumala, a vin konče prešov*
končina ž. - koniec niečoho, agónia • *Končina mu už prechodeť* - umiera, je v agónii
konduktor m. - zastar. sprievodca vo vlaku **konduktorek** m. zдроб. expr.
konduktoreško m. zvel. expr. **konduktor'skyj** príd.
konek m. - zastar. roh posteje: *Piňaz' i tremala u koneku*
konta ž. - ženský účes z vrkočov stočených na zátylku **konfočka** ž. zдроб. expr.
kontesko ž. í s. zvel. expr.
koňuch m. - 1. koniar 2. voziar, furman
kopač m. - kus dreva, palice **kopačik** m. zдроб. expr. **kopačisko** m. í s. zvel. expr.
kopertka ž. - obálka **kopertočka** ž. zдроб. expr. **kopertesko** ž. í s. zvel. expr.
kopreva ž. - bot. žihľava (*Urtica*) **koprevča** s. zдроб. expr. **koprevesko** ž. í s. zvel. expr. • *hlucha kopreva* - bot. hluchavka (*Lamium*)

- kopyľa** s. - nemanželské dieťa (bez rozdielu pohlavia) **kopyľatko** s. zdrob. expr.
- kopyľak** m. - nemanželské dieťa (chlapec) **kopyľačok** m. zdrob. expr.
- kopyľačisko** m. í s. zvel. expr.
- kopyľatko** p. **kopyľa**
- kopyrda** ž. - expr. Žena majúca nemanželské dieťa **kopyrdesko** ž. í s. zvel. expr.
- skopyrdati sja** - expr. priviesť na svet nemanželské dieťa
- koravyj** príd. - 1. hrboľatý, drapľavý 2. so stopami po kiahňach na tvári, rapavý, 3. tvrdohlavý: *Nebuď takyj koravyj a daj si povisti*
- korba** ž. - 1. kľuka na stroji 2. mohutný, robustný: *Ta to korba chlopi*
- korbočka** ž. zdrob. expr. k 1 **korbesko** ž. í s. zvel. expr. k 1, 2
- korčivka** ž. - křčová žila **korčivočka** ž. zdrob. expr. **korčivčisko** ž. í s. zvel. expr.
- korkačka** ž. obyč. mn. č. - 1. zastar. topánka s kôrkovou podošvou 2. zastar. ženské topánky al. sandále
- kormacati sja** nedok. - prevažovať sa, pretáčať: *Cilu nič im nespav, len sa im kormacav na posteli*
- kormaň** m. - 1. volant 2. riadidlá (na bicykli ap.) **kormanek** m. zdrob. expr.
- kormanisko** m. í s. zvel. expr.
- kormoška** ž. obyč. mn. č. - sorta jablík
- kormuška** ž. - krmidlo **kormušočka** ž. zdrob. expr. **kormušesko** ž. í s. zvel. expr.
- kornaz** m. - 1. kanec 2. zool. diviak (*Sus scrofa*) **kornaz'a** s. **kornazek** m. zdrob. expr. **kornazesko** m. í s. zvel. expr.
- korovjanka** ž. - kravinec **korovjanočka** ž. zdrob. expr. **korovjančisko** ž. í s. zvel. expr.
- korožd** m. - drk. chór (miestov kostole) **koroždek** m. zdrob. expr. **koroždesko** m. í s. zvel. expr.
- koršov** m. - 1. hlinená nádoba s dutým uchom na vodu 2. demižón
- koršovek** m. zdrob. expr. **koršovesko** m. í s. zvel. expr.
- korteti** nedok. - vábiť, lákať, znepokojovať, túžiť za niečim: *Barz ho za ňou korteť*
- kosa** ž. - 1. kosa (celý nástroj na kosenie, tiež jeho kovová rezná časť) 2. ženský vrkoč **koska** ž. zdrob. expr. **kosesko** ž. í s. zvel. expr. - tiež celá drevená

časť kopy

- kosač** m. - kto kosí, kosec **kosačisko** m. zvel. expr.
- kosesko, koska** p. **kosa**
- kosmačka** ž. - bot. egreš (*Grossularia*) **kosmačočka** ž. zdrob. expr. **kosmačisko** ž. í s. zvel. expr.
- kostura** ž. - nôž **kosturča** s. **kosturka** ž. zdrob. expr. **kosturesko** ž. í s. zvel. expr.
- košar** m. - 1. košiar (ohrada) 2. náhubok pre psa 3. expr. veľký košík
- košť** m. - strava, jedlo: *Košť byv na vojenčiňi dobryj*
- koštival** m. - bot. kostihoj lekársky (*Symphytum officinale*)
- koštovati** nedok. - 1. dávať, poskytovať stravu jedlo 2. chutnať, ochutnávať
- koštovka** ž. - chutnanie, ochutnávanie
- koteti sja** nedok. - privádzať na svet mláďatá u zvierať **okoteti sja** dok. kitna príd. - brezivá
- koton** m. - prezervatív **kotonek** m. zdrob. **kotenesko** m. zvel.
- kotryj** zám. - ktorý: *Kotryj z nech znať hrati na pišťalki? kotrys'kaj* zám. - ktorýsi
- koval'** m. - kováč **kovalek** m. zdrob. expr. **kovalesko, kovaľesčisko** m. zvel. expr.
- koval'skyj** príd.
- kovkus** m. - umelý tuk, margarín **kovkusek** m. zdrob. expr. **kovkusesko** m. í s. zvel. expr. **kovkusovyj** príd.
- kovtati** nedok. - 1. napadnúť v myšlienkach, dovtípiť sa: *Kovtlo mi, že nehvareť pravdu* 2. druh bolesti: *kovtať mu u nozi*
- koza** ž. - 1. zool. koza (*Capra*) 2. gynekologický stôl na vyšetrenie 3. rozličný druh stojanov al. podstavcov pri remeselných prácach
- kozelec'** m. - tkáč. otáčavé zariadenie na premotávanie priadze do kíbiek
- kožušanka** ž. - kožuštek (bez rukávov) **kožušanča** s. zdrob. expr.
- krankasa** ž. - zastar. nemocenské poistenie
- krasota** ž. - expr. krása, nádhera, niečo veľmi pekné **krasotena** ž. **krasotesko** ž. í s. zvel. expr.
- krasti** nedok. - kradnúť **ukrasti** dok. - ukradnúť
- krati** nedok. - strihať, krajať látku na šaty, robiť strih

kredenc i **kredeneč'** m. – príborník **kredenča** s. **kredenčik** m. zdrob. expr.

kredenčisko m. í s. zvel. expr. **kredencovyj** príd.

krejda ž. - **krieda** **krejdka** ž. zdrob. expr. **krejdesko** s. zvel. expr.

krepla ž. – kul. **šiška** (druh jedla) **krepeľka** ž. zdrob. expr. **kreplesko** ž. í s. zvel. expr.

kresnyj m. - krstný otec **kresna** ž. - krstná matka **kresňa** s. - krstňa

krest m. - 1. kríž 2. expr. utrpenie: *Krestz nem, bo nebirije chodeti kresteča*
s. **krestek** m. zdrob. expr. k 1 **krestesko** m. í s. zvel. expr. k 1, 2 3. krst: *Noseli dítenu do krestu*

krestek m. – 1. zdrob. malý krížik, kríž 2. notová značka 3. krížik vo výšivke
4. obdobie desiatich rokov

kresteti sja nedok. – 1. krstiť sa 2. žehnať sa **perekresteti sja** dok. – prekrstiť sa; prežehnať sa

krevak m. - expr. človek, ktorý kríva: *Netrebalo ho tam, krevaka jednoho!*

krevačok m. zdrob. expr. **krevačisko** m. í s. zvel. expr.

krevuľa ž. - 1. expr. žena, ktorá kríva 2. zákruta na ceste: *Draha - sama krevuľa krevuľka* ž. zdrob. expr. **krevulesko** ž. í s. zvel. expr.

krevuľka ž. obyč. mn. ň. - 1. krivka 2. čmáranina: *Đitvak malije ši len samy krevuľky*

krež m. – 1. kríž (ako monument) 2. utrpenie 3. zložené snopy: *Snopy sa skladali dakoli do kreža* **krežek** m. zdrob. expr. k 1

krežma ž. – zastar. dar od krstných rodičov ♦ *noseti krežmu* - nosiť dar krstňatu

krežy pomn. – bedrová oblasť chrbtice: *Bars ho krežy bofat*

krochmal' m. - škrob **krochmalek** m. zdrob. expr. **krochmalesko** m. í s. zvel.

krochmaleti nedok. - škrobiť prádlo **krochmalenyj** príd. **nakrochmaleti** dok. **nakrochmalenyj** príd.

krosenčata pomn. – drevená konštrukcia na pílenie dreva

krovec' m. – podzemný úkryt lieskových orechov hlodavcov

krťic'a ž. – zool. krt (*Talpa europaea*) **krťička** ž. zdrob. expr.

krutela m. – expr. špekulant **krutelesko** m. zvel. expr.

kubek m. – kubický meter niečoho: *kubek šutru, pisku*

kuča ž. - 1. chliev 2. pejor. biedna chalupa, chatrč **kučka** ž. zdrob. expr.

kučisko ž. í s. zvel. expr.

kudel' ž. – tkáč. praslica **kudel'ka** ž. zdrob. expr. **kudelesko** ž. zvel. expr.

kudlatyj príd. – chlpatý, huňatý

kudovčiti sja nedok. – váľať sa: *Už sa tívko ne kudovč po ti posteľe*

kukati nedok. - 1. kukat' (o vtáku) 2. hľadieť, pozerať, dívať sa: *To budeš kukati, jak prejdeš!* 3. čupnúť si: *Kuknej si, naj ta nevedno!*

kuker m. – zastar. ďalekohľad **kukerek** m. zdrob. expr. **kukeresko** m. í s. zvel. expr.

kuknuti nedok. – 1. niečo naznačiť: *Len mu kuknej, tak uvedeš što z tobou zrobu!* 2. pozriet

kukovka ž. - 1. zool. kukučka (*Cuculus canorus*) 2. expr. ozvedavom človeku: *Taka jak kukovka!*

kula ž. - 1. guľa (predmet guľovitého tvaru) 2. guľka (streľa); (i v nadávke): *Kuľa by ta zabela!* 3. kart. druh (farba) kariet

kum m. – kmotor **kumek**, **kumc'o** m. zdrob. expr. **kuma** ž. – kmotra **kumc'a** ž.

kumočka ž. zdrob. expr. **kumati sja** - byť v kmotrovskom vzťahu

kupčij príd. – kúpený: *Bandurky kupči - nam sa neurodeli*

kupleraj m. - 1. zastar. nevestinec 2. pejor. veľký neporiadok

kurastra ž. - mledzivo i jedlo z neho

kurator m. – cirk. člen cirkevného zboru, kuratória

kurej m. - kohút s nevýraznými samčými znakmi, kapun

kureti nedok. - 1. fajčiť 2. údiť: *Zavtra budeme kureti solonenu* 3. odympovať
4. chumeliť: *Vonka kureť sňih*

kurjač m. - fajčiar: *Nemať cigareti, bo vin nekurjač*

kurjačka ž. - kurací trus: *Na zahorodku vyvezli aj kurjačky*

kuršmit m. - zverolekár: *Klekali kuršmita, bo chvora korova kuršmitek*
m. zdrob. expr. **kuršmitesko** m. í s. zvel. expr.

kurtyj príd. – krátky **kurto** prísl.

kusati nedok. - 1. jesť, hrýzt: *Kusav im mjaso* - hrýzol (jedol) som mäso;
pes kusat' - pes hryzie **pokusati** dok. - pohrýzt (pojest) k 1 2. pren. hrýzt' (o látke)

kuvekati nedok. - 1. vydávať kvičihlas, kuvikať 2. zbytočne veľa rozprávať: *Už tívko nekuvekaj!*

kvačka ž. – mäččeň **kvačočka** ž. zdob. expr. **kvačisko** ž. í s. zvel. expr.

kvap m. – rozvarené husté jedlo (cesto, ryža ap.): *Riskaša jak kvap!*

kvapčati nedok. – kvapkať: *Treba opraveti kohutek, bo voda z ňoho kvapčit!*

kvareti nedok. – expr. hľadať niečo dobré, maškrtné **kvarnek** m. – maškrtník:

Naš kocur veleký kvarek

kvartel' m. – 1. bývanie, byt 2. podnájom: *Našli si kvartel' u jedného pana*

kvartelek m. zdob. expr. **kvartelesko** m. í s. zvel. expr.

kvaskovatyj príd. – nakyslý, kyslastý: *Ona fubeť len kvaskovaty cukerniky*

kvás'nic'a ž. – bot. štiavec (*Rumex*) p. kaška

kvasnyj príd. – kyslý ♦ *kvasne moloko* – kyslé mlieko **kvasňi** prísl. ♦ *bandurky na kvasno* – zemiaky na kyslo ♦ *až ť z toho bude kvasno* – bude zle (vyhrážka)

kvás'uha ž. – veľmi kyslý nápoj al. jedlo

kvít neskl. príd. – vyrovnané, hotovo: *Vernu ť piňaz'í, a s' me kvít!*

kvoka ž. – 1. expr. kvočka 2. expr. o pohodlnej, lenivej žene: *Sedeť doma jak*

kvoka, a do roboty nepide

kyčka ž. – zastar. otep slamy na prikrývanie strechy

kylavyj príd. – 1. kto má brušnú prietrž 2. expr. nešikovný človek **kylavoš** m.

expr. – nešikovný človek **kylaviti** nedok. 1. dostávať brušnú prietrž **skylaviti** dok.:

Bodaj by is' skylaviv! (nadávka) 2. stavať sa nešikovným

kyška ž. – črevo **kyšča** s. **kyšočka** ž. zdob. expr. **kyšesko** ž. í s. zvel. expr.

kyškovyj príd.: *kyškovyj šmalec'* – masť z čriev

L

lada ž. – 1. truhlana potraviny, drevo al. odev 2. rakva **ladočka** ž. zdob. expr.

ladesko ž. í s. zvel. expr.

ladan m. – cirk. tymián (v kadidle) **ladanek** m. zdob. expr. **ladanesko** m. í s.

zvel. expr.

ladesko p. lada

ladička ž. – krabica, debnička (z rôzneho materiálu na rôzne účely): *ladička na drevo* **ladičočka** ž. zdob. **ladičisko** ž. í s. zvel.

ladočka p. lada

ladovati nedok. – nakladať: *ladovati na avto naladovati* dok. – naložiť

ladovati sja nedok. – expr. napchávať sa jedlom **naladovati sja** dok.: *Ale im sja naladovav!*

lager' m. – zajatecký alebo koncentračný tábor **lagresko** s. zvel. expr.: *Nevermuv sa už z lagru*

lachmoťja i **lachmoteňja** s. – pejor. šaty, odev: *Povna skreňja lachmoťja - a ňet što obleči!*

lachy pomn. – expr. šaty, odev (handry): *Ber svoji lachy a id' svitom!*

lachočky pomn. zdob. expr. **lacheska** pomn. zvel. expr.

lajbek m. – 1. krátka mužská vesta bez rukávov a goliera (zvyčajne vyšivaná, zdobená) 2. ženská vesta bez rukávov a goliera (zvyčajne zdobená), živôtik **lajbeča** s. **lajbečok** m. zdob. expr. **lajbesko** m. í s. zvel. expr.

lajsna ž. – lata, úzka doštička **lajsnočka** ž. zdob. expr. **lajsnesko** ž. í s. zvel. expr.

lakotena ž. – maškrtka **lakotenka** ž. zdob. expr. **lakotenesko** ž. í s. zvel. expr.

lampasak m. – slang. 1. vojak z povolania 2. dôstojník

laňa p. lati

lanc m. – refaz: *uvjazati na lanc* **lancočok** m. **lancok** m. zdob. expr. **lancesko** m. í s. zvel. expr. ♦ *lancok na šyju* – retiazka na krk (i ozdobná)

lapiška ž. – zastar. motýka **lapišočka** ž. zdob. **lapišesko** s. zvel.

lapsnuti dok. – expr. chytiť, ukradnúť: *Už ňet jednoj kurky, chtos' ju mus'iv lapsnuti*

laskotati i **laskofiti** nedok. – štekliť. *Ideš bosyj po travi a trava ta laskoče* **laskotnyj**, **laskotlevyj** príd. – šteklivý **laskotňi** prísl.

lastivka ž. – zool. lastovička (*Hirundo*): *Lastivky už odletili do teplych krajiv* **lastivočka** ž. zdob. expr. **lastivčisko** ž. í s. zvel. expr. **lastivčij** príd.: *lastivče hňizdo*

lati nedok. – nadávať: *Lav, až sa hory zeleňili* **nalati** dok. **laňa** s. – nadávanie

lauf m. – zastar. hlaveň strelnej zbrane **laufek** m. zdob. expr. **laufesko** m. í s. zvel. expr.

lavka ž. – 1. premostenie, lávka 2. lavica na sedenie **lavočka** ž. zdob. expr. **lavčisko** s. zvel. expr. **lavkovyj** príd.

lečka ž. obyč. mn. č. – kul. fliacky (cestovina) **lečočky** zdob. expr. **lečiska** zvel. expr. **lečkovyj** príd.

ledovňa ž. - pren. studená miestnosť, izba: *Zemno tu jak u ledovňi*
ledovnesko ž. i s. zvel. expr.

ledvena i ľadvena ž. - anat. oblička: *Boľat ho ledveny*

lelija ž. - 1. bot. lalia (*Lilium*) **leljočka** ž. zдроб. expr. **leljesko** ž. i s. zvel. expr.
lelļovyj príd. 2. pren. pekná, drahá, milá osoba (žena al. dievča)

lelovj príd. - fialový **lelovo** prísł.

lenča ž. - bot. šošovica jedlá (*Lens esculenta*) **lenčočka** ž. zдроб. expr.

lenčisko ž. i s. zvel. expr. **lenčovj** príd.: *lenčova polevka*

lest m. hromad. - listie: *Na osiň sme zhrabovali bukovjy lest*

lesteti sja nedok. - líškať sa, lichotiť, pochlebovať: *Ale sa lesteť kolo ňoho!*

lešaj m. - ekzém (kožný) **lešajok** m. zдроб. expr. **lešajisko** m. i s. zvel. expr.

leška ž. - 1. zool. líška (*Vulpes*) 2. pren. prefiľkaný človek: *To veleka leška!*

letrek m. - baterka (svietidlo) **letreča** s. **letrečok** m. zдроб. expr. **letresko** m. i s.

zvel.

levča ž. - remes. časť voza, súčiastka na voze

leveš m. - kuľ. zemiaková polievka s mäsom **levešek** m. zдроб. expr.

levešesko m. i s. zvel. expr. **levešovj** príd. • *vin levešovj* - má veľmirád „leveš“

lifrovati nedok. - expr. dodávať, posielat, dopravovať **odlifrovati** dok.

lino s. - linoleum: *U kuchňi mame lino a u peredňi chyži dyľi linko* s. zдроб.

expr. **linesko** s. zvel. expr.

loboda ž. - 1. bot. mrlík (*Chenopodium*) 2. bot. loboda (*Atriplex*)

lobodesko ž. i s. zvel. expr.

lobzovati nedok. - chodiť, vandrovať **prelobzovati** dok. - prechodiť, preloziť

loňi prísł. - vlani, minulý rok **loňskj** príd. - vlaňajší, minuloročný: *loňsky*

orichy

lošnek m. - zastar. zried. lyžičník (drevená polička s otvormi na ukladanie lyžíc)

lovrant m. - olovrant **lovrantek** m. zдроб. expr. **lovrantesko** s. zvel. expr.

lovrantovati nedok. - olovrantovať **polovrantovati** dok.

ložka ž. - lyžica **ložča** s. **ložočka** ž. zдроб. expr. - malá lyžica, lyžička

ložesko s. **ložčisko** s. zvel. expr.

ludeti nedok. - 1. expr. uprene volať, vábiť, lákať niekoho: *Dovho ňa ludev, žebym z nemišov, ale ja aj tak nepišov* 2. expr. neodbytné prosiť, pýtať, drankat niečo: *Z'as' od ňa ludev tis'ač korun!*

lukavyj príd. - 1. chytrácky, ľstivý 2. zákerný, zlomyseľný, úskočný
lukavo prísł. **lukavišť** ž.

lupa ž. - kožka, šupina z niečoho: *Lupu z citroňiv šmarev do koša lupka*
 ž. **lupočka** ž. zдроб. expr. **lupesko** s. zvel. expr. **lupeti** nedok.

lupnuti dok. - 1. buchnúť, tresnúť: *Das dvi mu lupnej, naj bude techol*
 2. hodiť pohľad: *Lupla na ňoho očima*

luščiti nedok. - 1. zbavovať niečo strukov: *Čara sme luščili fasofu*
 2. stahovať predkožku **vylučiti** dok. k 1 **zluščiti** dok. k 2

lygati nedok. - hľtať, prehľtať **lygnuti** dok. - prehľtnúť **lygaňa** s. - prehĺtanie, hltanie

lysena ž. - plešina **lysenka** ž. zдроб. expr. **lysenesko** s. zvel. expr. **lysyj** príd. - plešatý **lys'iti** nedok. - plešatiet **olys'iti** dok. - oplešatiet

L

labda ž. - pejor. klebetná žena, tľchuba **labdesko** ž. i s. zvel. expr. **labdoš** m.
labdošesko m. i s. zvel. expr.

labdati nedok. - 1. klebetiť, tárať 2. džavotať (o deťoch) **polabdati** dok.
labdaňa s.

labdesko, labdoš, labdošesko p. **labda**

ladnička ž. - chladnička **ladničočka** ž. zдроб. expr. **ladničisko** ž. i s. zvel. expr.
ladničkovj príd.

ľadvena p. **ledvena**

ľal'ka ž. - det. bábika **ľal'očka** ž. zдроб. expr.

ľal'o s. - det. bábätko **ľal'ko** s. zдроб. expr.

ľal'očka p. **ľal'ka**

ľapati nedok. - 1. plieskať, tľapať: *Len tak zo srandy im ho ľapnuv po pleču*
 2. hovoriť hlúposti, tárať **ľapnuti** i **ľapsnuti** dok. k 1, 2 - plesknúť, tresknúť, vylepiť (zaucho)

- lapkati** nedok. - tleskať: *Divadlo bylo šumne, ľude do vhoľapkali dol'apkati* dok.
lapnuti p. **lapati**
lapotati nedok. - 1. hovoriť nezmysly, tárať 2. dlho rozprávať 3. džavotať (o deťoch) **nalapotati** dok.
lapsnuti p. **lapati**
lati nedok. - 1. liať tekutinu 2. expr. roniť slzy • *slyzy sa mu l'ijut'* - plače
 3. silne pršať ♦ *vonka l'ije* - vonku silne prší (leje)
l'ic'í pomn. - remene na konskom postroji, ktorými sa vedie záprah, opraty, liace: *Beť l'ic'í a hoň koňil*
l'ija ž. - silný dážď, lejak **l'jesko** ž. i s. zvel.
likovati nedok. - liečiť: *Od zavtra ho budú ynšak l'ikovati vyl'ikovati* dok. - vyliečiť
l'ň ž. - lenivosť: *L'ň mu iz post'ili stati*
l'ňati nedok. - 1. strácať farbu, blednúť 2. lieniť sa, plznúť **vyl'ňati** dok.: *Treba mi nove chušča, bo stare calkom vyl'ňalo* (k 1)
l'itňij príd. - 1. letný 2. vlažný: *l'itňa voda*
l'itušňij príd. - letný ♦ *l'itušni šmaty* - letné šaty; *l'itušňij karfijol* - letný karfiol
logati nedok. - 1. pejor. hltavo piť 2. pejor. holdovať alkoholu **nalogati sja** dok.: *Naľogav im sja vody zo studňičky* (k 1); *Ňet dňa, žeby nebyv naľoganyj* (k 2)
locha ž. - pejor. nemravná žena, pobeľlica: *Dav sa dokopy s tov lochov*
lochesko ž. i s. zvel. expr.
l'ompa ž. - pejor. ľahká žena, pobeľlica **l'ompesko** ž. i s. zvel. expr.
l'oufas m. - vulg. 1. mužský pohlavný úd, penis 2. nelichotivé označenie človeka, nadávka
l'ovgati nedok. - 1. visieť 2. pohybovať sa: *noha mu l'ovgať u čižmi*
l'ovgnuti dok.
lovnek m. - 1. záletník, muž ľahkých mravov: *Vin takyj lovnek, že mu pary ňet'* **lovnečisko** m. i s. zvel. expr. 2. remes. železný kolík na voze
ľubeti nedok. - ľubiť, milovať, mať rád niekoho, niečo: *ľubeti svoji d'iti i ženu* ♦ *ľubeti vypeti* - rád si vypije
ľubeti sja nedok. - 1. ľubiť sa, mať sa rád 2. milovať sa, intímne sa stýkať: *Vyrušeli ich jak sa ľubeli*

- ľubist' ž.** - láska: *Ta tam velika ľubist'*
ľubij m. - expr. milý, milovaný (obyč. v oslovení)
ľuft m. - 1. vzduch 2. slang. minútie lopty pri loptovej hre **ľuftesko** m. i s. zvel. expr. **k2, ľuftovati** nedok. - vetrať, ventilovať (k 1), miňať lopty pri loptových hrách (k2) **zľuftovati** dok. **k2** - minúť loptu pri loptových hrách (futbale a pod.) **ľuftom** prisl. - rýchlo
ľulati nedok. - det. spinkať: *Moja, moja, už pideme ľulati!* **ľoluľati** dok. - pospinkať

M

- macati** nedok. - hmatať, ohmatávať **namacati** dok. - nahmatať
mačačij príd. - 1. mačací 2. *mačači očka* - bot. nezábudka (*Myosotis*)
 3. *mačačij chvist* - bot. rebríček obyčajný (*Achillea millefolium*)
mačačka ž. - mačací výkal **mačačisko** s. zvel. expr.
mačanka ž. - 1. kul. omáčka, prívarok: *hrebova mačanka* 2. niečo nasiahnuté vodou, rozmočené **mačanočka** ž. zdob. expr. **mačančisko** ž. i s. zvel. expr. **mačankovyj** príd.
Maďary - zastar. Maďarsko: *Tam na Maďaroch, tam byla dobra urodna zemľa*
magnaš m. - expr. veľmi bohatý človek, boháč: *Dakoli tam žyli samy magnaše magnašesko* m. i s. zvel. expr. **magnašovij** príd.
machati nedok. - mávať, kývať: *Ďiti machali na ľudeju avtobus i machnuti* dok.
maj m. - 1. piaty mesiac v roku 2. ozdobený strom (obyč. briezka) stávaný pred dom dievčata na 1. mája **maječok, majek** m. zdob. expr. **majesko** m. i s. zvel. expr. **k 2**
malagelo s. - lacné ovocné dezertné víno **malagelko** s. zdob. expr.
malagelesko s. zvel. expr.
male s. spod. - celkom malé dieťa, dojča (bez rozdielu pohlavia): *Narodelo sa im male; kormeť male malyj* m. spod. - dojča (chlapec) **mala** ž. spod. - dojča (dievča)
malej m. - zastar. kul. kukuričný koláč

- malunok m. - kresba, maľba, výkres malunočok m. zdrob. expr. malunčisko m. í s. zvel. expr.
- malyj p. male
- mamallga ž. - kul. kukuričná kaša
- mamon m. í mamona ž. - 1. pejor. bohatstvo, peniaze, zisk 2. expr. nadávka (zlá, nečistá sila): *Take is' jak mamona mamonesko* s. zvel. expr.
- mančisko p. manko
- manebr'í i vanebr'í pomn. - vojenské cvičenie: *Ide už zavtra na manebr'í*
- mandelenka ž. - zool. pásavka zemiaková (*Leptinotarsa decemlineata*)
- mangalic'a ž. - pejor. veľmi tučná žena: *Takaje jak mangalic'a mangaličisko* ž. í s. zvel. expr.
- manko s. - schodok v pokladnici mančisko s. zvel. expr. mankovyj príd.
- mantel' m. - zastar. plášť, kabát: *Đido nosev dovhyj mantel' mantelek* m. zdrob. expr. mantelesko m. í s. zvel. expr.
- Mar'a ž. - domáce meno Márie Maňka, Mar'ka ž. zdrob. hypok.
- pidskočmar'ka - zlé oblečená žena
- maradek m. - kríž (snopy položené do kríža) maradečok m. zdrob. expr.
- maradečisko m. í s. zvel. expr.
- marod m. - 1. chorý človek, pacient 2. neskl. príd. chorý marodovati nedok.
- marš dt. - hrubá výzva na odchod, von! preč!: *Marš domiv!*
- masteti nedok. - 1. mastiť tukom 2. mazať (krémom, mazadlom ap.)
3. s chuťou niečo robiť: *masteti karty* 4. kart. dať desiatku -,masť ,
- mašingver m. - zastar. guľomet, automatická puška mašingverek m. zdrob. expr. mašingveresko m. í s. zvel. expr.
- maškara ž. - 1. plesová maska, maškarný odev: *šumna maškara* - pekná maska maškaresko ž. í s. zvel. expr. 2. pejor. smiešne al. nepekne vyzerajúci oblečený človek
- mašľa ž. - 1. stuha ♦ *mašľa do volos'a* - stuha do vlasov 2. viazanka, kravata mašlička ž. zdrob. expr. mašlesko ž. í s. zvel. expr. mašlovyj príd. mašlovanyj príd. - zdobený stuhami
- mašyna ž. - 1. akýkoľvek stroj alebo prístroj 2. vlak 3. expr. žena silnej postavy: *Ona taka jak mašyna!* mašynča s. mašynka ž. zdrob. expr. k 1, 2

- mašynesko ž. í s. zvel. k 1, 2, 3
- matka ž. - 1. anat. maternica 2. včelia kráľovná 3. remes. matica matočka ž. zdrob. expr. matčisko s. zvel. k 3
- medecena ž. - liečivý prostriedok, liek: *Vypev jakus'kaj medecenu i mu polehšalo medecenka* ž. zdrob. expr. medecenčisko ž. í s. zvel. expr. medecens'kyj príd.
- medovnek m. - 1. kul. medovník 2. zákusok, sladké pečivo vôbec: *Mama napekla povnu tepšu medovnekiv medovneča* s. medovnečok m. zdrob. expr.
- medovnečisko m. í s. zvel. expr. medovnekovyj príd.
- mekati nedok. - mekotať, mečať: *Des'kaj tu kozy mekavut' zamekati* dok.
- merkál m. - farebné nite na vyšívanie
- mer'kovati nedok. - dávať pozor, strážiť niečo, niekoho: *Mer'kij, bo voda kypjača, žebys' sja neoparev!* pomer'kovati dok.
- merzenyj príd. - mrzký, ohavný, škaredý: *Ona šumna, no vin merzenyj merzeňi* prísl.
- meštanka ž. - zastar. meštianská škola; všeobecno vzdelávacia škola pre 10-15ročné deti predovšetkým mešťanov: *Domeštanky dakoli chodelo barz malo chudobnych dťitej*
- metati p. šmareti
- meter m. - 1. jednotka dĺžkovej miery 2. jeden metrický cent: *Prevezli im dva metry bandurok*
- mic ž. spod. - moc, mohutnosť, sila ♦ *mic chlop* - mocný muž; *mic šparga* - silný špagát
- mic'a i mic'ka ž. - expr. mačka: *Naša mic'ka mat' molody mic' očka* ž. zdrob. expr.
- migľanc m. - expr. huncút, lapaj, nezbedník migľančisko m. í s. zvel. expr.
- mich m. - 1. vreca 2. množstvo s obsahom jedného vreca: *Nakopali sme pjať michiv bandurok mišča* s. mišok m. zdrob. expr. mišesko m. í s. zvel. expr.
- milkyj príd. - plytký: *milkyj potik* milko prísl. - plytko
- milostyňa ž. - milodar, almužna: *Žobrakovi kolo cerkvi dala milostyňu*
- miro s. - cirk. olej na pomázenie mirovanije s. - pomázenie olejom na čelo ako súčasť cirkevného obradu mirovanij príd. mirovati sja nedok. pomirovati

sja dok.

miškovati nedok. - zbavovať domáce zvieratá pohlavných orgánov, kastrovať
Zavtra budeme vepreka miškovati vymiškovati dok.

mišung m. - 1. slang. jedna miešačka betónu al. podobnej zmesi: *Dnes sme zrobili dvacet mišungiv* 2. pren. zmes niečoho: *U obchodí mať šytko - takij mišung* 3. pren. chaos, zmätok, nejasno

mizerere s. - zauzlenie čriev: *Dostav mizerere i umer*

Miž' o m. - domáce meno Michala **Miž' ko** m. zdrob. hypok.

mjakuška ž. - 1. chlebová striedka: *Ďiti vyjili mjakušku z chľiba a zostala len skorka* 2. mäkká časť niečoho (jedla)

mlenec' m. - zastar. nástroj na mletie obilia, žarnov: *Zerno sa dakoli mololo u mlync' i - doma mlenčivka* ž. zastar. - rúčka na „mlenc' i“

mliti nedok. - 1. odpadávať, omdlievať 2. expr. veľmi túžiť za niekym: *Ona za nem mlíje!*

mlojiti nedok. - 1. byť nevoľno, mdlo: *Jakos' mi nedobr' i, mlojit' ňa* 2. byť veľmi sladkým: *Barz solodkyj zakusok - až mlojit'*

mocovati sja nedok. - namáhať sa, trápiť sa s niečim: *Mocovali zme sja z tou skalou, ale zme ju aňi nehli pomocovati sja* dok.

močilo s. - zastar. miesto na močenie konope

mokrota ž. - expr. veľké mokro, mokrosť, vlhkosť: *Na poli mokrota, nedast sa sjati mokrotesko* ž. i s. zvel.

molben m. - cirč. obrad s modlitbami, moleben

moletva ž. - modlitba **moletvoňka** ž. **moletvočka** ž. zdrob. expr. **moleti sja** nedok. - modliť sa **pomoleti sja** dok.

molha ž. - hmla **molhesko** ž. i s. zvel. expr. **molhavyj** prid. **molhavo** prisl.

molodíc'a - mladucha, nevesta **molodička** ž. zdrob. expr. **molodyj** m. - mladý, ženích

moloditi i **molodšati** nedok. - mladnúť, stávať sa mladším **pomoloditi**, **pomolodšati** dok.

molodne m. - mladá ratolesť, mládnik **molodnečok** m. zdrob. expr.

molodnečisko m. i s. zvel. expr.

molodšati p. **moloditi**

moloti nedok. - 1. mlieť 2. expr. tárať, viesť prázdne reči: *Len meleš z tym jazykom, ta meleš!*

molotok m. - kladivo **molotoča** s. **molotočok** m. zdrob. expr.

monach m. - mních **monašok** m. zdrob. expr. **monašesko** m. i s. zvel. expr.

monaška ž. i **monachyňa** ž. - mniška **monachyňka** ž. zdrob. expr.

monachyňčisko ž. i s. zvel. expr.

monastyr' m. - cirč. kláštor, monastier **monastyrek** m. zdrob. expr.

monastyresko m. i s. zvel. expr.

mongomerak m. - zastar. balónový plášť **mongomeračik** m. zdrob. expr.

mongomeračisko m. i s. zvel. expr.

mordovati (sja) nedok. - 1. trápiť sa s niečim: *Dva dni zme sja z tym mordovali* 2. mučiť, týrať, trýzniť niekoho: *Kati ho mordovali, až ho zamordovali*

mores m. obyč. mn. č. - správanie, mravy: *Ta to čudny moresy!*

moročiti nedok. - expr. šaliť, zavádzať • **moročiti holovu**

motor m. - 1. motor 2. hovor. automobil: *Čara im rozbev motor na cimpr-campr motorek* m. zdrob. expr. **motoresko** m. i s. zvel. expr.

motovelo s. - 1. tkáč. motovidlo 2. pren. pohyblivé dieťa, človek: *Naš Miž' ko, to čiste motovelol* **motovelko** s. zdrob. expr. **motovelesko** s. zvel. expr.

može časť - 1. hádam, azda, snád', vari, možno: *Može ja by mich prejti, kyby ste choťili* 2. 3. os. j. č. - môže

muderec' m. - 1. mudrc, múdry človek 2. pejor. mudrlant: *Už takoho muderc'a ňet jak vin!*

mulatovati nedok. - zabávať sa obyč. pri alkohole

mumak m. - expr. nespoločenský, neprístupný príp. zadubený človek **mumačok** m. zdrob. iron. **mumačisko** m. zvel.

murjanok m. - mravec: *Uľis' i povno šelejakych murjankiv* **murjančik** m. zdrob. expr. **murjančisko** m. i s. zvel. expr.

mušačka ž. - mušacinec: *Oblakyčista mušačka!* **mušačisko** ž. i s. zvel. expr.

muška ž. - 1. napadnutie zrna hmyzími škodcami v sklade: *Sušu zemo bo je u ňim muška* 2. zdrob. mucha 3. mieridlá na strelnej zbrani

muštrovati nedok. - prísne vychovávať, viesť, cvičiť: *Dakoli kolo vojska*

řjadři muštrovali vymuštrovati dok. mušter m. - prísna výchova
 myšalovka z. - pasca na myši myšalovča s. myšalovočka ž. zdrob. expr.
 myšalovčisko ž. i s. zvel. expr.

N, Ň

nabalakati dok. - expr. natárat balakati nedok. - tárat
 nabetyj príd. - 1. nabitý (klinec v stene) 2. zbitý človek 3. prepĺnený
 (dopravný prostriedok) 4. v ktorom je náboj 5. o robustnom človeku: *Vin takyj
 fajnyj, nabetyj*
 nabrňiti p. brňiti
 nabuchati dok. - pejor. priviesť do stavu tehotenstva nabuchana príd. -
 tehotná
 nabuntovati p. buntovati
 nač zám. príslov. - načo, prečo: *Naš ideš do mista?*
 načisto i dočista prísl. - celkom: *Načisto im na to zabyla!*
 nadorvati dok. - natrhnúť: *Des' kaj im mus'iv nohavic' i nadorvati nadryvati*
 nedok. - natrhávať
 nadrukovati p. drukovati
 nadryvati p. nadorvati
 nadštukľovati dok. - nadložiť, predĺžiť niečim: *Drotu je malo, treba ho
 nadštukľovati*
 naduvajlo s. - zastar. nafukovací balónik
 nadvazavody prísl. - nadvakrát: *Byla u sklepi nadvazavody*
 nadybovati dok. - chybné chodiť, krívať: *Selňi nadybije na jednu nohu*
 nafrišno p. friško
 nafutrovanyj p. futrovati
 nafutrovati p. futrovati
 nahandľovati p. handľovati
 nahuľati p. huľati
 nahvarjati nedok. - nahovárať na niečo nahvareti dok. - nahovoriť na niečo
 nacharkati p. charkati
 naisňi prísl. i čast. - iste, skutočne, naozaj: *Naisňi prešov, choc' ho nečekali*

naj čast. - nech: *Naj bude po tvojim!*
 najbaržej p. barz
 nakačureti p. kačureti
 nakandreti p. kandreti
 naklasti dok. - 1. naložiť, naklást: *naklasti oheň* 2. expr. vynadať niekomu:
Ale mu naklala!
 nakrochmalenyj, nakrochmaleti p. krochmaleti
 naladovati p. ladovati
 naladovati sja p. ladovati sja
 nalapotati p. lapotati
 nalati p. lati
 nalesnek m. - kul. zemiaková placka: *Zavtra budeme peči nalesneky*
 nalesneča s. nalesnečok m. zdrob. expr. nalesnesko s. zvel. expr.
 nalogati sja p. logati
 nalpa ž. - opica nalpja s. nalpočka ž. zdrob. expr. nalpesko s. zvel. expr.
 nalpoš m. - opičiak (v nadávke) nalpošesko s. zvel. expr.
 namacati p. macati
 namojdušu, namojpravdu, namojveru prísl. - expr. naozaj
 namul' ž. - usadenina vo vode, mul, bahno: *Voda z pompy - čista namul'*
 namulesko ž. i s. zvel. expr.
 nanevytremaňa prísl. - na nevydržanie: *Z tym chlopom nanevytremaňa!*
 Ňaňko m. - otec Ňaňo m. Ňaňočko m. zdrob. hypok.
 napaňkati sja p. paňkati sja
 neparfinovati, neparfinovati sja p. parfin
 napasť ž. i napasnyj spod. príd. - dotieravý človek: *Het od Ňoho, bo to napasť!*
 napasňisť ž. - dotieravosť
 naplesti dok. - 1. naplietť 2. expr. naklebetiť: *Veľo nepravdy na Ňoho napleli*
 naplečenyj príd. plesti nedok. plečenyj príd.
 naprosteti dok. - vyrovať niečo: *Drit trebalo napered naprosteti*
 naprosto prísl. i predl. - naproti, oproti: *Teta byvať naprosto nas*
 naranč m. - bot. citrónovník čínsky, pomarančovník (*Citrus sinensis*) -
 rastlina i plod naranča s. narančik m. zdrob. narančisko m. i s. zvel.

narančový príd. – pomarančový

narokom prísl. – náročky, naschvál: *Prejď dakoli narokom a uveďeš!*

narozluk prísl. – jasne, zrozumiteľne: *Narozluk im mu hvarela, no aj tak nepochopev*

nasiňa s. – semeno, osivo: *Na jar se kupijeme nove nasiňa do zahorodky*

naskriz' prísl. – naskrz, celkom, úplne: *Kuľa ho perešla naskriz'*

naspak prísl. – naopak, naruby: *Obľik tričko naspak*

nastarčiti dok. – zadovážiť dostatok niečoho, nestačiť: *Chtoby mu nastarčiv ťvko kupovati!*

našče prísl. – nalačno: *Perulky beru na našče*

naščerano prísl. – včasráno: *Naščerano im sja zobudela, bo im nemohla spati*

naščuvati dok. – nahúkať: *Naščovali na ňoho psa – mus'iv uteči*

ščuvati nedok.

naškrtnuti dok. - expr. pripomenúť, nadhodiť, naznačiť: *Stačiť mu naškrtnuti a bude znati o što ide*

našponovati p. šponovati

našporovati p. šporovati

našto zám. príslov. – načo: *Našto vam ťvko chľiba?*

natelepati p. telepati

naťihanyj príd. – opitý

natočiti dok. – nabrúsiť (kosu a pod.) **točiti** nedok.

nebarz prísl. – neveľmi, zle (op. k **barz**): *nebarz dobr'i*

nečelnic'a ž. – tkáč. niteľnica, časť krosien na tkanie

nedaremnyj príd. – nezískaný bezplatne **nedaremňi** prísl. **daremnyj** príd. op.

nedočuvati dok. – nepočuť dobre, byť nahluchlý: *Baba už dobrinedočuvať*

dočuvati nedok.

nechto zám. – nikto, nik: *Dnes kaj u školi nechto nechybovav*

nekoli zám. príslov. – nikdy: *Už nekoli neprejdu!*

nemogavj príd. – pejor. nemotorný, neschopný **nemogavo** prísl.

nemtud m. - expr. nechápavý človek **nemtudek** m. zdrob. expr. **nemtudesko**

m. í s. zvel. expr.

nenadžera ž. - pejor. nenažratý, nenásytný človek: *Taku nenažeru tažko hodovati*

nepevnj spod. – duševne postihnutý: *Takj is' jak nepevnj!*

nervak m. – neustále nervózny, výbušný, popudlivý človek, neurotik: *Vin velekyj nervak nervačisko* m. í s. zvel. expr. **nervačka** ž.

nespodívaňi prísl. – znenazdajky, nepredvídane, nečakane: *Nespodívaňi prešov učiteľ a našov nas kureti*

neuznatj príd. – neuznanlivý: *Ona barz neuznata uznatj* príd. op.

nevalušnyj príd. – pejor. neschopný, babrák: *Vin nevalušnyj do takoj roboty*

nezadzbanyj príd. – zanedbaný: *Chodeť bars nezadzbanyj*

nežgrabnyj príd. – pejor. nešikovný, babrák: *Z ňou si nepomožeš, bo ona nežgrabna*

nežnek m. – kart. dolník (druh karty)

ňikdaj zám. príslov. – nikdy: *Ňikdaj ho ňet doma*

nole i nolem časť. – nože (pokyn): *Nole pomož mi z tymi michami!*

notariš m. – notár: *Notariš - to byv dakoli prevelekyj pan notarišesko* m. í s. zvel. expr.

novena ž. – nová správa, aktualita: *Povič daku novenu!*

nožyčky ž. pomn. – 1. nožnice **nožyčocky** pomn. zdrob. expr. 2. nov. spôsob futbalovej strelby (nožničky) **nožyčiska** pomn. zvel. expr.

ňuch m. – čuch (u zvierat a ľudí): *Pes mať dobrjň ňuch ňuchati* nedok. – čuchať, ňuchať **vyňuchati** dok. – vyčuchať, vyňuchať

nurjati i nurjati sja nedok. – ponárať, potápať: *Điti sa nurjali u vodi*

O

obanovati p. banovati

obar m. – kul. zakáľáčková polievka, v ktorej sa vyvarili vnútornosti a niektoré mäsové výrobky **obaresko** s. zvel. expr. **obarovj** príd.

obar'ovati nedok. – kul. nechať niečo zovrieť **poobar'ovati** dok. **obar'ovena** ž. – niečo prejdené varom

občuti sja dok. – 1. precitnúť (z omdletia) 2. dostať sa z choroby: *Už sja*

občuv, jak prešov z nemocňici občuvati sja dok.

obec'unok m. – slub, slubovanie obic'ati nedok. – slúbiť, slubovať
poobic'ati dok.

obchid m. – obchôdzka okolo kostola s kostolnými relikviami : obchid kolo cerkvi

obchodeti p. obyjtí

obkliča i opliča s. – zastar. ženská košeľa

oblak m. – okno oblača s. oblačok m. zdrob. expr. oblačisko m. i s. zvel. expr. : myti oblaky - umývať okná

obleščati sja nedok. – zaliečať sa oblesnyj prid. – kto sa zalieča, zaliečavý
obleščaña s. – zaliečanie

obnoha ž. – vetva, konár obnožka ž. zdrob. expr. obnožesko s. zvel. expr.

obrazeti dok. – uraziť, dotknúť sa: Barz ho obrazeli, nemih im nejak otpusteti

obryvteti sja p. brytviňa

obyjtí dok. – 1. obísť dookola 2. prejsť popri niekom okľukou 3. pochodiť, obstať 4. opatrit', ošetriť: Diti ňa na starosť obyjduť obchodeti nedok.

obysťa s. – domácnosť, obydlie, dom ♦ robota kolo obysťa - práca okolo domu

očivisňi prisl. – očividne, zjavne: Očivisňi sa mu vydrizňav

odavaňa s. – výdaj, sobáš: Odavaňa bude zavtra u cerkvi odavati nedok.
– vydávať, sobášit' odati dok. odavati sja nedok.

odbosorovati p. bosoroš

odkyl' zám. prislov. – odkiaľ: Odkyl' ideš?

odlevka ž. – časť rímsy, odkvap

odlifrovati dok. – p. lifrovati

odmohati sja nedok. – odporovať, odmietat'

odpasti dok. – 1. odpadnúť od niečoho 2. odpadnúť (stratiť vedomie)

• odpasti od serc'a – stať sa nemilým

odperati sja nedok. – zdráhať sa odperaňa s. – zdráhanie

odňati sja dok. – mať mŕtvicu odňatyj prid. – kto ma mŕtvicu, porážku

odrobena ž. – omrvinka odrobenačka ž. zdrob. expr. odrobenesko s.

zvel. expr.

odryhnuti p. ryhati

odslužyti sja dok. – odvdáčiť sa: Ďakiju zakyl' sa odslužu!

ofajčovati dok. – zastar. obviazať ranu obvázom ofajčovanyj prid.

ofira ž. – milodar ofirovati dok. – dať milodar

ohladelo s. – zrkadlo ohladelce s. ohladelko s. zdrob. expr. ohladelesko s.

zvel. expr.

ohladne m. – nápadník: Divka už mať ohladnekiv

ohlaška ž. obyč. mn. č. – oznámenie o cirkevnom sobáši v kostole: Už mali ohlašky?

ohribati nedok. – ohŕňať, osypávať (zemiaky): Baby ohribali bandurky ši čara ohrebsti dok.

ohurka ž. – bot. uhorka (Cucumis) – rastlina i plod ohurča s. ohuročka ž. zdrob. expr. ohurčisko s. zvel. expr.

ochabeti, zochabeti dok. – nechať, zanechať, opustiť: Ochabev ženu z dítmi i pišov do Amereky ochabl'ati, zochabl'ati nedok.

ochkati i ojkatí nedok. – vzdychať, ochkať, jačať: Už tívko ne ochkaj, dajak len bude!

ochvat m. – pejor. neupravený človek: Už sa konečňi porjadňi obleč, bo is' jak ochvat!

ojte i ojtele čast. – nože (k skupine osôb alebo pri vykaní): Ojtele, pomozte mi!

okolíc'a ž. – okolie: Takoho pjaka ňet na cil'i okolic'i

okoteti sja p. koteti sja, kitna

okreme prisl. – osobitne, oddelene: Rozveli sja, teper' žyjuť okreme

okruhlak m. – kus nerozpoleného dreva, polena okruhlačok m. zdrob. expr.

okruhlačisko s. zvel. expr.

oldomaš m. – príležitostné pohostenie ♦ plateti oldomaš - platit' (poskytnúť) pohostenie

ole čast. – nože: Ole, ukaž, jakyj maš nožek!

oliznuti dok. i vyliznuti dok. – stratiť pôvodnú farbu, vyblednúť: šmaty načisto olizli od praňa

olys'iti p. lysena

- omasta** ž. – tuk na mastenie stravy, masť **omastočka** ž. zdrob. expr.
- omastesko** s. zvel. expr.
- omitovati sja** nedok. – ohadzovať sa s niečim: *Omitovali sja zo sriihom*
- onačiti sja** nedok. – hanbiť sa, ostýchať sa: *Onačilam sja zisti vecej kolačikov na hosteňi*
- onučka** ž. – 1. onuca 2. kus nepotrebnnej látky, odevu, handry **onučočka** ž. zdrob. expr. **onučisko** ž. í s. zvel. expr.: *Šytky onučky treba vyšmareti!*
- opalačka** ž. – menšie drevené korýtko **opalačočka** ž. zdrob. expr. **opalačisko** s. zvel. expr.
- opalka** ž. – plytký okrúhly al. oválny kôš obyč. z prútia, používaný na nosenie křmu al. iného nákladu
- opareti (sja)** dok. – obariť (sa) vriacou vodou
- opliča** s. – zastar. ženská košela
- oprobovati p. probovati**
- opusteti sja** dok. – 1. stať sa zanedbaným: *Jak mu umerla žena barz sja*
- opustev** 2. znížiť sa morálne, poklesnúť **opuščati sja** nedok.
- orgonena** ž. – bot. orgován (*Syringa*): *Orgonena kvitne a šumňi pachne*
- orišec'** m. – bot. cesnak orešec (*Alium scorodoprasum*)
- ortovati** nedok. – klčovať **vyortovati** dok. – vyklčovať: *Kr'jačinu treba napered vyortovati*
- osekovati sja** nedok. – 1. zarosovať sa (o skle) 2. znečisťovať sa močom pri močení **osekati sja** dok.
- oselka** ž. – nástroj na brúsenie kosity, osla **oselča** s. **oseločka** ž. zdrob. expr.
- oselesko** ž. í s. zvel. expr.
- oset** m. – bot. pichliač (*Cirsium*) **osefa** s. hromad. – väčšie množstvo pichliača
- osiň** ž. – jeseň **osiňij** í **osiňskij** príd. – jesenný ♦ *osiňskij čas* – jesenné obdobie; jesenné počasie
- os'ipkati p. s'ipkati sja**
- osožak** m. – zastar. slang. príslušník útvaru Ozbroyená stráž železnic; príslušník železničnej polície
- ostati** dok. – zostať • *ostati u ťaži* - otehotniť
- ostriambati p. striambati**

- osuha** ž. – pena pri kvasení (napr. kyslej kapusty)
- ošacovati** dok. – 1. ohodnotiť, oceniť: *Chyžu ošacovali na stošjač korun*
2. prehľadať **šacovati** nedok.
- ošaleti p. šaleti**
- ošaliti p. šaliti**
- ošalovati** dok. – odebniť, urobiť debnenie na stavbe: *Šytko sme ošalovali, možeme betonovati šalovati nedok. **šalovaňa** s. **šalung** m. – debnenie*
- ošťa** ž. – keks, oblátka, rezy **oštočka** ž. zdrob. expr. **ošťisko** ž. í s. zvel. expr.
- otava** s. – mláďza **otavča** s. **otavočka** ž. zdrob. expr. **otavesko** ž. í s. zvel. expr.
- otbyti** dok. – splniť nejakú povinnosť
- otprava** ž. – zastar. bohoslužba **otpravesko** ž. í s. zvel. expr.: *Zavtra bude veleka otprava u cerkvi*
- otpusť** m. – hody, obyč. na náboženské sviatky: *Na Sjatu Marju je u nas na vala'i otpusť otpustesko m. í s. zvel. expr. **otpusťovij** príd.*
- otrošyna** ž. – omrvinka **otrošynočka** ž. zdrob. expr. **otrošynčisko** ž. í s. zvel. expr. **otrošyti** nedok. – mrviť
- otrova** ž. – 1. otrávenie 2. jed

P

- pac'a** s. – 1. ošípaná, prasa **pac'atko** s. zdrob. expr. 2. pren. o špinavom al. neslušnom človeku
- pacirky** pomn. – 1. korále 2. pátričky, ruženec **paciročky** pomn. zdrob. expr.
- pacirčiska** pomn. zvel. expr.
- padati** nedok. – pršať **popadovati** nedok. – poprchať
- pachnuti** nedok. – voňať (príjemne) **zapachnuti** dok. **pachota** ž. – vôňa
- pachňačij** príd.
- pajes** m. obyč. mn. č. – dlhé vlasy pri ušiach, ktoré nosia ortodoxní Židia
- pajesky** mn. č. zdrob. expr. **pajeseska** mn. č. zvel. expr.
- pajtaš** m. – zastar. kamarát, druh, priateľ **pajtaška** ž.
- pak** prísl. í časť – potom: *Prejdeš pak, jak budu mati koli*
- pakovati** nedok. – baliť **spakovati** dok. **pakel'** m. – balík **paklek** m. **pakleča** s. zdrob. expr. **paklesko** s. zvel. expr.

palačintovka ž. – rajnica **palačintovočka** ž. zdrob. expr. **palačintovčisko** ž.

í s. zvel. expr.

palata ž. – zastar. expr. priestranná, veľká izba: *Ta tvoji chyžy hotovy palaty!*

palatočka ž. zdrob. expr. **palatesko** ž. í s. zvel. expr.

palinčina ž. – pach, vôňa pálenky: *Pjačisko - čuti ho za palinčinou*

palinčinesko ž. í s. zvel. expr.

paľka ž. – kolík na označenie niečoho: *Naša zaľubova od paľky popaľ ku*

paločka ž. zdrob. **paľčisko** ž. í s. zvel.

pamut m. – priadza na tkanie, pamuk **pamutok** m. **pamutočok** m. zdrob. expr.

pamutesko m. í s. zvel. expr. **pamutovj** príd.

panabeka čast. - slang. zvolanie pri údive, rozhorčení, doparoma, dočerta:

Panabeka, z'as' netraťev branku!

panachida ž. – dirk. smútočný obrad za zosnulým, panychida: *Pan budú*

kinčiti panachidu

pancak m. obyč. mn. č. – kul. jačmenné krúpy

paňkati sja nedok. – expr. úporne prosiť, prosíkať sa: *Dovho im sja mu*

paňkala, aj tak mi nepomih paňkaňa s. – úporné prosenie, žiadanie napaňkati

sja dok.

pantlek m. – ozdobná stuha, mašľa **pantleča** s. **pantlečok** m. zdrob. expr.

pantlečisko m. í s. zvel. expr. **pantlekovj** príd.

papa m. – dirk. pápež ♦ *remskjy papa* - rímsky pápež

paradička ž. – bot. rastlina i plod rajčiaka (*Solanum lycopersicum*)

paradičočka ž. zdrob. expr. **paradičesko** ž. í s. zvel. expr. **paradičkovj** príd.:

paradičkovj pretlak; paradičkova ščava

paraďoš m. – kto chodí stále vyparádený, parádnik

parfin m. – voňavka, parfém **parfinek** m. zdrob. expr. **parfinesko** m. í s. zvel. expr.

parfinovati i **parfinovati sja** nedok. **naparfinovati** i **naparfinovati sja** dok.

parfinovanyj príd.

par'ibčiti nedok. – prežívať mládenecký vek do ženby, mládenčiť: *Naňko*

nam často bisidovali jak sa dakoli par'ibčilo par'ibčiňa s.

parobok m. – dedinský mládenec, šuhaj (do ženby) **parobočok** m. zdrob.

expr. **parobesko** s. zvel. expr.

paru prisl. – zopár: *Na brigad' ich bylo len paru*

pasak m. – pásový traktor **pasačok** m. zdrob. expr. **pasačisko** m. í s. zvel. expr.

pasakovj príd.

pasati nedok. – 1. chutne, hltavo jesť: *Razdva spasav obid* 2. tíct, biť (telesne trestať): *Byv neposlušnyj, každyj deň ho doma pasali spasati* dok. k 1, 2

vypasati dok. k 2 **pasanyj** príd. k 2 **pasaňa** s. k 2 - bitka, trestanie

pasija ž. – záluba: *Malije len tak z pasiji*

pas'ivnyj príd. – tesný, vypasovaný: *Sukňa je mi barz pas'ivna*

Paska i **paska** ž. – 1. Veľká noc 2. veľkonočný koláč **Pasočka** i **passočka**

ž. zdrob. expr. k 1, 2 **pasčisko** ž. í s. zvel. expr. k 2

paskuda ž. i **paskudnek** m. – pejor. nadávka zlému, lenivému al. špinavému

človeku al. zvieratu **paskudesko** s. **paskudnečisko** m. í s. zvel. expr. **paskudnyj**

príd. **paskudňil** prisl. – veľmi nepekne, zle, škaredo

pasovati sja dok. – biť sa, zápasit: *chlopc' i sa pasovali na luci*

pašť ž. – pasca: *Postavela pašť na patkaňa, no nechopev sja*

pastraga ž. – peha **pastragatyj** príd. – pehavý **pastragaťišť** ž. - pehavosť

patentka ž. – patentný gombík **patentočka** ž. zdrob. expr. **patentesko** ž. í s. zvel.

expr.

patyka ž. – kyjak, palica, papek, lata (v plote): *Dostav z patykov po chrybeti*

patyčka ž. zdrob. expr. **patyčisko** s. zvel. expr.

pautic'a ž. – 1. bot. pupenecrolný (*Convolvulus arvensis*) 2. iné popínavé al. políhavé buriny (*Calystegia* ap.)

pava ž. – zool. páv (*Pavo*) • *chodeť jak pava* - ladne, vznešene **pavočka** ž.

zdrob. expr. **pavesko** ž. í s. zvel. expr. **pavur** m. – samec páva **pavurek** m. zdrob. expr.

pavuresko m. í s. zvel. expr.

pavučajka ž. obyč. mn. č. – mihalnica **pavučajočka** ž. zdrob. expr. **pavučajčisko**

ž. í s. zvel. expr.

pavur, **pavurek**, **pavuresko** p. **pava**

pavuz m. - hrubšia žrd', ktorou sa upevňuje náklad na voze **pavuzek** m. zdrob.

expr. **pavuzesko** m. í s. zvel. expr. **pavuzeti** nedok. **zapavuzeti** dok.

pčola ž. – včela **pčolka** ž. zdrob. expr. **pčolesko** ž. í s. zvel. expr. **pčolar** m. – včelár

pčolarek m. zdrob. expr. **pčolareško** m. zvel. expr. **pčolnek** m. – včelín

pčolnečok m. zдроб. expr. **pčolnečisko** s. zvel. expr.

peči nedok. – 1. piecť 2. páliť (byť horúci) 3. páliť (byť štipľavý, korenistý)
pečačij príd.: *pečačij šparhet* (k 2) ♦ *pečača papreka* - štipľavá paprika

• *chodeti jak popečenij* - bezmyselne pobehovať

pečunka i **pečinka** ž. – anat. **pečeň** **pečunočka** ž. zдроб. expr. **pečunčisko** ž. i s. zvel. expr.

pelechatyj príd. – strapatý: *Vyskočiv z postele pelechatyj*

pelevňa ž. - stodola, plevňa **pelevňočka** ž. zдроб. expr. **pelevnesko** ž. i s. zvel. expr.

expr.

pelovena ž. i **peloveňa** s. hromad. - piliny: *Z peloveňom sme stekali pid pac'ata*

pelucha ž. – plienka **peluška** ž. zдроб. expr. **pelušesko** ž. i s. zvel. expr.

peluchovyj príd.

pengala ž. – zastar. plniace pero

penzlek m. – štetec **penzlečok** m. zдроб. expr. **penzlečisko** m. i s. zvel. expr.

penzlekovyj príd.

pepasar m. – zastar. dlhá násadka na fajku, trúbka **pepasaresko** s. zvel. expr.

pepka ž. – 1. fajka 2. pejor. fiflena, žena horšej povesti: *Ona fajna pepka!*

perečkati sja nedok. - priečiť sa, byť proti, odporovať, hádať sa: *Zbytočňi sa tí perečkati, aj tak tí nič nepomože*

pered predl. i m. – 1. vpredu, pred niekym: *U cerkvi stojala furt pered krylosami* 2. predok, čelo: *Obernej si tričko naopak, bo pered maš na chrybeti!*

perekresteti p. **kresteti**

perekuseti dok. – 1. prehrýzť niečo (povraz ap.) 2. trochu si zajesť: *Kus' dašto perekus', a pideš!* **perekusovati** nedok.

pereňanka ž. – obliečka na perinu **pereňanočka** ž. zдроб. **pereňančisko** ž. i s. zvel.

pereruba ž. – 1. priehradka na uskladnenie obilia 2. otvor v ľade (vysekaný)

pererva ž. – prestávka, pauza: *mala pererva, veleka pererva*

perervočka ž. zдроб. expr. **perervesko** ž. i s. zvel. expr.

perervati dok. – pretrhnúť: *perervati lano* **pereryvati** nedok. – pretrhávať

perespati dok. – 1. stráviť istý čas v spánku: *Perespav im cilyj deň*

2. stráviť niekde noc, prenocovať

per'chatl nedok. - expr. rýchlo prelietať, miháť sa: *Kaminča len tak per'chalo kolo našoho motora per'chnuti* dok.

perkal m. – hustá, veľmi jemná bavlnená látka na bielizeň **perkalek** m. zдроб. expr. **perkalesko** m. i s. zvel. expr. **perkalovyj** príd. • *Mar'a perkalova* – nemotorné jemné žieňa

peršak i **peršoklasnek** m. – prvák, žiak prvej triedy **peršačik** m. **peršoklasnečok** m. zдроб. expr. **peršačisko**, **peršoklasnečisko** m. i s. zvel. expr.

peršyj čisl. - prvý (v poradí)

perulka ž. – pilulka, tabletká **peruločka** ž. zдроб. expr. **perulčisko** ž. i s. zvel. expr.

perun m. – 1. hrom (al. blesk) 2. nádvka: *Perun by tá zabev!* 3. expr. pozitívne vyjadrenie schopností: *Čistyj perun - z'as' dostav jedničku z pesomky!* **perunek** m. zдроб. expr. k 1, 3 **perunesko** m. i s. zvel. expr. k 1, 2, 3 **perunovyj** príd. k 1, 2, 3

perviska ž. – prvôstka (u zvierat): *Ich korova moloda, ši len perviska*

pesteti nedok. – maznať, rozmaznávať: *Điti netreba pesteti! rozpesteti* dok. **rozpeščenij** príd. **rozpeščeňišť** ž.

peščera ž. – jaskyňa **peščerka** ž. zдроб. expr. **peščeresko** ž. i s. zvel. expr.

petnyj príd. – rovnaký, taký istý: *Đitena - petnyj otec!*

Petro m. – podoba mena Peter

petruška ž. – petržlen **petrušočka** ž. zдроб. expr. **petrušesko**, **petruščisko** ž. i s. zvel. expr. **petruškovyj** príd.

pezda ž. - vulg. ženský pohlavný orgán, vagína (i v nádvke žene) **pezda** s. **pezdočka** ž. **pezdoňka** ž. zдроб. . expr. **pezdesko** ž. i s. zvel. expr.

pid predl. i subst. m. – 1. pod (predložka) 2. pôjd, povala **podek** m. zдроб. expr. **podesko** m. i s. zvel. expr.

pidbevati nedok. – 1. kul. zatrepávať jedlo 2. podbíjať (klincami) **pidbeti** dok. **pidbetyj** príd.: *pidbety bandurky* - zemiaky na kyslo; *pidbeta fasofa* - fazuľová polievka na kyslo

pidharlena ž. – tučné mäso z podhrdlia ošípanej, podhrdlina

pidliti nedok. – 1. chudnúť: *Odkoli je chvoryj, barz pidl'ije* 2. stávať sa zlým **pidliti** dok. **pidlota** ž. – 1. niečo veľmi zlé, nekvalitné 2. podlý, zlý človek

pidlyj príd. – 1. chudý 2. zlý, nekvalitný 3. podlý (o človeku) **pidlo** prísl. k 1, 2, 3

pidopalati dok. – kul. nadhodením dosiahnuť premiešanie a premastenie jedla: *pidopalati perohy*

pidpalok m. – drevo na podpaľovanie, zakladanie ohňa **pidpaločok** m. zdrob. expr. **pidpalčisko** s. zvel. expr.

pidpenka ž. – bot. podpňovka (*Armillaria*) **pidpenča** s. zdrob. expr. **pidpenčisko** ž. í s. zvel. expr.

pidsnížnek m. – bot. snežienka (*Galanthus*) **pidsnížnečok** m. zdrob. expr.

pidstina ž. í **pidstínok** m. – podstienka; násyp, vyvýšenina okolo domu

pijak m. – pijavý papier **pijačok** m. zdrob. expr. **pijačisko** m. í s. zvel. expr.

pilka ž. – zastar. plátno na zabalenie dieťaťa na jeho nosenie pri tele

pip m. – pravoslávny kňaz, pop **poppek** m. zdrob. expr. **popesko** m. í s. zvel. expr.

popaďa ž. – manželka popa **popadka** ž. zdrob. expr. **popadesko** ž. í s. zvel. expr.

popadďa s. – dieťa popa **popivs'kyj** príd.: *popivs'ky poľa*

plistnyj príd. – slabo omastený, bez masti, pôstny **plistni** prísl. **pist** m. – pôst

piv neskl. čisl. – pol, polovica: *piv metra, piv bočky kapusty*

pizneti nedok. – meškať **spizneti** dok. **spizňityj** príd. – zmeškaný **pizno** prísl.

– oneskorene

pjak m. – pijan, opilec, ožran: *Vin pjak, jakomu ňet pary pjačok* m. zdrob. expr.

pjačina ž. **pjačisko** m. í s. zvel. expr. **pjac'kyj** príd.

pl'a predl. – pri, vedľa: *pl'a cerkvi*

pl'ac m. – 1. miesto: *Tu už ňet pl'acu!* 2. trhovisko, trh **pl'acek** m. zdrob. expr.

pl'acesko m. í s. zvel. expr.

plafon m. – strop **plafonek** m. zdrob. expr. **plafonesko** m. í s. zvel. expr.

pl'ajster m. – náplast **pl'ajstrek** m. zdrob. expr. **pl'ajstresko** m. í s. zvel. expr.

plaksevyj príd. – plačlivý **plaksoš** m. – plačlivý človek

plaňirovati nedok. – robiť rovným, vyrovnávať **splaňirovati** dok. **plaňirivka** ž.

– vyrovnávanie

plaňiti nedok. – stávať sa zlým **splaňiti** dok. – stať sa zlým, podlým **planyj**

príd. **plano** prísl. **plaňita** ž. – niekto i niečo veľmi zlé

pl'antati sja nedok. – motať sa, zavádzať: *Ber' dítvaka, naj sa nep'antat'*

pomedži nohy! **zapl'antati sja** dok.

planyj p. **plaňiti**

platati nedok. – látať **zapatati** dok. – zalátať **platka** ž. – záplata

plekati nedok. – kŕmiť materským mliekom, dojčiť: *Mama ňa dovho plekali*

pletka ž. obyč. mn. č. – 1. klebeta 2. klebetnica: *Ona veleka pletka!* **plesti** nedok.

naplesti dok. – naklebetiť **pletkar'ka** ž. – klebetnica

pluskati nedok. – špliechať **plusnuti** dok. – šplechnúť

plušč i **pluta** ž. – expr. zlé počasie, silný, vytrvalý dážď, plušt

plužňata pomn. – kolieska na pluhu

pňak m. – 1. peň 2. expr. o veľmi tichej povahe: *Vin takyj jak pňak*

pňáčok m. zdrob. expr. **pňáčisko** m. í s. zvel. expr.

pobaboňiti p. **baboňiti**

pobalamuteti p. **balamuteti**

pobihati p. **bihati**

pobosorovati p. **bosoroš**

pocinovati p. **cinovati**

počaromnyj príd. – počerný, s tmavším nádychom pleti: *Đitvak šumnyj - počaromnyj!*

počer'kati p. **čer'knuti si**

počučati p. **čučati**

podajeden zám. – podaktorý

podati dok. – 1. ulaviť sa: *Podalomu, už nemať horečku* 2. povoliť, popustiť, stratiť na sile

podek p. **pid**

poderti p. **derti**

podilok m. – spodnica: *Pid sukňu noseli ženy podilok*

podolkovati p. **dolkovati**

podrapati p. **drapati**

poľryštykovati p. **fryštek**

pohaňbi prísl. – vulgárne, hrubo ♦ *bisidovati pohaňbi* – vulgárne rozprávať

poharkati sja dok. – expr. pohádať sa, pohašteriť sa, poškríepiť sa: *Kus sa poharkali, a zavtra už budú dobry!*

pohlaskati p. **hlaskati**

- poholoska ž. – chýr, zvest: *Barz plana poholoska o ňim pišla po valali*
 pohombati p. hombati
 pohuľati dok. – zúčastniť sa veselej, neviazanej zábavy, obyč. spojenej s pijatikou, hýrením pohuľanka ž. – takáto zábava
 pochoron m. – zastar. pohreb pochoroneti dok. – pochovať, urobiť pohreb
 choroneti nedok.
 pokarati p. karati
 pokrovec' m. – koberec, behúň pokrovča s. pokrovčik m. zdrob. expr.
 pokrovčisko s. zvel. expr.
 pokusati p. kusati
 polabdati p. labdati
 polaznek m. – vinšovník na Nový rok či iné sviatky polaznečok m. zdrob.
 expr. polaznečisko m. zvel. expr.
 polehšati dok. – uľaviť sa (o duševnom stave, chorobe): *Dostav ťiky - už mu polehšalo*
 polokati nedok. – plákať vo vode: *Mama polokať šmaty na Laberci*
 vypolokati dok.
 poloskati nedok. – preplachovať (hrdlo ap.), klokať vypoloskati dok.
 poloti nedok. – plieť burinu vypoloti, popoloti dok. polotyj prid.: *zahorodka nepolota*
 polova ž. hromad. – plevy
 polovena ž. – pol, polovica: *podíleťi sja na polovenu*
 polovrantovati p. lovrantovati
 položkyňa ž. – zastar. zried. rodička
 poluľati p. luľati
 polynča s. – 1. bot. palina (*Artemisia*) 2. niečo veľmi horké: *Fuj, ta to čiste polynča!*
 pomer'kovati p. mer'kovati
 pomirovati sja p. miro
 pomocovati sja p. mocovati sja
 pomoleti sja p. moletva
 pomoloditi, pomolodšati p. moloditi

- pomost m. – mostnica, podlaha pre hospodárske zvieratá
 pompa ž. – 1. ručné čerpadlo, pumpa (na vodu) 2. hustilka
 pomytok m. – handra na vymývanie riadu, večeť pomytočok m. zdrob. expr.
 pomytesko m. i s. zvel.
 poobar'ovati p. obar'ovati
 pooblc'ati p. obec'unok
 popada, popadďa, popadesko, popadka p. pip
 popadati dok. – 1. spadnúť 2. sprchnúť: *Čara kus popadalo*
 popaňiti dok. – spanštieť: *Popaňiv, už mi aňi nezdravkať!*
 popelen m. – ľahká látka z bavlnenej a hodvábovej priadze popelenovyj prid.
 popelc'a ž. – zool. vošky: *Popelc'a sila na kapustu*
 popeluch m. – 1. popolvár (rozprávková bytosť) 2. pren. človek s podobnými vlastnosťami
 poper' m. – čierne korenie popreti nedok. – koreniť čiernym korením
 popopreti dok. popr'ovyj prid.
 popesar' m. – zastar. časť fajky
 popesko, popivs'kyj p. pip
 popka ž. – 1. det. bábika 2. det. zadoček popočka ž. zdrob. expr.
 popoloti p. poloti
 popopreti, popreti p. poper'
 poproščati sja dok. – rozlúčiť sa: *Poproščali sme sja a každýj pišov svojov drahov*
 popsuti dok. – pokaziť psuti nedok. popsutyj prid.
 popyrkati p. pyrkati
 porabl'ati nedok. – 1. robiť, konať (prácu, činnosť): *Što dnes' porabl'ate?*
 2. čariť, zariekať: *Babymu mus' illidašto porabl'ati porobet'i dok. porobenyj prid.*
 porajiti nedok. – 1. upratovať 2. odporučiť niekomu niečo, niekoho: *Ole mu poraj daku d'ivku! porajenyj prid. porajina s.*
 porandati i porazeti dok. – 1. dostať porážku (mŕtvicu): *Dobri ho neporazelo, jak sja doznav pravdu* 2. v nadávkach: *Bodaj by ho porazelo! – bodaj by ho šľak trafil*

poražený príd. – expr. zosilnenie vlastnosti alebo okolnosti: *Poražený klocek, nedasť sa rozkoloti* – veľmi húževnaté poleno. . . ; *Vin poražený robitnek* – je výborný pracovník • *poražena robota* – veľmi zlá alebo nepríjemná práca **poražeň** prísł.

porobenyj, porobeti p. **porabl'ati**

poroti nedok. – 1. párať perie 2. párať (švy, stehy) **poporoti** dok. **porotyj** príd.

porožňij príd. – prázdny: *porožňij mich*

porpla ž. – lupina (vo vlasoch) **porpločka** ž. z. drob. expr. **porplesko** ž. í s. zvel.

expr.

poruditi p. **rudyj**

posanovati p. **sanovati**

posiči p. **siči**

posiňiti p. **siňij**

poskaržeti sja p. **skaržeti sja**

poskladati p. **skladati**

posleznuti sja p. **slezkyj**

postreči p. **streči**

postreholec' m. – drevený hranol (pod palubovku)

poškrabok m. – 1. zvyšok cesta v koryte 2. žart. dieťa, ktoré sa narodilo

posledné, obyč. starším rodičom **poškrabočok** m. z. drob. expr.

pošlevišt' ž. – slušnosť, dobrá výchova: *Čolovik museť mati pošlevišt'*
pošlevyj príd.

pošpacirovati sja p. **špacirovati sja**

poštrofati p. **štrofati**

potak m. – tkáč. zastar. súkadlo

potoptati p. **toptati**

povadeti sja p. **vadeti sja**

povakovati p. **vakovati**

povalati sja – pošpiniť sa, znečistiť sa vlastnými výkalmi **povalanyj** príd.

povarovati p. **varovati**

povereslo s. – skrútená slama na zviazanie snopa, povrieslo

povinčati sja, povinčanyj p. **vinčaňa**

povorožyti p. **vorožky**

pozaucha s. – zaucho ♦ *dati pozaucha* – vyfackať, zbit

pozeraj časť. – pozri: *Pozeraj, keď chočeš ta zrobl*

prajnek m. – 1. drevená lopatka používaná pri praní • *mati jazyk jak prajnek*
– byť veľmi klebetná 2. tkáč. dierovaný snovací piest

pravoteti sja nedok. – súdiť sa, mať spor na niečom: *O kerť sa pravotať už pjať rokiv pravočiňa* s. – súdenie sa, súdny spor **vypravoteti** dok. – vysúdiť,

vyhrať v súdnom spore **pravotar'** m. – advokát

prebatoreti sja dok. – prebúdiť sa: *Chto znať, koli sja prebatoreti*

precit spoj. í časť. – predsa: *Vin precit prešov*

prečulok m. – zastar. časť mlatoviska (bojiska) na uloženie plevy po výmlate

preholubeti dok. – pritúliť, privinúť k sebe: *Mati preholubela dťtenku gu hruďi holubeti* nedok.

prekedbešnyj príd. – expr. iron. **premilý, milučký prekedbešnek** m.
prekedbešneč'a ž.: *Mij prekedbešnyj prejde domiv a takoj žeby ho na stoli meska čekala!*

prelobzovati p. **lobzovati**

premknuti dok. – zavrieť na kľúč (na krátku dobu): *Premknej kus dver'í najdachto nevyjde!*

prerechtovati p. **rechtovati**

preslovko s. – zlozvykové často opakované slovo: *Za každym slovom - veru - ta to joho preslovko!*

prespati dok. – peior. priviesť slobodné dievča do iného stavu: *Prešpav d'ivku, a nezjav si ju za ženu prespati sja* dok. – dostať sa do iného stavu (o slobodnom dievčati) **prespanka** ž. – slobodné dievča s dieťaťom

prestaš m. – priženilec **prestašek** m. z. drob. expr. **prestašesko** m. í s. zvel. expr.

prestati dok. – priženiť sa

prevelebnyj spod. – úctivé oslovenie cirkevnej osoby veriacim: *Pan prevelebnyj, koli bude zavtra oťprava?*

previdžati sja nedok. – zdať sa, mariť sa, snívať sa: *Previdžalo sa mi, že mama neumerla, a že je tu s nami*

preznavati sja nedok. – 1. prezvedat' sa 2. priznávat' sa k niečomu **preznati sja** dok.

prjaznyj príd. – dobrotivý, dobrý, veľkodušný **prjazni** i **poprjazni** prísł.

probovati nedok. – 1. skúšať niečo robiť 2. skúšať vec, ktorá sa robí al. je hotová **oprobovati** dok. **proba** ž. – skúška **probovanýj** príd.

prodil m. – cestička vo vlasoch: *vyčasanyj na prodil* **prodilek** m. zdrob. expr.

prodilesko m. í s. zvel. expr.

prohalena ž. – medzera, štrbina: *Medži dočkami je veleka prohalena*

prohalenča s. **prohalenka** ž. zdrob. expr. **prohalenčisko** ž. í s. zvel. expr.

prohulka ž. – zastar. prechádzka **prohuločka** ž. zdrob. expr.

prokovtnuti dok. – prehltnúť: *Museš prokovtnuti totu tabletku!*

propadovati nedok. – 1. prepadávať (v škole) 2. miznúť **propasti** dok. k 1, 2 **propadženýj** príd. **prepadnutý**, **zmiznutý** **propadžovanýj** príd. – **prepadaný**, **miznutý** **propadžina** s. – **prepadnutie**, **zmiznutie**

propasť ž. – 1. **priepasť** 2. expr. zlé počasie, nepohoda, plúšť: *vonka propasť*

propovidka ž. – rozprávka **propovidočka** ž. zdrob. expr. **propovidčisko** ž.

í s. zvel. expr.

propovidovati nedok. – kázať (nábožensky) **propovidnek** m. – kazateľ **propovid'** ž. – kázeň

proskurnek m. – bot. ibiš (*Althaea*) **proskurnečok** m. zdrob. expr.

proskurnečisko m. í s. zvel. expr.

prosto i **naprosto** prísł. – priamo, rovno **prosteti** nedok. – rovnať **vyprosteti** dok. – narovnať **prostyj** príd. – rovný, priamy

prostritnek m. – druh liečivej byliny **prostritnečok** m. zdrob. expr.

prostritnečisko m. í s. zvel. expr.

pruch m. – 1. úzka a dlhá plocha, pás 2. úzky a dlhý pás farebne odlišený od okolia 3. **prietrž** (lekársky)

pryščok m. – pupenec, vyrážka **pryščoček** m. zdrob. expr. **pryščisko** s. zvel. expr.

psaltyr' m. – cirč. kniha žalmov • *čitati psaltyr'* – čítať z knihy žalmov

psovati nedok. – dovrávať niekomu, karhať niekoho: *Barz ňa psovati, že im tak neskoro prešov domiv* **vypsovati** dok.

psuti nedok. – p. **popsuti**

puc'ka ž. – mužský pohlavný úd **puciňa** s. **puciňatko** s. **pucocčka** ž. zdrob. expr.

pucovati nedok. – 1. čistiť 2. hrešiť, karhať, kritizovať **vypucovati** dok. k 1 **spucovati** dok. k 2 **pucung** s. k 1, 2 **pucak** m. – zastar. vojenský sluha

pukalka ž. – hračka na pukanie z bazy **pukalča** s. **pukaločka** ž. zdrob. expr.

pukalčisko s. zvel. expr.

pukel m. – nerovnosť, vyvýšenina, hrboľ, hrb **puklek** m. zdrob. **puklesko** s. zvel.

puketa ž. – kytica **puketka** ž. zdrob. expr. **puketesko** s. zvel. expr.

pukrejtko ž. – označenie družbu, družbovské pierko, kytička

puľak m. – zool. moriak **puľáčok** m. zdrob. expr. **puľáčisko** s. zvel. expr. • **červenj jak puľak** – červený ako moriak, veľmi červený **puľka** ž. – samica moriaka, morka **puľočka** ž. zdrob. expr. **puľčisko** s. zvel. expr. **puľča** s. – malý moriak al. morka

punča ž. – úder päsťou: *Dostav punču do bricha*

punda ž. – ženský pohlavný orgán, vagina **puňďa** s. **puňka** ž. **pundočka** ž. zdrob. expr. **pundesko** ž. í s. zvel. expr.

pustyj príd. – 1. opustený, neobývaný, prázdny 2. smutný, prázdny, bezútešný 3. hrubý (o človeku)

pustyňa ž. – púšť, pustatina **pustynesko** ž. í s. zvel. expr.

pychŕiti nedok. – expr. ťažko dýchať, odľukovať

pyrkati nedok. – vulg. súložiť s niekym **popyrkati** dok. – uskutočniť súlož s niekym **pyrkati sja** nedok. – súložiť (vzájomne) **pyrkoš** m. – muž, ktorý často a rád súloží, milovník

pyrnič'a ž. – bot. pýr plazivý (*Elytrigia repens*) **pyrnička** ž. zdrob. expr. **pyrnečisko** ž. í s. zvel. expr.

pyrskati nedok. – 1. kropiť, striekať 2. ostro vystupovať proti niekomu: *Mav is' viditi jak naňoho pyrskav!*

pyršč m. – pupenec (vyrážka) **pyrščok** m. zdrob. expr. **pyrščisko** s. zvel. expr.

pysk m. – 1. hlava, papuľa, rypák (u zvierat) 2. expr. ľudské ústa, pery, tvár: *Nesluchav - ta dostav po pysku pyšča* s. **pyščok** m. zdrob. expr. **pyščisko** m. í s.

zvel. expr.

pyskatyj príd. – 1. expr. majúci veľké ústa 2. papuľnatý **pyskoš** m. k 1, 2
pyskuľa ž. k 1, 2 **pyskovati** nedok. – papuľovať, odvrávať
pytel' m. – vreco **pytlek** m. zdrob. expr. – malé vreco, vrecko

R

raduha ž. – dúha **radužka** ž. zdrob. expr. **radužesko** ž. í s. zvel. expr. **raduhovij**
 príd.

rafek m. – obruč: *rafek na bicigľi*

rachetľa ž. – 1. strela s osobitou (svetelnou alebo výbušnou) náplňou,
 raketa 2. prskavka **rachetľočka** ž. zdrob. **rachetlesko** ž. í s. zvel. expr. **rachetľovij** príd.

rachovati nedok. – 1. počítat, rátať (matematicky) 2. počítat, rátať (s niečim)
vyrachovati dok. k 1 **rachunok** m. obyč. mn. č. – matematická úloha, počty

rajbati nedok. – prať: *Čaram rajbala u prački vyrajbati* dok. – vyprať
rajbačka ž. – doska s vlnitým plechom na ručné pranie šiat **rajbačkovij** príd.

rajnek – zastar. zried. mangľovací piest **rajnečok** m. zdrob. expr. **rajnečisko** m.
 zvel. expr.

rajza ž. – pejor. žena pochybnej povesti, pobeľhica **rajzočka** ž. zdrob. expr.
rajzesko ž. í s. zvel. expr.

rajzovati nedok. – expr. často cestovať **zrajzovati** dok. – precestovať

rakoš m. – expr. množstvo, krdel, hľba, hromada, huf jednotlivcov: *Chudobena
 mať väčšinou rakoš dťtej*

rampa ž. – závara (na ceste) **rampočka** ž. zdrob. expr. **rampesko** ž. í s. zvel. expr.

raportovati nedok. – podávať správu, hlásenie, najmä služobné, úradné,
 vojenské **zraportovati** dok. **raport** m. – správa, hlásenie

raptom prisl. – ihned: *Mama mi pesala, že mam raptom prejti domiv*

ratovati nedok. – zachraňovať **ratovanyj** príd. **vyratovati** dok. – zachrániť
vyratovanyj príd. **ratovaňa** s.

redia ž. – dobyččí preukaz, pas

redigati sja nedok. – zastar. expr. teperiť sa, terigať sa, vliecť sa

regiment m. – 1. zastar. pluk 2. pren. veľké množstvo niekoho al. niečoho

regľa ž. obyč. mn. č. – železná zábrana; haspra, závara

rechtovati nedok. – chystať, pripravovať: *Rechtij fryštek!* **rechtovati sja**

nedok.: *Zavtra sa rechtij zo mnou do lisa rechtovanyj* príd. **prerechtovati** dok.
rechtovaňa s.

remiňa ž. – 1. remienok (na hodinky) 2. obojok (na psa)

reverenda ž. – cir. sutana, kňazský habit **reverendočka** ž. zdrob. expr.

reverendesko ž. í s. zvel. expr.

reznuti dok. – expr. prudko naraziť do niečoho: *reznuv z avtom do stromu*

rezy pomn. – cir. slávnostné obradné rúcho pravoslávneho kňaza

rezočky pomn. zdrob. expr. **rezeska** pomn. zvel. expr.

režina ž. – preukaz na zakúpenie režijného cestovného lístka:

Otec železničar - šytky mavuť režinu

ridža s. – 1. raždie 2. pren. veľké množstvo: *Mať dťtej jak ridža!*

riňi pomn. – štrkovisko, štrková riečna niva: *Riňi často zalevala voda na
 iar'*

riňovka ž. – odkvapová rúra **riňovča** s. **riňovočka** ž. zdrob. expr. **riňovesko**
 ž. í s. zvel. expr. **riňovkovij** príd.

ripča s. – bot. redkev ohnica (*Raphanus raphanistrum*)

riska ž. – kul. rezeň **risočka** ž. zdrob. **risčisko** ž. zvel.

riskaša ž. – 1. ryža 2. kaša z ryže **riskaška** ž. zdrob. expr. **riskašesko** ž. í s.
 zvel. expr. **riskašovij** príd.

riveň ž. – roveň: *Vin ji ne riveň!*

Rizdvo s. – cir. Vianoce (vo východnom obrade)

rjabyj príd. – pestrý, jarabý, strakatý: *De sa len tota rjaba kurka dila?*

rjanda ž. – handra **rjandočka** ž. zdrob. expr. **rjandesko** ž. í s. zvel. expr. **rjand'a**
 hromad. – handry

rosada ž. – priesada zeleniny ♦ *sadeti rosadu* – vysádzať priesady

rosadočka ž. zdrob. expr. **rosadesko** ž. í s. zvel. expr.

rosnuti nedok. – rásť **zarosnuti** dok. – zarásť **zarosnutyj** príd. – zarastený

rosolanka ž. – kul. obilninová polievka s prídavkom kapusty, zemiakov
 a fazule **rosolankovij** príd.

roštovaňa s. – lešenie (stavebné): *postaveti roštovaňa*

rot m. – ústa **rotek** m. zdrob. expr. **rotesko** m. í s. zvel. expr.

rozboutati dok. – miešaním rozpustiť, roztrepať, rozhabarkovať

rozhajcovati p. hajcovati

rozjidiati sja nedok. – hnevať sa, zlostiť sa, pajediť sa **rozjisti sja** dok.

rozkekešeti sja dok. - expr. stať sa bujarým, rozjarit sa, vzrušiť sa (často eroticky): *Na zabavi sme kus vypeli a dīvčata už byli celkom rozkekešeny*

rozmarlja ž. - bot. rozmarín lekársky (*Rosmarinus officinalis*) **rozmarijka** ž.

zdrob. expr.

rozpečenyj, **rozpečl** p. **rozpikati**

rozpesteti p. **pesteti**

rozpikati nedok. – žeraviť **rozpečl** dok. – rozžeraviť **rozpečenyj** príd. –

rozžeravený: *Bryly na šparheťi už suť rozpečeny do červena*

rozpjata ž. - cir. kríž, krucifix: *U cerkvi sa dakoli cilije rozpjata*

rozpuščenj príd. - zle vychovaný, nezbedník, samopašník: *Što z ňoho*

bude, kiď je takj rozpuščenj

roztreňkati dok. - expr. rozhajdákat peniaze

rozvalka ž. - kul. valček na cesto **rozvaločka** ž. zdrob. expr. **rozvalčisko** ž. i s.

zvel. expr.

rozveti dok. – 1. rozvinúť 2. pretiahnuť, presiliť svalstvo alebo väzy: *Rozvev si ruku, pišov do dochtora*

rubec m. – 1. obruba 2. švík ♦ *vybigľovati na rubc' i* - vyžehliti na švíky

rudj príd. – hnedý: *Mamo, nevidľli ste mij rudj geročok?* **ruditi** nedok. –

hnednúť **poruditi** dok. – zhnednúť

rukovati nedok. – ísť na vojnu, nastupovať na vojenskú službu: *Už zavtra rukiju gu vojsku*

rukoveny pomn. – zásnuby: *Đivka mať zavtra rukoveny*

rumegati nedok. – 1. prežúvať potravu, rumádzgat (o krave) 2. pejor. i o čoveku

rumenec m. - bot. rumanček kamilkový (*Matricaria chamomilla*) i odvar z neho: *Baba si furt myla tva' r z rumenc'om* **rumenčik** m. zdrob. expr.

rumenčisko m. i s. zvel. expr. **rumenc'ovyj** príd.

runtovati nedok. – znefunkčovať, narušať zloženie **poruntovati** dok.

rupnuti i **rupsnuti** dok. – 1. padnúť, hegnúť: *Jag z nem raz rupslo na ledi...* 2. prasknúť

Rusadli pomn. – Turíce

Rusnak m. – 1. Rusín (príslušník rusínskeho národa) 2. gréckokatolík

rušati nedok. – 1. dotýkať sa niečoho: *U chyži dīťi nemohli nič rušati*

2. pohybať niečim: *Šyfoner byv ťažkyj, ani rušati sa z nem nedalo rušeti* dok.

rybka ž. – 1. nožík v tvare rybky 2. zdrob. ryba

ryčati nedok. – revať, vydávať silný prenikavý zvuk; bučať: *Motoroky ryčať až na ucha zalíhať*; *Korova ryčiť – treba ju napojiti zaryčati* dok.

rydati nedok. – úpenlivo plakať, nariekať

ryhati nedok. – 1. grgať **ryhnuti** dok. – grgnúť **odryhnuti** dok. – odgrgnúť 2. pejor. vracať

rylo m. – 1. rypák (pysk ošipanej) 2. expr. nos: • *Nepchaj rylo de netreba* - nepchaj nos do cudzích vecí

ryňavyj príd. - expr. veľmi špinavý **ryňi** množ. č. **ryňavena** ž. – veľká špina

ryňaviti nedok. – stavať sa veľmi špinavým **zryňaviti** dok.

S

sačisko, **sačok** p. **sak**

s'ahovena ž. – drevo (siahovica): *Zavtra budeme rizati na cirkularki s'ahovenu*

sak m. – sieť na chytanie rýb, čereň: *Chlopi chapali ryby do saku sačok* m. zdrob. expr. **sačisko** m. i s. zvel. expr.

sakajtov m. – zastar. slamená nádoba, podnos na chlieb **sakajtovek** m. zdrob. expr.

salo m. – brušný tuk, sadlo: *salo zo sveňi* **salko** s. zdrob. expr. **salčisko** s. zvel. expr.

salonka ž. – ozdobný cukrík na vianočný stromček **salonča** s. zdrob. expr.

salončisko s. zvel. expr.

salviš m. – prívrženec náboženského spolku Svedkovia Jehovovi, jehovista

salviška ž. **salvišťa** s.

sameperše prísl. – najsamprv, v prvom rade: *Sameperše ťa šumňi pozdraviju* (v liste)

samohonka ž. – zastar. doma vyrobená pálenka **samohonočka** ž. zdrob. expr.

samohončisko ž. i s. zvel. expr.

samsvij m. – introvert, introvertný: *Vin takyj samsvij – do nekocho sa nestarať*

sanovati nedok. – 1. lutovať niekoho 2. dbať o niečo, aby sa zachovalo v dobrom stave: *Barz znať šmaty sanovati posanovati* dok. k 1

santragy pomn. – traky **santrandžiska** pomn. zvel. expr.

sara ž. – lýtková časť čižmy **sarka** ž. zdrob. expr. **sarčisko** s. zvel. expr.

sarsaň m. – remeselnícke a iné podobné nástroje **sarsanek** m. zdrob.

sarsanesko m. i s. zvel.

satan i **satanaš** m. – 1. čert, diabol 2. pren. zlý, zlomyseľný človek: *To čistyj satanaš!*

sčemereti sja p. čemer

sčistovesko i **čistovesko** s. – plodový koláč, placenta (u dobytky)

se prísl. – stále, vždy: *Se do ňa prejde, kiď je u valaťi*

segiň m. – chudák, úbožiak **segeňic' a** ž. **segiňatko** s.

sekati nedok. – 1. striekať prúdom: *Krov mu sekala z porizanoj ruky* 2. močiť, čurať **sekoš** m. – pejor. muž, ktorý sa často pomočuje (nadávka) **sekuľa** ž. – pejor. osoba ženského rodu, ktorá sa často pomočuje

seklena ž. obyč. mn. č. i **sekleňa** s. – moč: *Otvoreli oblak, bo čuti bylo sekleny*

sekoš, **sekuľa** p. **sekati**

sekurovati nedok. – poistovať **zasekurovati** dok. – poistiť **sekuracija** ž. – 1. poistná zmluva 2. poplatok za poistné 3. vyplatená úhrada v prípade poistnej udalosti

selep m. – ventil (na bicykli, aute ap.) **selepek** m. zdrob. expr. **selepesko** m. i s. zvel. expr.

selo s. – dedina, obec **selko** s. zdrob. expr. **selesko** s. zvel. expr. **sel'skyj** prídl.: *sel'skyj chlopec'*

sepkovena ž. – hustá látka na navliečky

sered prísl. i predl. – medzi, uprostred: *Mesku s perohami položyla matir' sered stola*

sereda ž. – streda (deň v týždni)

seredena ž. – stred, prostriedok **seredenka** ž. zdrob. expr. **seredňij**,

seredušňij prídl. – prostredný

serenča ž. – zastar. šťastie: *Mus'ivmati veleku serenču, že tak dobr'i obstav*

sema ž. – 1. zod. srnec (*Capreolus*) 2. sma (samička srnca) **seňa** s. – síňa

seňak m. – srnec

ser'p m. – kosák **ser'pek** m. zdrob. expr. **serpesko** m. i s. zvel. expr.

sesija ž. – zastar. zried. rúbanisko

sfarknuti dok. – rýchle zhorieť: *Sino len tak sfarklo na pod'f, zakyľ prešli hasiči*

sfirc'ovati p. **firc'ovati**

schallti p. **challti**

schamulati dok. – hltavo, rýchlo zjest: *Razdva schamul'av obid*

schasnovati p. **chasnovati**

schodeti nedok. – 1. pochodiť: *Schodev šytky sklepy, aj tak nič nekupev* 2. vzchádzať: *Pšenička už schodeť* 3. opotrebovať obuv: *schodeti topanky* 4. schádzať (zhora nadol)

schovanka ž. – 1. skrýša, úkryt 2. hra na schovávačku: *Điti sa baveli na schovanku*

schruščati p. **chruščati**

schylati sja, **schyleti sja** p. **chylati sja**

siči nedok. – 1. sekať, krájať, rúbať **posiči** dok.: *Koprevu kurjatam treba napered posiči* 2. biť, telesne trestať: *Oni ho jakbaču musjať siči, bo je samyj siňak vysiči* dok. – vybiť, vytrestať

sile prídl. – kyslé ♦ *sile moloko* – kyslé mlieko: *Za bandurkami najľipše sile moloko*

sim čisl. – sedem **semyj** čisl. – siedmy **sedmero** čisl. – sedmoro **simnadceť** čisl. – sedemnášť

siňak m. – 1. sinka, modrina 2. bot. huba – hrib siniak (*Boletus luridus*)

sinarňa ž. – senník **siňarňočka** ž. zdrob. expr. **sinarnesko** ž. i s. zvel. expr.

sini pomn. – predsieň, pitvor: *Do chyžy sa vchodelo zo sinej*

siňij prídl. – modrý, belasý **siňiti** nedok. – modrieť, belasieť **posiňiti** dok. – zmodrieť, zbelasieť

sipkati sja nedok. – rozstrapkávať sa na koncoch (o látke) **osipkati sja** dok.

siryj príd. – sivý, šedivý **sir'iti** nedok. – sivieť, šedivieť **posir'iti** dok. – zosivieť, zošedivieť **sirka** ž. – žart. šedivá osoba

sivar m. – cigara **sivarek** m. zдроб. expr. **sivaresko** s. zvel. expr.

sjato s. – sviatok **sjatočok** m. zдроб. expr. **sjatesko** s. zvel. expr. **sjateti** nedok. – 1. svätiti, dodržiavať sviatok 2. posväcovať **sjačenyj** príd. ♦ *sjačena voda* – svätená voda **sjačenena** ž. – posvätené potraviny (obyč. na Veľkú noc)

skallčiti p. **kaličiti**

skaržeti sja nedok. – žalovať sa, sťažovať sa, ponosovať sa: *Skarželi sja naučiteľa, že bje diti poskaržeti sja* dok. **skarha** ž. – žaloba, sťažnosť, ponosa **skarhočka** ž. zдроб. expr. **skaržesko** ž. i s. zvel. expr.

skavučati nedok. – skuvíňať, skučať *Psek smutni skavučav doskavučati* dok. **skavučaňa** s.

skipa ž. – trieska: *Klocek mus'iv pokoloti na skipy skipča s. **skipočka** ž. **skipoňka** ž. zдроб. expr. **skipesko** ž. i s. zvel. expr.*

skladati nedok. – 1. dávať dolu: *skladati kalapz holovy* 2. dávať dohromady: *skladati snopy do kreživ* 3. dávať do záhybov: *skladati latku* ♦ *skladana sukňa* 4. dávať vznik umeleckému dielu: *skladali hudbu* 5. vykonávať isté úkony: *skladati skušky; skladati pris'ahu zložyti* dok. k 1, 2, 4, 5 **poskladati** dok. k 2, 3 i 5

sklep m. – obchod **sklepek** m. zдроб. expr. **sklepesko** m. i s. zvel. expr. **skleps'kyj** príd. – pochádzajúci z obchodu **sklepar'** m. – obchodník, predavač **sklepar'ka** ž.

sklubačiti sja dok. – schúliť sa **sklubačenyj** príd. – schúlený **sklubačeňi** prísł.

skočaňiti p. **kočaňiti**

skonati p. **konati**

skopyrdati p. **kopyrda**

skora ž. – 1. koža 2. stuhnutá vrchná vrstva niečoho: *Dala dolov skorku z moloka* **skorka** ž. zдроб. expr. **skoresko** ž. i s. zvel. **skorjanyj** príd. – kožený

skorej i **skorše** prísł. i časť. – skôr: *Prejd' skorej jak čara!*

skoresko, **skorjanyj**, **skorka** p. **skora**

skot m. i **skotena** ž. – 1. dobytok: *Skot už doma, u stajni* 2. vulg. nadávka – hovädo **skotek** m. **skotenska** ž. zдроб. expr. k 1 **skotesko** i **skotenesko** m. i s. zvel. expr. k 1, 2

skubsti nedok. – 1. škíbať (za vlasy): *Jak diti sme sja skubli za volos'ja* 2. škíbať husi ap.

skuptoš m. – expr. skupáň, veľmi skúpy človek **skuptošek** m. zдроб. expr. **skuptošesko** m. i s. zvel. expr.

skylaviti p. **kylaviti**

slebidno prísł. i časť. – možno, je dovolené op. **neslebidno** – nemožno, zákaz: *kureti tu neslebidno*

slevčanka ž. – kul. jedlo z uvarených sušených sliviek

slezkyj príd. – 1. slizký 2. kizký **slezkati sja** nedok. – kízať sa **posleznuti sja** dok. – pokíznuť sa

slucha ž. obyč. mn. č. – spánková oblasť hlavy, spánky: *Udarelo ho do sluch i umer*

sluchati nedok. – 1. vnímať sluchom, počúvať: *sluchati radio* 2. prejavovať poslušnosť: *sluchati rodičiv*

slup m. – stíp **slupek** m. **slupeňa** s. **slupča** s. zдроб. expr. **slupesko**, **slupčisko** m. i s. zvel. ♦ *stojati jak slup* – stáť nepohnute (ako stíp)

slutyj príd. – nevládny s niektorou končatinou

služnič'a ž. – slúžka, pomocnica v domácnosti (i prenesene): *Jamu vera služnič'u robeti nebudu!*

smakovati nedok. – chuťiť *Jidlo nam barz smakovalo smačnyj príd. – chutný **smačňi** prísł. **smak** ž. – chuť, príchut*

smarkatyj príd. – sopľavý **smargel'** m. – sopeľ **smarkoš** m. – pejor. sopliak **smarkoška** ž. pejor. – soplanda

smitnička ž. – smetník **smitničočka** ž. zдроб. expr. **smitničisko** ž. i s. zvel. expr.

smuha i **smužka** ž. – pruh, pás, linka ♦ *puščati smužku* – robiť linku pri maľovaní izby **smužočka** ž. zдроб. expr. **smužčisko** ž. i s. zvel. expr. **smuhastyj** príd.

sňihurka ž. – snehulienka **sňihuročka** ž. zдроб. expr.

snovalnic'a ž. – tkáč. zastar. snovadlo

sochnuti nedok. – 1. schnuť 2. chradnúť: *Odkoli je chvoryj načisto vysoch* **vysochnuti** dok.

sokaš m. – zastar. obyčaj, zvyk

sonečnek m. – bot. slnečnica (*Helianthus*) – rastlina i plod (nažka)

sonečnečok m. zдроб. expr. **sonečnečisko** m. í s. zvel. expr.

soročka ž. – košeľa **soročočka** ž. **soročoňka** ž. zдроб. expr. **soročisko** ž. í s. zvel. expr.

sosna ž. – bot. borovica (*Pinus*) **sosenka** ž. **sosnočka** ž. zдроб. expr. **sosnesko** ž. í s. zvel. expr. **sosnovyj** príd.

Sotak m. – obyvateľ hovoriaci sotáckym nárečím (v okolí Humenného)

sovgaberov m. – zastar. zriedk. slúžny

sovisť ž. – svedomie: *Nemali aňi kus sovisťi, žeby nam povili pravdu*

spakovati p. **pakovati**

spasati p. **pasati**

sperati nedok. – zastavovať; brániť niekomu v niečom **sperti** dok. – zastaviť, zabrániť **speraňa** ž. – zastavenie, zastavovanie, bránenie **sperati sja** dok. – zastavovať sa i odporovať, brániť sa

spidliti p. **pidliti**

spichnuti dok. – zvaliť vinu na niekoho: *Šytku venu spichnuli na ňoho - i pišov do basy*

spivanka ž. – pesnička **spivanočka** ž. zдроб.

spizneti, **spizňityj** p. **pizneti**

splaňirovati p. **plaňirovati**

splaňiti p. **plaňiti**

splitati nedok. – 1. tárať, hovoriť nezmysly 2. pliesť, splietať z niečoho **splesti** dok.

spodivati sja nedok. – spoliehať sa na niečo, niekoho: *Ja tí pomožu, len na mene sa spodivaj!*

sporajiti dok. – odložiť, odpratať: *Porubany dryva museme do večera sporajiti do bojska sporajenyj* príd. **porajiti** nedok. **porajenyj** príd. **porajična** s. **sporajična** s.

sprahota ž. – expr. veľká horúčava, veľké teplo: *Čerez žneva byla sprahota* **sprahotena** ž. zvel.

spričkati sja nedok. – expr. hádať sa, škiepiť sa, hašteriť sa, odporovať si: *Oni dvojo sa furt na dačim spričkavuť* **pospričkati sja** dok. **spričnyj** príd. – tvrdohlavý, vzpurný človek **spričkoš** m. **spričkoška** ž. – veľmi tvrdohlavý muž

(žena)

spruha ž. – pružina: *Mus'ili vymineti spruhu, bo sa zlamala spružka* ž. zдроб. expr. **spružesko** ž. í s. zvel. expr.

spucovati p. **pucovati**

stalabati p. **talabati**

starčiti nedok. – stačiť **vystarčiti** dok. – vystačiť

starena ž. – expr. niečo veľmi staré, starina: *Šytku starenu treba z chyžy vymetati!*

starobinec' m. – domov dôchodcov: *Vitc'a dali diti do starobinca*

statkovati sja nedok. – zastar. správať sa, chovať sa: *Dobri sja tam statkovav, ta ho barz ľubeli*

statok m. – 1. zastar. domáce úžitkové zvieratá: *Už pidu, bo musju statok nakormeti* 2. väčšie hospodárstvo 3. majetok, bohatstvo 4. statky - všetko, čo má hospodársku, kultúrnu al. inú hodnotu

steklena ž. – 1. besnota 2. expr. niečo veľmi kyslé: *Taka steklena sa nedasť istí!* **steklenesko** ž. í s. zvel.

steranka ž. – kul. mliečna polievka s mrvenou cestovinou **steranočka** ž. zдроб. expr. **sterančisko** ž. í s. zvel. expr.

sterňanka ž. – strnisko: *Solomu pozberali a sterňanku na osiň zorali* **sterňanočka** ž. zдроб. expr. **sterňančisko** ž. í s. zvel. expr. **sterňankovyj** príd.

stežka ž. – cestička, chodník: *U lis'i povno stežok stežočka* ž. zдроб. expr. **stežesko** ž. í s. zvel. expr.

stocatena čísl. – stotina **stocatyj** čísl. – stý

stolec' m. – stolička **stičičik** m. zдроб. – malá, menšia stolička **stičičisko** m. í s. zvel. expr. – veľká stolička

stoparčiti sja nedok. – expr. vzpierať sa, odporovať: *Len sa nestoparč, bo tam budeš musiti sluchati!* **stoparčiňa** s.

stoptati dok. – znosiť (topánky): *Treba mi novy topanky, bo stary načisto stoptany* **stoptanyj** príd.

strachiťja s. – pejor. veľmi zle vyzerajúci človek, strašidlo: *Previz sobi chlopčisko domiv jakes' žinča, hotove strachiťja*

strašok m. – strašiak, strašidlo

streči nedok. – strihať niečo, niekoho **postreči** dok. **streči sja** nedok. – strihať sa: *Čaram sa byv streči strežený* príd. – strihaný: *Už dva misjaci im nestrežený*

stremovati nedok. – zdržiavať niekoho, niečo: *Oleňa nestremij, bo nemam času!* **stremovati sja** – 1. zdržiavať sa (časovo) 2. zdržiavať sa (nachádzať sa, byť)

strjambati nedok. – rozstrapcovať (o látke po uvoľnení stehov) **ostrjambati** dok. – rozstrapkať **strjamba** ž. – strapec

strjasky pomn. – kul. jedlo zo zemiakov a kyslej kapusty **strjasočky** pomn. zdrob. expr.

strup m. – chrasta: *Rana sa mu zahojila a strup odpav* **strupek** m. zdrob. expr.

strupesko s. zvel. expr. **strupavyj** príd.

stružlak m. – slamník: *Dakoli sa spalo len na stružlaku, matraci nebyli*

stružlačok m. zdrob. expr. **stružlačisko** m. í s. zvel. expr.

stuchlena ž. – pleseň, zatuchnutie **stuchnuti** dok. – zaplesnieť, zatuchnúť

stukati nedok. – stonať, stenať: *Stukav barz od bolesti zastukati* dok.

styčok m. – nástroj na vypichovanie buriny z porastu, vypichovač

styrčati nedok. – vyčnievať, čnieť: *Bugul'ar mu styrčit' z kešeři*

styti nedok. – 1. chladnúť **vystyti** dok. vychladnúť **zastyti** dok. – stuhnúť (aj pren.) 2. dok. pribrať na váhe, stučniť

suchar' m. – 1. kul. suchár 2. pejor. veľmi chudý človek **sucharek** m. zdrob. expr.

sucharesko m. í s. zvel. expr.

suchota prísl. ž. – expr. veľké sucho: *Na poli suchota, može sa už sjati*

suchoteny i **suchoty** ž. pomn. – tuberkulóza: *Na suchoty dakoli barz veľo fudejumeralo*

sumliňa s. – svedomie • *sumliňa ho hryze* – má výčitky svedomia

svacha ž. – svatka **svachočka** ž. **svachoňka** ž. zdrob. expr. **svachesko** ž. í s. zvel. expr.

svaška ž. – 1. zastar. speváčka, pytačka, nahováračka na svadbe 2. pren. o pohodlnej žene: *Sedete tu sobi jak svašky a nič nerobete!*

svat m. – svät **svatek** m. zdrob. expr. **svatesko** m. í s. zvel. expr. **svacha** ž.

sveňar' m. – 1. pastier sviň 2. pejor. sviniar, nehanebník (nadávka) **sveňaresko** m. í s. zvel.

sverbehuz m. – bot. ruža šípová (*Rosa canina*) **sverbehuzka** ž. – šípka (plod) **sverbehuzovyj** príd. (k sverbehuz) **sverbehuzkovyj** príd. (k sverbehuzka): **sverbehuzkovyj čaj** – šípkový čaj

sverblačka ž. – 1. svrab (kožné ochorenie) 2. silné svrbenie vôbec

sverlo s. i **sverlek** m. – vrták, nebožiec **sverelko** s. **sverlečok** m. zdrob. expr. **sverlesko** s. **sverlečisko** s. zvel. expr.

svestati i **svesiti** nedok. – písať: *Ja neznam svestati na paľc'och* **zasvestati**, **zasvesiti** dok. **svistok** m. – 1. píšťalka 2. zapískanie, hvizd **svistočok** m. zdrob. expr.

svička ž. – 1. svieca 2. žart. sopeľ visiaci pod nosom **svičočka** ž. zdrob. expr.

svičisko ž. í s. zvel. expr. **svičkovyj** príd.

svjaščenek m. – farár, kňaz **svjaščenečok** m. zdrob. expr.

svjatky pomn. – 1. Vianoce 2. i iné náboženské sviatky: *Điti prešli domiv na svjatky*

svoriň m. – remes. časť voza (železný kolík)

syр m. – 1. tvaroh: *perohyzo syrom* **syrečok** m. **syrek** m. zdrob. expr. **syresko** m. í s. zvel. expr. **syrovyj** príd. 2. nov. syr vôbec

Š

šacovati nedok. – 1. odhadom určovať cenu, príp. inú vlastnosť: *Na t'ivko šaciješ totu chyžu?* 2. prehľadávať niekoho **ošacovati** dok.

šafel' i **šaflek** m. – okrúhla nádoba obyčajne s dvoma držadlami **šaflečok** m. zdrob. expr. **šaflečisko** m. í s. zvel. expr.

šajba ž. – zastar. návěstidlo

šajta ž. – jeden kus siahovice **šajtočka** ž. zdrob. expr. **šajtesko** ž. í s. zvel. expr.

šalejka ž. – zastar. ozdobná ženská šatka

šalenyj príd. i **šaleňak** m. – blázon (i prenesene), bláznivý • *šalenyj d'čm* – bláznivec, psychiatrická liečebňa

šaleti nedok. – klamať, zavádzať **ošaleti** dok. – oklamať

šaliti nedok. – 1. šalieť, strácať rozum (o chorobe) 2. pren. veľmi túžiť po

niekom, za niečim: *Ona za nem šaljije ošallti* dok.

šal'ka ž. – ošial, planý chýr: *To len taka šal'ka pišla pomedži ludej*

šalovati p. ošalovati

šandar' m. – zastar. policajt **šandarek** m. zдроб. expr. **šandaresko** m. zvel. expr.

šanec' m. – priekopa pri ceste **šančik** m. zдроб. **šančisko** m. í s. zvel.

šarpati nedok. – expr. hegať, trhať, narábať s niekym: *Ale z nem šarplo na drahu!*

šarpati sja nedok. – 1. expr. trhať, šklbať, tahať za rukáv, obťažovať 2. expr. ponáhľať sa: *Nešarpaj sja, mame dost času!*

šarža ž. – 1. hodnosť (obyč. vojenská) 2. vojenská (pren. i iná osoba), ktorá má nejakú hodnosť, postavenie: *Joho otec' na urjadí jakas' veleka šarža*

šaržočka ž. zдроб. expr. **šaržesko** ž. í s. zvel. expr.

šater m. obyč. mn. č. – šiator, predajný stanok na jarmoku **šatrek** m. **šatrečok** m. zдроб. expr. **šatresko** m. í s. zvel. expr.

ščireti i **škireti** nedok. – 1. ceriť zuby 2. treštit' oči **vyščireti** dok.

ščiryj prísl. – štedrý, veľkodušný **ščiro** prísl. **ščirist'** i **ščirota** ž.

ščuleti sja nedok. – schúlitiť sa, skrčiť sa: *Ščulev im sja, žeby ňa nenašli*

ščutka ž. – odzrnený kukuričný šúlok, oklasok, vreteno **ščutča** s.

ščutočka ž. zдроб. expr. **ščutesko**, **ščutčisko** ž. í s. zvel. expr.

ščuvati p. naščuvati

šerbel' i **šerblek** m. – nočník ♦ *sediti na šerbleku* - sedieť na nočníku, vykonávať potrebu ♦ *streči na šerblek* - veľmi vysoko vystrihať **šerbleča** s.

šerblečok m. zдроб. expr. **šerblečisko** m. í s. zvel. expr.

šemofiti nedok. – šuchotať: *štos'kaj zašemoťilo*

šeregli pomn. – 1. zastar. drevené nosidlá na hnoj 2. železné mreže

škarlupa i **škarlupena** ž. – škrupina **škarlupka** ž. **škarlupenka** ž. zдроб. expr.

škarlupesko, **škarlupenesko** ž. í s. zvel. expr.

škarpa ž. – násyp, priekopa obyč. pri ceste: *Avto sa perevernulo do škarpy*

škarpočka ž. zдроб. expr. **škarpesko** ž. í s. zvel. expr.

škatulka ž. – krabička: *škatulka švablekiv*

škodovati nedok. – mať škodu, byť poškodený: *Laborec' sja vyľav z koryta, z'as' budeme škodovati*

školar' m. – žiak **školarek** m. zдроб. expr. **školaresko**, **školarčisko** m. í s. zvel. expr.

školovanyj prísl. – vzdelaný **školovati** nedok. – vzdelávať **vyškolovati** dok. – zabezpečiť vzdelanie

šlajer m. – závoj: *Nevista mala šumnyj dovhyj šlajer šlajerek m. zдроб. expr.*

šlajeresko s. zvel. expr.

šlajf m. – hadica: *Šlajfom postrekav cilu zahorodku šlajfek m. **šlajfečok** m. zдроб. expr. **šlajfesko** s. **šlajfečisko** s. zvel. expr.*

šlampavic'a i **člampavic'a** ž. – člapkanica, rozmočený sneh al. riedke blato **šlampavička** ž. zдроб. expr. **šlampavičisko** s. zvel. expr.

šlapcugom prísl. – expr. peši: *Šlapcugom sme išli das dvi hodeny*

šleper' m. – podval **šleperek** m. zдроб. **šleperča** s. zдроб. expr. **šleperesko** m. í s. zvel. expr. **šleper'ovyj** prísl.

šmalec' m. – bravčová masť: *Zo sveňi vytopeli sto litriv šmalc' u šmalčik* m. zдроб. expr. **šmalčisko** s. zvel. expr.

šmareti dok. – hodiť, vrhnúť: *Šmarev do ňoho veľekym kamiňom metati* nedok.

šmateňa i **šmaťa** s. – šaty, odev, šatstvo: *povny skreňi šmaťa*

šmaty pomn. – 1. šaty, odev, šatstvo 2. ženské šaty **šmatky** pomn. ž. zдроб. expr. **šmateska** pomn. zvel. expr.

šmykňa ž. – zastar. kováčska dielňa (vyhňa)

šor m. – 1. rad, zástup, riadok: *Ťivko šoriv bandurok stezasadeli?* **šorek** m. zдроб. expr. **šoresko** s. zvel. expr. **šorovati** nedok. – robiť riadky 2. pren. poriadok: *Nemate tu šoru, každýj si robiť što choče!*

šovdra ž. – údená šunka **šovdr'a** s. **šovdročka** ž. zдроб. expr. **šovdresko** s. zvel. expr.

špacirovati sja nedok. – prechádzať sa **pošpacirovati sja** – poprechádzať sa **špacirka** ž. – prechádzka

špajz m. – komora na úschovu potravín **špajzek** m. zдроб. expr. **špajzesko** s. zvel. expr.

špak m. – ohorok, nedopalok (spravidla malý) **špačok** m. zдроб. **špačisko** m. í s. zvel.

šparga ž. – motúz, povraz špargočka ž. zдроб. expr. špargesko s. zvel. expr.
šparglovyj príď.

šparhet m. – šporák: *Postav vodu na šparhet!* šparhetek m. zдроб. expr.
šparhetesko s. zvel. expr.

šperhak m. – 1. vývrtka 2. pakiúč šperhačok m. zдроб. expr. šperhačisko s.
zvel. expr. šperhakovyj príď.

špil'ka ž. – 1. zatváracíšpendlík 2. vlásenka 3. ihlica do vlasov špil'očka ž.
zдроб. expr. špil'čisko s. zvel. expr.

špiritus m. – lieh, alkohol špiritusek m. zдроб. expr. špiritusesko s. zvel. expr.
špiritusovyj príď.

šplach m. – škvrna šplašok m. zдроб. expr. šplachesko m. zvel. expr. šplachatyj
– škvrnitý

šponovati nedok. – napínať našponovati dok. šponovaňa s. – napínanie
šponovky pomn. – druh nohavíc

šporovati nedok. – sporiť, šetriť našporovati – našetriť šporovlevyj príď.
– šetrný

špotati nedok. – expr. ľarbavo chodiť, zakopávať zašpotati sja – zakopnut
oniečo

šprajcovati nedok. – tesne upevňovať, aby sa zabránilo pohybu
zašprajcovati dok.

špricovati nedok. – 1. vystriekať striekačkou 2. zdobíťozdobnou striekačkou
vyšpricovati dok. k 1 špric m. i špricka ž. – nástroj na striekanie al. vytláčanie
hustejšej masy, striekačka

špul'ka ž. – cievka (na nite) špul'ča s. špul'očka ž. zдроб. expr. špul'čisko s.
zvel. expr.

špunt m. – 1. zátka 2. expr. malý človek, dieťa: *S tym špuntom budeš mati
malo roboty* špuntek m. zдроб. expr. špuntesko s. zvel. expr. špuntovati nedok. –
zátkovať zašpuntovati dok.

špytal' m. – nemocnica špytalek m. zдроб. expr. špytalesko s. zvel. expr. špytal'ovyj,
špytal'skyj príď.

šram m. – jazva šramočok m. šramek m. zдроб. expr. šramesko s. zvel. expr.

šregom prísl. – krížom, naprieč, dokriva: *Polož totu dočku šregom!*

šruba ž. – skrutka šrubka ž. šrubočka ž. zдроб. expr. šrubesko ž. i s. zvel. expr.
šrubovati nedok. – skrutkovať zašrubovati dok.

štablon m. – rímša štablonek m. zдроб. štablonesko m. i s. zvel.

štacijon m. – stanica (železničná) štacijonek m. zдроб. expr. štacijonesko s.
zvel. expr.

štachitka ž. – drevená lata (v plote): *chtos' kaj im polamav paru štachitok
u ploť štachitča s. štachitočka ž. zдроб. expr. štachitčisko s. zvel. expr.*

štamperlek m. – kalište (i jeho obsah): *Vypje štamperlek a už je pjanyj*
štamperleča s. štamperlečatko s. zдроб. expr. štamperlečisko s. zvel. expr.

štanga ž. – 1. železná tyč 2. nov. celý balený kus salámy štangočka ž. zдроб.
expr. štangesco s. zvel. expr.

šteblek m. – priečna žrdka na rebríku, priečka: *Upav z drabeny, bo sa pid
nem zlomev šteblek štebleča s. šteblečok m. zдроб. expr. šteblečisko s. zvel. expr.*

štelovati nedok. – nastavovať, ladiť naštelovati dok. štelovaňa s.

štempel' m. – pečiatka štempelek m. štempelečok m. zдроб. expr. štempelesko
s. zvel. expr. štempel'ovati nedok. poštempel'ovati dok.

šetnič' a ž. – lkáč, zastar. šet'

štimovati nedok. – 1. súhlasíť, byť v poriadku 2. ladiť: *Dovho sja radeli, bo
im štos' kaj neštimovalo naštimovati dok.*

što spoj. i čast. – čo što by, štože by čast. – čoby, čože by štos', štos' kaj zám.
– čosi štože zám. i čast. – čože

štodeň prísl. – o krátky čas, čoskoro: *Štodeň už bude jar'*

štof m. – zastar. vlnená látka, tkanina: *Sukňu ušylam iz micnoho štofu*
štofek m. zдроб. expr. štofesco s. zvel. expr. štofovyy príď.

štok m. – 1. poschodie: *Teta byvať na desjatim štoku* 2. druh alkoholu:
vypev poharek štoku

štokerlek m. – stolec, stolček (bez operadla) štokerleča s. štokerlečok
m. zдроб. expr. štokerlečisko s. zvel. expr.

štolverka ž. – druh cukríka, karamelka

štopkati nedok. – látať diery zaštopkati dok.

štos' i štos' kaj zám. – čosi: *Štos' kaj ňa ukuselo na plečoch*

štovchati nedok. – štučať, drgáť štovchnuti dok.

štramak m. – pekný, upravený muž **štramačisko** m. i s. zvel. expr. **štramanda** ž. – pekná, upravená žena **štramandesko** ž. zvel. expr.

štrang m. – hrubý povraz: *Ladu spušťali do jamyna štrangoch štrandžok* m. zdrob. expr. **štrandžisko** s. zvel. expr.

štreka ž. – trať, koľaj, koľajisko: *Vlaky chodiat po štreki*

štrekovati nedok. – pliesť ihlicami **vyštrekovati** dok. – vypliesť **štrekovanyj** príd. – pletený **štrekovaňa** s. – pletenie

štremlia ž. obyč. mn. č. – 1. ponožka ♦ *kurty štremlji* – ponožky; *hruby štremlji* – hrubé (vlínené) ponožky 2. pančucha

štrofati nedok. – pokutovať **poštrofati** dok. – dať pokutu **štrof** m. – pokuta

štrompadla ž. – gumička na upevnenie pančúch na stehnách

štrompadel'ka ž. zdrob. **štrompadlesko** s. zvel. **štrompadlovyj** príd.

šturjati i **šturkati** nedok. – pchať, strkať **štureti** i **šturknuti** dok.

štvertka čísl. – štvrtina: *Kup štvertku chľiba a polovenu masla*

štych m. – 1. steh (lekársky) 2. kart. sada karát, ktorú hráč získava prebitím: *matj štycha*

štyk m. – bodák: *Zakololi ho na vojni štykom štyčok* m. zdrob. expr.

štyčisko s. zvel. expr.

šuber m. – záklopka na reguláciu tahu v šporáku, peci **šuberek** m. zdrob. expr.

šuberesko s. zvel. expr.

šuflatka ž. – šuflík **šuf latočka** ž. zdrob. expr. **šuf latčisko** ž. i s. zvel. expr.

šyflatkovyj príd.

šuf lia ž. – veľká ľahká lopata na sypký materiál **šuflesko** s. zvel. expr.

šumnyj príd. – pekný, driečny **šumni** prisl.

šurc m. – zástera **šurcek** m. zdrob. expr. **šurčisko** s. zvel. expr.

šurovati nedok. – drhnúť, čistiť: *Dylji sme každýj tyždeň šurovali*

vyšurovati dok.

šuster m. – obuvník **šustrovati** nedok. ♦ *Šuster chodeť bosyj*

šuter m. – štrk, drobné skálie, kameň **šutrek** m. zdrob. expr. **šutresko** s. zvel. expr.

šutyj príd. – 1. bezrohý 2. pren. o chýbaní niečoho: *Takyj im jak šutyj bez toho kalapa*

švablek m. – zápalka **švableča** s. **švablečok** m. zdrob. expr. **švablečisko** s. zvel. expr.

švajka ž. – zastar. šidlo

švestky mn. č. – expr. *veci ♦ zbaleti si švestky* – zbaľiť si veci, vziať si veci

švinglovati nedok. – klamať, podvádzať: *Z Miž'om karty nehram, bo vin švingl'ije!* **švingel'** m. – trik, figeľ

švung m. – rýchly pohyb, ráznosť v konaní, plynulosť: *Byvu švungu, robota mu išla jak po masli*

šyfa ž. – zastar. loď **šyfka** ž. zdrob. expr. **šyfesko** ž. i s. zvel. expr. **šyfkarta** ž. – cestovný lístok na loď

šyfareň ž. – zastar. lavica s ukladacím priestorom **šyfareňka** ž. zdrob. expr.

šyfarnečisko ž. i s. zvel. expr.

šyfesko, **šyfka**, **šyfkarta** p. **šyfa**

šyfoner m. – zastar. skriňa **šyfonerek** m. zdrob. expr. **šyfoneresko** s. zvel. expr.

šykovati nedok. – 1. chystať 2. dodávať, posielat: *Z Ameriky im šykovali šmaťja na d'itej došykovati* dok. **šykovaňa** s.

šykovati sja nedok. – 1. chystať sa: *Šykovali sme sja na vilet, no nakonec' sme zostali doma* 2. byť rýchle hotový: *Museš sja šykovati, kid' mame prejti načas!* **došykovati sja** dok.

šyna ž. – koľajnica **šynka** ž. zdrob. expr. **šynesko** s. zvel. expr. **šynovyj** príd.

šyr' ž. – 1. širava 2. šírka: *pole šyr'*

tabla ž. – 1. rozsiahla rovná plocha zeme v tvare štvoruholníka: *tabla pšeňic' i* 2. predmet v tvare dosky: *tabla ledu* 3. doska na miesenie cesta

tabelka ž. zdrob. expr. **tablesko** s. zvel. expr.

tablička ž. – malý kúsok, tabuľka: *tablička čokolady* **tabličkovyj** príd.

ťahar' m. – 1. expr. veľké bremeno, ťarcha: *Velekyj ťahar' zjav na sebe - pjať hektar' iv zemli!* 2. pren. ťažoba (duševne)

takoj prisl. – hneď, ihneď, zaraz: *Takoj pod' domiv!*

talabati nedok. – expr. brodiť **stalabati** dok.: *Načisto mi stalabala zahorodku*

talar' m. – dolár **talarek** m. zdrob. **talaresko** m. zvel.

talaš m. – regál **talašek** m. zдроб. expr. **talašesko** s. zvel. expr. **talašovij** príd.

talpa ž. – 1. podošva 2. pejor. o hlúpom človeku: *Hlupij jak talpa!* **talpočka**

ž. zдроб. expr. **talpesko** s. zvel. expr. **talpovij** príd. k 1

tara-tara cit. – veľa rozprávať: *A my len tara-tara a aňi zme nezbačili, že už je večur taradajka* ž. – kto veľa rozpráva, táraj, táradlo

tarkastij príd. – strakatý **tarkasto** prísl. **tarkasfist** ž.

tatarka ž. – bot. pohanka jedlá (*Fagopyrum esculentum*) **tataročka** ž. zдроб. expr. **tatarčisko** s. zvel. expr. **tatarčanyj** príd. ♦ **tatarčanyperohy** – pirohyz pohánkovej múky

ťaž ž. – tehotenstvo ♦ *byti u ťaži* – byť tehotná

ťažobetl nedok. – ťažkať si: *Na dŕtej si furt ťažobetl*

techota ž. – expr. tíšina, tichosť, pokoj

tej m. – čaj **tejik** m. zдроб. expr. **tejsko** s. zvel. expr. **tejovij** príd.

tejka ž. – zošit **tejočka** ž. zдроб. **tejšisko** ž. i s. zvel. **tejkovij** príd.

telepati nedok. – expr. tárať **natelepati** dok.

telička ž. – otelená krava

teňati nedok. – det. tancovať **zateňati** dok. – zatancovať **teňaňa** s. – tancovanie, tance

tender'ic'a ž. – bot. kukurica (*Zeamays*) **tenderička** ž. zдроб. expr. **tenderičisko** s. zvel. expr. **tender'ic'ovij** príd. **tenderičanka** ž. – kukuričné listy so stebлом, kôrovie: *Korovy ľubľať tenderičanku tenderičanočka* ž. zдроб. expr. **tenderičančisko** s. zvel. expr. **tenderičankovij** príd.

tenta ž. – atrament **tentočka** ž. zдроб. expr. **tentesko** s. zvel. expr. **tentovij** príd. ♦ **tentovij blajvaz** – atramentová ceruzka

tepša ž. – plech na pečenie **tepšočka** ž. zдроб. expr. **tepšesko** s. zvel. expr. **tepšovij** príd.

teren m. – trň, osteň, pichliač: *Teren mi udarev do paľc'a terenek* m. zдроб. expr. **terenesko** s. zvel. expr. **terňovij** príd.

terezbyj príd. – triezvy **terezbiti** nedok. – triezveť **vyterezbiti** dok. – vytriezvieť

ter'cha ž. – 1. ťarcha (ťažké bremeno) 2. pren. ťažoba (na duši) **ter'chesko** s. zvel. expr.

terka ž. – trnka (plod trnky) **teročka** ž. zдроб. expr. **terčisko** s. zvel. expr.

terkelic'a ž. – expr. pálenka **terkelička** ž. zдроб. expr. **terkeličisko** s. zvel. expr. **terkelic'ovij** príd.

terlekati nedok. – expr. veľa rozprávať **doterlekati** dok.

terlic'a ž. – tkáč. trlica **terlička** ž. zдроб. expr. **terličisko** s. zvel. expr. **terlic'ovij** príd.

terlo s. – strúhadlo: *Z bandurok potertych na terli robľat nalesneky terelko* s. zдроб. expr. **terlesko** s. zvel. expr. **terli** nedok. – strúhať, trieť **tertyj** príd. **poterti** dok. **potertyj** príd. • *terti sja* – neresiť sa (o rybách) • *terti dakoho* – prebúdzat z mdloby

terňa s. – 1. trnie 2. krikytrnky (*Prunus spinosa*) **ternesko** s. zvel. ♦ **terňovij vinec** – trňový veniec

tlumač m. – prekladateľ, tlmočník **tlumočiti** nedok. – prekladať, tlmočiť

tlumok m. – 1. batoch 2. menšie vrece: *Nakopali sme das dva tlumky bandurok tlumočok* m. zдроб. expr. **tlumčisko** s. zvel. expr.

točiti p. **natočiti**

tolko s. – zastar. rúčka na písanie

toločiti nedok. – utláčať: *Čara zme toločili kapustu do bočky*

toptati nedok. – 1. šliapať, brodiť po niečom 2. uskutočňovať párenie u hydiny **potoptati** dok.: *Kohut potoptav kurku*

toročka ž. – strapec **toročočka** ž. zдроб. expr. **toročisko** s. zvel. expr. **toročiti** nedok. – robiť strapce, strapkať **toročenyj** príd. **potoročiti** dok. **potoročenyj** príd.

tot zám. – ten, tento **tota** zám. – tá, táto **toto** zám. – to, toto

tova ž. – zastar. zamokrené miesto pri vodnom toku

tovpa ž. – veľké množstvo ľudí, dav: *Pered obchodom stojala tovpa - prevezli tovar*

trebalo men. prísl. – bolo treba: *Pes' mo mu trebalo napesati a ne kartku!*

tremati nedok. – 1. držať niekoho, niečo **potremati** dok. 2. nadŕžať niekomu: *Nežebymu poviv pravdu, ale vin ši z nem tremle!* 3. pejor. mať s niekym intímny pomer: *Ona z nem tremle!* **tremaňa** s. k 1, 2

tretenka ž. – zastar. zried. motocykel

trikov m. – zastar. tričko **trikovok** m. zдроб.

tringel' m. – sprepitné: *Vin tringel' nekoli nedavať tringelek* m. zдроб. expr. **tringelesko** s. zvel. expr. **tringelovij** príd.

triska ž. – trieska, íver: *Ole nakol kus trisok!* **trišča** s. **trisočka** ž. z. drob. expr.

trisčisko s. zvel. expr.

triskač m. – zastar. prúdové lietadlo **triskačisko** s. zvel.

truman m. – pejor. trulo, hlupák, hlupaňa **trumanek** m. z. drob. iron. **trumanesko** m. s. zvel.

truna ž. – truhla **trunka**, **trunočka** ž. z. drob. **trunesko** ž. i s. zvel.

trup m. – mŕtvola • *ležati jak trup* – ležať nehybne (ako mŕtvola) **trupesko** s. zvel. expr. **trupareň** ž. – márnica **truparňovyj** príd.

truskavec m. – bot. stavikrv vtáčí (*Polygonum aviculare*)

tubera ž. – tuberkulóza **tuberak** m. **tuberačisko** m. zvel. expr.

tuňij príd. – lacný **tuňo** prísl. – lacno **tunše** (2. stupeň) – lacnejšie najtunše (3. stupeň) – najlacnejšie **pretuňo** prísl. – veľmi lacno **tuňiti** nedok. – lacnieť **ztuňiti** dok. – zlacnieť **tuňota** ž. – lacnota

turňa ž. – veža: *Cer'kovna turňa je obeta bľachov* **turňočka** ž. z. drob. expr.

turnesko s. zvel. expr. **turňovyj** príd.

turovati nedok. – slang. púšťať motor na plné obrátky **rozturovati** dok.

tuz m. – kart. eso **tuzek** m. z. drob. **tuzesko** s. zvel.

tužka ž. – ceruzka **tužočka** ž. z. drob. expr. **tužčisko** s. zvel. expr.

tyti nedok. – priberať na váhe, tučnieť: *Tyje, bo barz veľo žre styti* dok. – stučnieť **stytyj** príd. **stytiš'ť** ž.

U

ublahati p. **blahati**

učara prísl. – včera: *Učara im byv doma, ale dnes' nebudu*

udati sja dok. – podobať sa, byť podobný, podat' sa: *Đitvak sa udav na vitc'a* **udavati sja** nedok.

udvini prísl. – dvojmo: *Daj obrus na stil udvini!*

uhoreti nedok. – orať: *Dnes' nam byli uhoreti z kiřmi* **uhorenyj** príd. **zuhorenyj** príd. **uhoriňa** s. **zuhoriňa** s. **zuhoreti** dok. – zorať

uchal m. – 1. pejor. ušatý človek 2. žart. nováčik **uchalek** m. z. drob. expr.

uchalesko s. zvel. expr. **uchal's'kyj** príd.

ujidati nedok. – jedovať, hnevať **ujisti** dok. – najedovať, nahnevať **ujidaňa** s.

-jedovanie, hnevovanie

ukuseti dok. – 1. zahrýznut (o človeku) 2. pohrýzt: *Pesho ukusev za nohu* 3. poštipať: *Komar ho ukusev do ruky kusati* nedok.

ulahodžovati nedok. – vychádzať v ústrety, robiť príjemným: *Furt mu ulahodžovala a đaky sa nedočekala* **ulahodžovaňa** s. **ulahodeti** dok. **ulahodžiňa** s.

uležati dok. – ležaním získať potrebné vlastnosti, napr. zrelosť, mäkkosť **uležanyj** príd. **uležany hrušky**

umeriti dok. – zomrieť **umerati** nedok. **umertyj** príd. – mŕtvy, zomrelý

unovati sja nedok. – cnieť sa: *Bars sa i uňije za synom*

upasti dok. – spadnúť: *Đitena upala do nezakrytoj jamy* **upadženyj** príd. **upadžiňa** s. **padati** nedok. **padanyj** príd. **padaňa** s. **padanka** ž. obyč. mn. č. – ovocie spadnuté zo stromu

upertyj príd. – zaťatý, zanovitý, tvrdohlavý: *Nebud' takyj upertyj, daj si povistiť* **uperto** prísl. **upertiš'ť** ž.

ureči dok. – urieknuť, počariť: *Dachto mu mih ureči* **urečenyj** príd. **ur'ikati** nedok. **ur'ikaňa** s. **urečeňiš'ť** ž.

urlap m. – 1. zastar. voľno na opustenie posádky („opušťák“) 2. zastar. dovolenka

uša ž. – zool. voš (*Pediculus sp., Phthirus sp.*) **uška** ž. z. drob. expr. **ušesko** s. zvel. expr. • *ušy řa buduť žerty* – budeš sa mať zle, budeš trieť biedu

ušala ž. obyč. mn. č. – zool. švoly (*Mallophaga*) **ušaločka** ž. z. drob. expr. **ušalesko** ž. i s. zvel. expr.

utriň ž. – raňajšia bohoslužba, utiereň: *Ženy sa už vertavuť z cerkvi z utreňi* **utriňča** s. z. drob. expr. **utrenesko** s. zvel. expr. **utriňovyj** príd.

uzdovž prísl. i pred. – po celej dĺžke, pozdĺž: *Pokotno rozřizali uzdovž na dva falaty*

uznatyj p. **neuznatyj**

užaliti dok. – uštipnúť hmyzom so žihadlom: *včola užal'ila* – uštipla včela; *osa užal'ila* – uštipla osa

vadeti sja nedok. – škriepiť sa, hádať sa: *Každý deň sja vadjať vadžiňa* s.
povadeti sja dok. – poškriepiť sa, pohádať **povadženyj** prid. **povadžiša** s.

vajkati nedok. – expr. bedákať • *Vajkati jak Žyd* – silne nariekať

vakacijl pomn. – zastar. školské prázdniny **vakacijovyj** prid.

vakovati nedok. – omietať murivo: *O tyždeň už začnuť vakovati chyžu*
povakovati dok. – omietnuť murivo maltou **vakivka** ž. – 1. omietka 2. malta
vakivočka ž. z. z. d. expr. **vakivčisko** s. z. vel. expr. **vakovanyj** prid. omietaný, omietnutý
vakovaňa s. – omietanie

valal m. – dedina **valalek** m. z. d. expr. **valalesko** s. z. vel. expr. **valal's'kyj** prid.: *valal'skyj pastyr'*

valuchovati nedok. – byť lenivý, povaľovať sa **valuch** m. **valuchovaňa** s.
valušnyj prid. – schopný: *Đido už starj a nevalušnyj do roboty valušniš'ž.*
 – schopnosť niečo robiť, konať

vanebr'i i **manebr'l** pomn. – vojenské cvičenie, manévry **vanebr'ovyj** prid.

varoš m. – mesto **varošek** m. z. d. expr. **varošesko** s. z. vel. expr. **varošovj** prid.

varovati nedok. – opatrovať, strážiť, chrániť, dávať pozor na niečo, niekoho
povarovati dok. • *Varovati jak oči u holovi* – chrániť ako oči v hlave (veľmi dobre chrániť)

varštak m. – pracovný stôl remeselníka (stolára a pod.) **varštačok** m. z. d. expr.
varštačisko s. z. vel. expr.

varta ž. – stráž, strážna služba **vartovati** nedok. – dávať pozor na niečo, strážiť **povartovati** dok. **vartaš m.** – strážnik **vartašek** m. z. d. expr. **vartašesko** m. i s. z. vel.

varta (byti) men. pris. – mať hodnotu, stáť za niečo: *Tot novyj homec' nič ne varta!*

Vasel' m. – podoba mena Vasiľ **Vasel'ko** m. z. d. hypok.

vaservaha ž. – remes. vodováha: *Bez vaservahy a colštoka sa aňi nehne*

vaza ž. – 1. rám bicykla 2. nov. váza na kvety

vecej prisl. – viac: *Z toj fajty kupľu vecej jabloňok najvecej* (3. st.)

večurky ž. pomn. – večerné posedenie pri pradení a pod. – súčasť dedinskej

zábavy

večurnä ž. – večerná pobožnosť, večiereň: *Večurnä sa už skinčila, bo ľudi vychodžavut' iz cerkvi*

velagoš m. – expr. bitka, ruvačka, harmatanec • *dostati velagoš* – dostať veľký výprask

veleč i **velečava** prid. – expr. veľký, obrovský, mohutný: *Veleč dub tam rosnuv, pjať chlopiv ho nemohlo obňať!*

velečati nedok. – velebiť, prehnane chváliť niekoho: *Už len ťvko nevelečajte toho svoho z'ata!*

velečava p. veleč

Veľekdeň – dirk. Veľká noc, Veľkonočná nedeľa: *Na Veľekdeň sja sjateť paska*

velka ž. – vidlička **veločka** ž. z. d. expr. **velčisko** s. z. vel. expr.

vely pomn. – vidly: *Sino namitovali chlopi na viz z velami velky* m. z. d. expr.

veleska s. z. vel. expr.

veper' m. – kanec ošípanej **veprek** m. z. d. expr. **vepresko** m. i s. z. vel. expr.

verabože prisl., čast. i citosl. – veru, skutočne, naozaj: *Verabože, čara im prešov domiv až po pivnoči!*

verati sja nedok. – prisahať, dušovať sa **zaverati sja** dok. – odprisahať

verblud m. – zool. ťava (*Camellus*) **verbludek** m. z. d. expr. **verbludesko** s. z. vel. expr. **verbludžačij** prid.

vercajch m. – náradie, náčinie: *Majster si priňis vercajch*

ver'ch m. – 1. horná časť, vrch niečoho 2. strecha, krov: *Selna burja im zorvala ver'ch* • *Čortu ver'ch zryvati* - veľmi si trúfať

veršnek m. – zastar. tkáč. vrchná časť praslice na namotanie kúdele

verštak m. – stolársky pult, dielňa

vertep m. – dirk. zastar. jasličky, betlehem **vertepek** m. z. d. expr.

Viflejem i viflejem m. – miesto narodenia Ježiša – Betlehem i betlehem – plastické zobrazenie narodenia

vigan m. – detské šaty obyč. dievčenské **viganek** m. **vigančik** m. z. d. expr.

viganesko s. **vigančisko** s. z. vel. expr.

vilcha ž. – bot. jeľša (*Alnus*) **vilchočka** ž. z. d. expr. **vilchesko** s. z. vel. expr.

vilchovyj príd.

vilic' a ž. – líčna kost

Vilija ž. – cir. časť dňa pred Štedrým večerom: *Na Viliju byv velekyj pist*

vin zám. – on: *Vin za nič nemože, ale ona venovata*

vinčaňa s. – sobášny akt, sobáš: *Molody už iduť do vinčaňa vinčati sja* dok.

– sobášiť sa **povinčati sja** dok. **vinčanyj, povinčanyj** príd.

vinec' m. – veniec, koruna **vinčik** m. zdrob. expr. **vinčisko** s. zvel. expr. **vinc'ovyj** príd.

viňička ž. obyč. mn. č. – bot. ríbezľa (*Ribes*), krík i plod • **červený viňičky** – ríbezľa červená; **bily viňičky** – ríbezľa biela; **čorny viňičky** – ríbezľa čierna
vinkel' m. – 1. uhol, kút 2. roh bránky („šibenica“) 3. typ domu tvaru písmena L

vira ž. – 1. viera • **žyti na viru** – žiť nezobášané 2. náboženstvo, vierovyznanie: *Vin jakoj viry?* **virovati** nedok. – veriť

vir'gati nedok. – 1. prudko mykať niektorou časťou tela obyč. nohou: *Korova vir' gla nohou a moloko z džneka sa vyřalo vir'gnuti* dok. 2. ledabolo visieť: *Košul'a mu vir'gať z nohavic'*

vis'pa ž. – kiahne **vis'počka** ž. zdrob. expr. **vispesko** s. zvel. expr.

višta dt. – povel záprahu, aby išiel doľava

vistr'a s. – ostrie noža: *Vistr'a na nožeku je už tupe, treba ho nabruseti*

viščuch m. – veštec **viščiti** nedok. – predpovedať budúcnosť **vyviščiti** dok.

viščiňa s.

vivc'a ž. – ovca **vivčatko** zdrob. expr. **vivčisko** s. zvel. expr. **vivčar'** – ovčiar, bača

vivčarek m. zdrob. expr. **vivčaresko** s. zvel. expr.

vo dt. – pokrik na záprah, aby zastal

vodeti nedok. – 1. vodiť, viesť 2. mátať: *Vodelo ho, pišov do šalenoho domu*

vole s. – 1. hrvoľ 2. struma: *Operovali ju, bo mala vole volce* s. zdrob. expr.

volesko s. zvel. expr.

voliti nedok. – volievať, volieť, radšej niečo chcieť: *Vol'iv umerti, jak sa mať tak trapeti!*

volos'a hromad. – vlasy: *rude volos'a* – hnedé vlasy; *červene volos'a* – ryšavé vlasy

voňati nedok. – páchnuť, zapáchať, smrdieť: *Voňat' tu jak za zдохlenou zavoňati* dok. **voň** ž. – zlý zápach, smrad **zvoňati sja** – pokaziť sa, zosmrdieť sa: *Daj mjaso do fadničky, žeby sja nezvoňalo*

vorobel' m. – zool. vrabec (*Passer*) **voroblek** m. zdrob. expr. **voroblesko** m. zvel. expr. **voroblačij** príd. **voroblecha** ž.

vorožky porn. – čary, čarovanie, uriekanie, zariekanie (i ich výsledok): *Dakoli baby znali šelejaky vorožky vorožyti* nedok. – čarovať, uriekať, zariekať **povorožyti** dok. **vorožyla** – žena, ktorá čaruje, zarieka, urieka **vorožyl'ka** ž. zdrob. expr. **vorožylesko** s. zvel. expr.

Voskresenije i voskresenije s. – 1. náboženský sviatok (sobota pred Veľkonočnou nedeľou) 2. vzkriesenie z mŕtvych **voskresti** dok. – vzkriesiť: *Na Pasku sa zdravkať: Christos voskres!*

vovk m. – 1. zool. vlk (*Canis lupus*) 2. pren. o prísnom, zachmúrenom mužovi **vovčok** m. zdrob. expr. k 1 **vovčisko** s. zvel. expr. k 1, 2 **vovčic'a** – 1. vlčica 2. pren. o prísnej, zachmúrenej, nesrdečnej žene **vovčička** ž. zdrob. expr. k 1 **vovčičisko** s. zvel. expr. k 1, 2

vovna ž. – bavlna **vovnočka** ž. zdrob. expr. **vovnesko** s. zvel. expr. **vovňanyj** príd. – bavlnený

vybeti p. beti

vybetyj príd. – 1. vybitý (o strate el. napätia): *vybeta pojistka* 2. expr. prefikáný človek, lišiak

vybidovanyj p. bidovati

vybigľovati p. bigľovati

vyboj m. – výtlk (na ceste): *Draha plana – samyj vyboj*

vyboksovati p. boks

vycic'kati p. cic'ka

vycifrovati p. cifrovati

vyčačkati p. čačkati

vyčerjati p. čerjati

vydajkati p. dajkati

vydrankati p. drankati

vydrapati sja p. drapati sja

vydrižňati sja *nedok.* – vyškievať sa, vysmievať sa niekomu: *Ďiti sa mu vydrižňavuč, bo je pastragatyj*

vydumovati *nedok.* – vymýšľať **vydumati** *dok.* **vydumka** *ž.* – výmysel
vydumočka *ž. zdrob. expr.* **vydumesko** *s. zvel. expr.* **vydumkoš** i **vydumnek** *m.* – výmyselník

vydz'obati p. **dz'obati**

vyfasovati p. **fasovati**

vyfuňiti *dok.* – vyprchať **vyfuňityj** *príd.* – vyprchaný: *Pev vyfuňitu salvatorku*

vyglancovati p. **glancovati**

vyhačkovati p. **hačkovati**

vyhajskati p. **hajskati**

vyhekl'ovati p. **hekl'ovati**

vyheverovanyj *príd. – expr.* odpočínutý, plný sily

vyhlaskati p. **hlaskati**

vyhodovati p. **hodovati**

ychaliti p. **chaliti**

ycharkati p. **charkati**

ychasnovati p. **chasnovati**

vychodeti *dok.* – 1. chôdzou al. inak sa dostať von 2. chôdzou al. inak sa ocitnúť hore al. na povrchu 3. stať sa viditeľným na obzore: *sonce vychodeť*
4. častým chodením získať: *syn jej šytko vychodeť* 5. absolvovať: *vychodev dvi vysoký školy*

vychopeti sja *nedok.* – vychytiť sa niekam 2. vyklíznuť z úst: *Vychopelo sa mu z rota*

vykel'tovati, **vykel'tovati sja** p. **kel'tovati**

vykireti *nedok. – expr.* vyštváť, vyhodiť, nekompromisne poslať preč

vykluvati sja *dok.* – vyliahnuť sa z vajička: *Kurjata sa začinavuč vykluvati iz jajec vykluvanyj* *príd.* **vykluvaňa** *ž.* **kluvati** *nedok.*

vykureti *dok.* – 1. vyfajčiť 2. *expr.* vyštváť, vyhodiť: *Z bitovky ich vykureli, bo neplateli piňaz' i*

vylahodeti *nedok.* – vychádzať v ústrety, byť ústretový **vylahoda** *ž.* – úsluha

vyllikovati p. **likovati**

vylliňati p. **liňati**

vylliznuti p. **olliznuti**

vyložka *ž.* – náplecník: *Podľa vyložok je barz veleka šarža*

vyilupeti *dok.* – 1. vylúpať niečo 2. *expr.* vyvaliť oči: *Nečekav ňa, len oči na ňa vylupev, jak im prešla*

vymaskati *nedok.* – vytrieť tanier od jedla (chlebom ap.) **vymaskovati** *nedok.*

vymaskanyj *príd.*

vymiškovati p. **míškovati**

vymja *s.* – vemenno **vymenko** *s. zdrob. expr.* **vymnesko** *s. zvel. expr.*

vymuštrovati *dok.* – vycvičiť, prisne vychovať: *Na vojňi ho vymuštrijut*
muštrovati *nedok.* **mušter** *m.* i **muštrovaňa** *ž.*

vyňuchati p. **ňuchati**

vyortovati p. **ortovati**

vypasati p. **pasati**

vypočínutyj *príd.* – odpočínutý, oddychnutý

vypolokati p. **polokati**

vypoloskati p. **poloskati**

vypoloti p. **poloti**

vyplekati *dok.* – 1. vypestovať, vychovať 2. vydojčiť materinským mliekom: *Mama brata vypekali na moloku, ale ja už vyhodovanyj na sunar' i*

vypravdovati sja *nedok.* – dokazovať si pravdu navzájom, vymieňať si názory

vypravoteti p. **pravoteti**

vypr'iti *dok.* – zapariť sa (o koži): *O d'itenu sa nestarala, calkom vyprila pomidži nožky*

vyprosteti p. **prosto**

vypsovati p. **psovati**

vypucovati p. **pucovati**

vyrajbati p. **rajbati**

vyratovanyj, **vyratovati** p. **ratovati**

vyrobenyj *príd.* – 1. vyrobený 2. dobre spracovaný (zem ap.) 3. prepracovaný:

Vin vyrobenyj - už nebirije

vysiči p. siči

vysleznuti sja dok. – vyšmyknút sa, vyklíznut sa: *Chopeli ho zlodčiji, ale jakos' sa im vysleznuv i utik vysleznutyj* prid. vysleznutiš ž.

vyslužka ž. – 1. lahôdky posielané alebo dávané pri odchode zo slávnosti al. hostiny 2. odmena za službu: *Po žnevach dostali vyslužku - podva michy zema vyslužočka* ž. zдроб. expr.

vysochnuti p. sochnuti

vystarčiti p. starčiti

vyšava ž. – expr. niečo veľmi vysoké, vysokánske: *Budovy dnes' vyšava, nejak dakoli*

vyščireti p. ščireti

vyškolovati p. školovanyj

vyšnek m. – kart. horník (druh karty)

vyšpricovati p. špricovati

vyštafirovati dok. – vyparádiť, vyobliekať niekoho vyštafirovati sja dok. – vyparádiť sa, vyobliekať sa vyštafirovanyj prid. – vyobliekaný, vyparádený vyštafirovaňa s.

vyšurovati p. šurovati

vytremati dok. – vydržať: *Dovho u Amereki nevytremav - vernuv sja domiv vytremovati* nedok. – vydržiavať

vyvirka ž. – zool. veverica (*Sciurus*) vyvročka ž. zдроб. expr. vyvirčisko s. zvel. expr. • *bihať jak vyvirka* – rýchlo, šikovne sa pohybuje

vyviščiti p. viščuch

Y

ynde i yndel' zám. prislov. – inde, inam: *Polož opalku ynde a ne na stíl!*

ynšak zám. spoj. čast. – ináč, inak, inakšie: *Kyby im mav dvadceťrokiv, inšak by im si zarjadev žyvit; Inšak, vin znať, što ho čekať!*

ynšakyj i inšyj zám., spoj., čast. – iný, inakší: *To byli ne toty nohavic' i, ale ynšaky*

Z

zabavesko s. – zábava, hra (pre dieťa)

zabekati p. bekati

zabelengnuti sja dok. – obesiť sa: *Bodaj by sja zabelengnuv!*

zabeštelovati dok. – zaistiť: *Lestky do divadla už mam zabeštelovany*

zabludeti p. bludeti

zabreňkati p. breňkati

zabrodeti dok. – zašliapať, zbrodiť zabroždenyj prid. zabrodžovati nedok.

– zašliapovať, zabrodzovať zabrodžovanyj prid.

zabrudeti p. brudeti

zabzditi p. bzditi

zac' m. – zool. zajac (*Lepus*) začik m. zдроб. expr. začisko m. zvel. expr. začicha ž.

– zajačica

zacibzerovati p. cibzer

začipeti dok. – začepčiť (nevestu) čipeti nedok.

zaditi dok. – navliecť (nit do ihly): *Ole mi zadij netku do ihly, boja už nevidžu!*

zaďivati nedok.

zadubeti dok. – silne zašpiniť zadubenyj prid. – silne zašpinený, so zažratou špinou

zaduboňiti p. duboňiti

zadudňiti p. dudňiti

zadudrati p. dudrati

zadychlevyj prid. – ťažko dýchajúci, osoba trpiaca záduchom, astmou

zadžamkati p. džamkati

zafajčovati p. fajč

zaft m. – zaster. sirup

zafuňiti p. fuňiti

zagipsovati p. gips

zagr'avčati p. gr'avčati

zahačkovati p. hačkovati

zahaklevyj prid. – koktavý, zajakavý zahakovati sja dok. – koktať, zajakávať sa

zahamovati p. ham

zahareštovatí p. harešt

zahartusetí p. hartusetí

zahasprovatí, zahasprovanyj p. haspra

zahlobetí nedok. – osadiť násadu: *Zahlob mi ručku do motyky!*

zaholovčina ž. – obliečka na vankúš zaholovčinka ž. zdrob. expr.

zaholovčinesko s. zvel. expr.

zahoreča prísl. – včas, zahorúca: *S tým dašto treba roboti zahoreča*

zahubetí dok. – 1. rozbiť niečo: *Zas´ im zahubela poharek, jak im ho myla*

2. zničiť niečo

zahulakati p. hulak

zahulati, zahulanyj p. hulati

zahutati sja dok. – expr. zahovoriť sa: *Dovho sme sa nevidli a tak sme sja*

zahutali, že sme aňi nezbačili, že už je večur

zahvarjati nedok. – 1. dojednať si 2. zahovárať: *Len nezahvarjaj – povič pravdu! zahvareti dok.*

zahybeľ ž. – 1. zánik, skaza, záhuba 2. expr. veľmi zlé počasie: *Nechoď teper´ domiv, bo vonka zahybeľ!*

zacharčati p. charčati

zaisti dok. – zahrdúsiť (o zvierati): *Pes zaiv kurku*

zajda ž. – 1. plachta na nosenie nákladu zviazaná do uzla: *Baba furtnosela u zajďi travu domiv korovi* 2. náklad v nej zajďa s. zajdočka ž. zdrob. expr.

zajdesko s. zvel. expr.

zakupčati p. kapčati

zaklambrovati p. klambra

zaklekati p. klekati

zakomparta ž. obyč. mn. č. – bokombrada zakompartočka ž. zdrob. expr.

zakompartesko s. zvel. expr.

zakusovati nedok. – zajedať zakusovanyj príd. – zajedaný zakuseti dok. –

zajest zakusovaňa s. -zajedanie

zakyl' zám. prísl. – zatiaľ: *Zakyl' to stačit' – potim uvedeme!*

zalarmovati p. alarmovati

zaleva ž. – expr. silný dážď, lejak zalevesko s. zvel. expr.

založak m. – vojak v zálohe, záložník založačok m. zdrob. expr. založačisko m.

zvel. expr.

zalubova – záhumienok pridelený členovi poľnohospodárskeho družstva

zamasteti sja nedok. – zašpiniť sa zamaščenij príd. – zašpinený

zamekati p. mekati

zamiška ž. – kul. kukuričná kaša zamišočka ž. zdrob. expr. zamišesko s.

zvel. expr.

zamurzanyj príd. – expr. zamazaný zafúľaný, ušpinený: *Kotra by ho choťila, furt byv takyj zamurzanyj zamurzati sja dok.*

zanedzbanyj príd. – zanedbaný zanedzbati dok. – zanedbať zanedzbaňa s. – zanedbanie

zapachnuti p. pachnuti

zapavuzeti p. pavuzeti

zapeči dok. – 1. zapieť (v rúre) 2. mať zápchu zapečenij príd. k 1, 2 zapečiňa s. k 1, 2

zaperťi dok. – zavrieť, zatvoriť: *Zaprej kapurku na nič!*; *Zaperli ho, sedet u basi zaperati nedok.*

zapjastky ž. obyč. mn. č. – zastar. našívané manžety

zaplantati p. plantati

zaplatať p. platať

zapuščenyj príd. – expr. zanedbaný (o človeku): *Odkoli mu umerli rodiči ta choďet' zapuščenyj zapusteti sja dok. – zanedbať sa*

zar'ikati nedok. – spôsobiť urieknutie ureči dok.: *Chtos´ kajhomusiv ureči urečiňa s. urečenyj príd. zar'ikati sja nedok. – zariekať sa*

zarosnuti, zarosnutyj p. rosnuti

zaryčati p. ryčati

z'as' prísl. i časť. – ZASA

zasekurovati p. sekurovati

zastavnek m. – zastar. nosič svadobnej zástavy

zastukati p. stukati

zasvestati p. svestati

zašorom prísl. – zaradom, rad-radom

zašpotati sja p. špotati

zašprajcovati p. šprajcovati

zašpuntovati p. špuntovati

zatech m. – závetrie: *Sedli sme u zatechu pod jablňňov*

zatremovati nedok. – zadržiatvat zatremovanýj príd. zatremati dok. – zdržať

zatremanyj príd.

zaudivni prísl. – p. udvini

zaušňička ž. – náušnica zaušňičkovyj príd.

zavadeťi dok. – 1. pripevniť: *zavadev vozek za motorku* 2. mimovoľne sa dotknúť: *zavadev lokťom o dver'i*

zavedna prísl. – za svetla, cez deň, za vidna: *Prejd' zavedna, bo večur zaperame kapurku!*

zavodeti nedok. – plakať, kvliť, nariekať

zavoňati p. voňati

zavz'atyj príd. – zanový, tvrdohlavý

zbačiti dok. – zbaďať, uvidieť: *Zbačilam ho, jak nastupovav do vlaku*

zbahati nedok. – domýšľať si, chápať: *Začalam zbahati, že to bude zlodij*

zbahnuti dok.

zberati sja nedok. – 1. chystať sa niekam 2. hnisat' zberanena ž. – hnis

zbevati nedok. – 1. expr. hromadiť, zhromažďovať, hrabať: *zbevati piňaz'i* 2. rozbiť, rozťikať, zrážať ♦ *zbevati jajc'a na palančintovku; zbevati or'ichy zo stromu* 3. dávať dokopy pozbijaním (klincami) nazbevati dok. k 1 zbeti dok. k 2, 3

zbihnuti sja nedok. – 1. zbehnúť sa 2. zraziť sa praním: *Soročka sa načisto zbihla*

zbiniek m. – nádoba na mútenie masla, mutovník zbinča s. zbinečok m.

zdrob. expr. zbinčisko s. zvel. expr.

zbizovati sja p. bizovati sja

zbluvati sja p. bluvati

zbrechati sja p. brechati

zbyti sja nedok. – zbaviť sa niečoho zbyvati sja nedok.

zbytkovati sja dok. – ponižovať niekoho

zdaotkyl' prísl. – zdakade: *Tot chlop musiv zdaotkyl' prejt'i*

zďirnek m. – zdierač, vydriduch zďirnečisko m. i s. zvel. expr.

zditi dok. – 1. napichnúť, nasunúť, navliecť 2. expr. obliecť: *Zďij na sebe dašto a ideme! zdivati nedok.*

zdivati sja nedok. – zabrďať do niekoho, zadrapovať sa: *Lem sa na ňoho zďivať, ta zďivať!*

zdohadati sja dok. – spomenúť si zdohadovati sja nedok.

zdohadlevyj príd. – dôvtipný

zdojmeti nedok. – dať dole, zvesiť: *Zdojmej z poda kussina! Zdojmev obraz zo st'iny*

zdravkati nedok. – 1. zdraviť 2. štrngat' si, pripijať na zdravie pozdravkati dok.: *Ja mu pozdravkav, ale vin mi neodzravkav* (k 1)

zduboňiti p. duboňiti

zdudrati p. dudrati

zdumati si p. dumati

zdych m. – úmor ♦ *robeti do zdychu* – robiť do úmoru

zdychati nedok. – 1. zdochýnať 2. pejor. spať: *Čara byv spetyj, ta šise zdychať*

zeliň ž. i m. – 1. ž. zeleň (zelená vegetácia) 2. m. kart. druh (farba) kariet

zemľa ž. – 1. Zem (planéta) 2. zem 3. zemina 4. pôda 5. pozemok

6. podlaha: *Dakoli ľudi spali u chyži i na zem'i*

zemušňij príd. – zimný: *zemušňij gerok* – zimný kabát

zfalastovati p. falastovati

zgvaltovati dok. – znásilniť: *Jakys' kaj betangove ju u mist'i zgvaltovali*

zhandlovati sja p. handlovati sja

zharknuti p. harkati

zhavknuti p. havkati

zhlobeti dok. – urobiť z dreva pospájaním klincami al. iným spojivovým materiálom: *Stoľar nam raz dva zhlobev st'iča*

zhurdeti sja – kul. vytvoriť hrudky zhrudkovat'iet' (napr. pri zatrepaní)

zhurkotati p. hurkotati

zil'a s. – liečivé rastliny ♦ *sušyti zil'a* – sušiť liečivé rastliny zil'ce s. zdrob. expr.

zilčisko s. zvel. expr.

zjidati sja nedok. – expr. navzájom sa štváť, hnevať: *Susidove sa zjidavut pro pfit*

zlahodeti sja nedok. – znášať sa: *Susidove sa nezlahodjat*

zložiti p. skladati

zluftovati dok. – slang. minúť loptu pri loptovej hre **luftovati** dok.

zmerkati sja dok. – zvečeriť sa, stmievať sa **zmer' knuti sja** dok.

zmetati dok. – 1. dať dole, zhodiť 2. potraťiť (u dobytká) **zmetati sja** dok. – expr. rázne sa ohradiť proti niekomu

zmyknuti sja dok. – sklznúť sa, zošuchnúť sa: *Korovi sa velekyj lanc zmyknuv zo šyji*

znati nedok. – 1. vedieť niečo 2. poznať niekoho: *Toho pervoho neznam, ale toho druhoho im už vidiv poznati* dok. k 2

znhati sja – dať sa odfoťiť (nafilmovať sa): *Museme sa dati znhati na pamjatku*

znemati sja nedok. – foťiť sa, filmovať sa

zobarjati nedok. – dávať na chvíľku povrieť do vriacej vody **zobareti** dok.

zochabeti, zochablati p. ochabeti

zorka ž. – 1. druh lacnej cigarety značky Zora 2. cigareta vôbec ♦ *kureti zorky* - fajčiť cigarety

zos pred. – Z, zo: *Zos drahy do šancu ho stáhlo*

zoznati sja dok. – prezvedieť sa **zoznavati sja** nedok. – prezvedieť sa **zoznavaňa** s. – prezvedanie (sa)

zožovknuti p. žovknuti

zrajzovati p. rajzovati

zraportovati p. raportovati

zryňavati p. ryňavyj

ztuňiti p. tuňij

zuhoreti p. uhoreti

zunovanyj príd. – unavený: *Už je zunovanyj z toj roboty zunovati dok. – unaviť sa*

zunovati sja dok. – znudiť sa: *Zunovalo sa mu už tívko čitati*

zvada ž. – hádka **zvadisko** s. zvel. expr.

zvizda ž. – 1. hviezda • *viařiti šytky zvizdy* - mať závrat **zvizdočka** ž. zdrob.

expr. **zvizdesko** s. zvel. expr. **zvizdar'** m. – hvezdár

Ž

žaburena ž. – močiar, stojatá voda (i vegetácia v nej) **žaburenka** ž. zdrob.

expr. **žaburenesko** s. zvel. expr.

žadnyj príd. – 1. nikto, žiaden 2. chamtivý, lakomý: *Takoho žadnoho čolovika ja iši nestritev*

žalo s. – žihadlo **žalko** s. zdrob. expr. **žalesko** s. zvel. expr. **užaliti** dok. – pichnúť žihadlom

žaloba ž. – smútočný odev: *Noseť žalobu - umerla ji mařir'*

želizňak m. – zastar. železný hrniec

žerti nedok. – 1. žrať 2. pren. ísť na nervy: *Už ňa tívko nežrej!*

žmeňa ž. – hrst: *Žmeňa maku vam dost' na sadžiňa* **žmeňča** s. žmeňka ž.

zdrob. expr. **žmenesko** s. zvel. expr.

žneva porn. – žatva, zber úrody: *Na žneva mař byti horečo*

žobrak m. – 1. expr. fyzicky postihnutý, kalika 2. nov. žobrák

žolob m. – žlab na podávanie krmiva dobytku **žolobok** m. zdrob. expr.

žolobesko s. zvel. expr.

žolud' m. – 1. plod duba – žalud' 2. druh (farba) karty

žovknuti nedok. – žltnúť **zožovknuti** dok. – zožltnúť

žovtyj príd. – žltý • *žovta hrudka* – 1. zool. sýkorka (*Parus major*) 2. jedlo z mlieka a vajec na Veľkú noc

župa ž. – zastar. zried. slamená strecha

žylavyj príd. – 1. žilnatý, žilovatý (o človeku) 2. niečo tvrdé, šlachovité (mäso ap.): *Obid nez'iv, bo mjaso bylo žylave*

žyto s. – bot. raž (*Secale cereale*) **žyto** s. zdrob. **žytesko** s. zvel. • *beti jak žyto* – mlátiť ako žito (o bitke), silne biť **žytňij** príd. – ražný: *žytňij chľib žytňanka* ž. – 1. ražná slama 2. ražná pálenka

žyvan m. – 1. zlodej, zbojník 2. nezbedník, huncút: *Chlopc' i, žyvani, mu skryli tašku - što sja jej nahledav!* **žyvanek** m. zdrob. expr. **žyvanesko** m. i s. zvel. expr. **žyvans'kyj** príd. **žyvans'ka** – kul. mäso upečené na ražni ob. v prírode, živánska (zbojnícka pečienka)

<http://lemko.org>

Andrej Hnát

KRÁTKY RUSÍNSKY SLOVNÍK

Vydané vlastným nákladom

Trebišov 2003

Vydanie prvé

Počítačová sadzba: Ing. Peter Gecko

Vytlačila tlačiareň: Ján Buraľ, Jovsa

ISBN 80-969003-8-2